

"Za fer raseljenje"

Anketa domaćinstava u naselju Drmno

Anketa domaćinstava u naselju Drmno

dr Ksenija Petovar, sociolog

Profesor (u penziji) Arhitektonskog i Geografskog
fakulteta Univerziteta u Beogradu

mr Vesna Jokić, dipl. prostorni planer

Napomena:

Ova publikacija predstavlja nezavisno stručno mišljenje njenih autora, zasnovano na anketnom istraživanju.

Publikacija je pripremljena uz finansijsku podršku i za potrebe CEKOR-a.

Stavovi izneti u ovoj studiji su lično mišljenje autora nezavisno od stavova i ciljeva koje zastupa CEKOR.

Sadržaj

CONCLUSIONS OF THE STUDY.....	1
I – SAŽETAK	3
II – UVODNE NAPOMENE	6
III – PRVI OBILAZAK NASELJA I RAZGOVORI SA GRAĐANIMA	7
IV – ODREDBE O STATUSU STANOVNIŠTVA U PROSTORNOM PLANU PODRUČJA POSEBNE NAMENE KOSTOLAČKOG UGLJENOG BASENA (Službeni glasnik RS, br. 1/2013).....	10
V – DOPISI I OBRAĆANJA GRAĐANA NASELJA DRMNO U VEZI USLOVA ŽIVOTA U NASELJU.....	17
VI – ANKETA U DOMAĆINSTVIMA.....	21
VII – REZULTATI ANKETNOG ISTRAŽIVANJA.....	22
VIII – REZULTATI ANALIZE VAZDUHA ZA MERNO MESTO U DRMNU ZA PERIOD 2012-2015. GODINA	44
IX – ZAKLJUČCI.....	48
X – OKVIR ZA PRESELJENJE NASELJA I DOMAĆINSTAVA.....	50
XI – IZVORI.....	51
PRILOG I ANKETNI UPITNIK	52
PRILOG II – TABELE SA ODGOVORIMA.....	56
PRILOG III – PREGLED KOMUNIKACIJE CENTRA ZA EKOLOGIJU I ODRŽIVI RAZVOJ (CEKOR) SA JP ELEKTROPRIVREDA SRBIJE POVODOM PETICIJE GRAĐANA U NASELJU DRMNO	68

CONCLUSIONS OF THE STUDY

The results of a survey, carried out in more than two thirds of the households in the settlement of Drmno from February to April 2016, prove that the living conditions there have deteriorated to such an extent that its inhabitants have been threatened in their exercise of several human rights, especially the right to a healthy environment and the right to a peaceful and undisturbed use of private property.

The study thus confirms the validity of the request set forth in the Petition for this village's relocation/resettlement, signed by more than half of its adult population.

This Petition not only deserves full attention of the public and authorities, but also requires an urgent and appropriate response from the relevant State institutions:

- The data received from the survey on the health status of the settlement's household members is alarming - four out of five households (80%) had one or more members with chronic and/or frequent illnesses.
- All the respondents (except for one) have agreed that the proximity of mine and the other activities of the „TE-TO Kostolac“ have caused indisputably adverse health effects in its inhabitants.
- Legal obligations in the field of environmental protection as well as the Spatial Plan set forth for the Kostolac Coal Basin purpose area demand (imposed) systematic medical checkups and regular health monitoring. By endangering and destroying this area's inhabitants' health we are not only violating legislation, but also causing public damage that has to be sanctioned (and the inhabitants appropriately protected), since the issues at stake here are *the fundamental human rights to be guaranteed by the State to all its citizens*.
- The available documents on water and soil pollution measurements in the Kostolac Coal Basin area, which as a rule do not specify the settlements with the ascertained contaminated/polluted water, are in fact results of an incorrect (and unauthorized) procedure, since they could cause anxiety among the inhabitants, as well as rise their suspicion that their settlement might be categorized among the ones with an affected water that is considered risky for either domestic or agriculture use.
- The air measurement results in the village of Drmno show: (a) that there is no continuous monitoring of the damage, produced by the "TE-KO Kostolac"; (b) that the public health in general, or the health of the inhabitants of the villages within the area of influence of the "TE-KO Kostolac" in particular, appears to be of marginal importance and interest as to the company management as well as to the competent actors on both local (city and its services) and national levels (competent ministry, inspection services, etc.); and (c) that the costs of the damage caused to health are borne exclusively by the inhabitants (premature death, impairment of work ability, cost of medical services, treatments, medicines, etc.). It should be pointed out in particular that the data on state of the environment, including quality of air in Spatial Plan of the Kostolac Coal Basin, is much worse (more negative) than the data presented in the report, cited in the Chapter VIII.

- Almost all respondents (except for two) were said to suffer from different types of negative impacts and damage to their property, deriving from the activity of the previously mentioned enterprise. The most frequent damage is caused by house cracking, resulting from landslide, which indeed appears to be quite a burning process. Nearly 80% of the interviewees (78.7%) confirmed the presence of cracking in their living or other premises (on walls, ceilings, pillars and roofs), as well as on sidewalks and other concrete surfaces in their backyards. In other words, their property is not only losing its value on the market, but it also becomes dangerous to use, and thus also loses its usable value.
- In addition to physical damage and destruction of their property, respondents also cite many other damages and pressures / impacts on their safe living in the village: the noise of trucks, excavators and other heavy vehicles that operate 24 hours a day, coal transporting conveyor belts, crushers and other machines / devices that create / produce noise, vibrations, dust as well as other types of pollution caused by different plants that are also working day and night.
- According to the legal framework and the provisions in force the owners of the "TE-KO Kostolac" are obliged to maintain a much more considerate attitude toward the local population. The most important documents to be considered here are the *Constitution of the Republic of Serbia* and the *European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*.
- The extent and type of damage caused by the activity of the "TE-KO Kostolac" to health, property, agricultural activities and other quality-of-life-dimensions of the residents of Drmno are the reasons why 98.1% of the respondents claimed that their settlement should be moved (resettled, displaced, relocated). The most often mentioned main reasons for the settlement's relocation are health risks and health threats in particular, as well as an uncertain future, hanging over children and young people in these circumstances, whereas damage and destruction of property and economic activity (agricultural production) are only stated as secondary reasons.
- All the surveyed inhabitants would gladly change their place of residences, if only they were able to. Over a half of the respondents stated that they failed to move away so far because: they lacked necessary (financial) means, they had nowhere to move, and all their property was located in the village of Drmno. The surveyed villagers believe that the responsibility for the solution to their problems - the relocation of their settlements -, lies in the hands of EPS (and the State). They therefore expect the competent institutions to make a precise, systematic and objective list of the village property, as well as provide fair, objective and transparent conditions for their resettlement.
- Should the relocation of the village of Drmno be actually decided, all the necessary preparatory work should be organized in advance as well. Also taken into account should be the data acquired through the survey that over a quarter of its respondents believe that they should be provided for an organized relocation to the site. In other words clearly defined and elaborated relocation options should also be offered to the households.

I - SAŽETAK

Predmet i fokus ovog Izveštaja su rezultati ankete sprovedene u naselju Drmno u periodu februar – april 2016. godine. Na ukupno 252 okućnice (ankete) evidentirano je 246 domaćinstava (6 domaćinstava ima stambene objekte na više lokacija). U anketiranju su učestvovala 162 domaćinstva (65,9% od ukupnog broja evidentiranih 246 domaćinstava). Navedeno je da 13 domaćinstava ne žive u naselju Drmno, tako da ukupan broj važećih opservacija (162) u odnosu na ukupno prisutna domaćinstva ($246 - 13 = 233$) iznosi 69,5%. Učešće u anketiranju je odbilo 71 domaćinstvo. Međutim, moguće je da i među ovim domaćinstvima ima izvestan broj čiji članovi ne borave stalno u naselju Drmno.

Skoro devet od deset anketiranih domaćinstava su jedini vlasnici objekta (kuća, okućnica, zemljište), dok je u suvlasničkom statusu manje od deset procenata okućnica i imovine (8,3%). Domaćinstva imaju nadprosečan broj članova (4,4 lica) u poređenju sa prosečnom veličinom domaćinstva u Republici Srbiji (oko 3 člana). Preko polovine domaćinstava su troili četverogeneracijska (52,5%) a ako tome dodamo i jedno petogeneracijsko domaćinstvo dobijamo učešće od 52,8%, što je, takođe, netipično za seoska, a naročito za gradska naselja u Srbiji. Kontingent mladih (0-18 godina) iznosi 19,4% i nešto je brojniji od najstarijeg kontingenta – preko 65 godina starosti (16,7%). Relativno visok udeo mladog stanovništva zahteva posebnu pozornost prilikom odlučivanja o sudbini naselja Drmno, budući da su deca i omladina u svojoj formativnoj fazi izloženi destruktivnim uticajima zagađene životne sredine i potpuno substandardnim i rizičnim uslovima življenja u ovakvoj sredini.

Zaposlenost meštana je najviše povezana sa „TE-TO Kostolac“¹. Ne samo da od ukupnog broja stalno zaposlenih gotovo četiri petine rade u „TE-TO Kostolac“ nego su i prosečne zarade znatno veće od proseka u Republici. Na visinu ukupnih prihoda domaćinstva značajno utiče i priliv sredstava iz inostranstva (penzije, doznake i sl.), koje dobija oko 10% anketiranih domaćinstava.

Dve teme su, zapravo, centralno težište anketnog istraživanja. Prva se odnosi na **zdravlje odnosno zdravstveno stanje građana**, a druga na **status imovine i promene u vrednosti imovine**. Dobijeni podaci u anketi o zdravstvenom stanju članova domaćinstava su doista alarmantni. Četiri od pet domaćinstava (80%) ima jednog ili više članova sa hroničnim i/ili čestim oboljenjima. Najčešće su navođene bolesti srca i visok pritisak, kao i obolenja disajnih organa i plućne bolesti. U 13 domaćinstava su rekli da deca imaju hronične bolesti, mahom probleme vezane sa astmom, disajnim putevima, bronhitisom i sl. Svi anketirani (s izuzetkom jednog) su saglasni da blizina kopa i druge aktivnosti „TE-TO Kostolac“ ima nesporni negativan uticaj na stanje zdravlja građana. Sagovornici navode da nisu ugrožena samo njihova domaćinstva, nego i drugi žitelji Drmna (komšije, prijatelji, poznanici...).

Zakonske obaveze u odnosu na zaštitu životne sredine kao i odredbe PPPPN KUB², obavezuju na sistematske preglede i praćenje stanja zdravlja građana. Ugrožavanje i uništavanje zdravlja građana je ne samo kršenje zakonske regulative, nego i javna šteta koja mora biti

¹ Od 1. jula 2015. godine Termoelektrane i kopovi „Kostolac“ su ogranak u okviru Javnog preduzeća „Elektroprivreda Srbije“ (u ovom tekstu koristićemo „TE-KO Kostolac“).

² Prostorni plan područja posebne namene Kolubarskog ugljenog basena

sankcionisana, a građani zaštićeni, budući da se radi o korpusu osnovnih ljudskih prava koje je država obavezna da garantuje svim građanima.

U dostupnim izvorima, nismo našli dokumente koji se bave praćenjem i analizom/procenom zdravstvenog stanja stanovništva u naseljima na području PPPPN KUB, što je inače jedna od obaveza utvrđena u važećem PPPPN KUB. Dokument *Analiza zdravstvenog stanja stanovništva Braničevskog okruga za 2011. godinu* (Požarevac: Zavod za javno zdravlje Požarevac, 20.06.2012 (www.javnozdravljepo.nadlanu.com))) prikazuje podatke isključivo na nivou okruga odnosno opštine. U izveštaju na 25 stranica (podaci za 2011. godinu), pojedinačna naselja se pominju tek nekoliko puta (kontrola kvaliteta vode u centralnim gradskim vodovodima), a o rezultatima kontrole kvaliteta vode u seoskim naseljima se navodi da je na 55 seoskih vodovoda, od ukupnog broja uzetih uzoraka (88) na bakteriološki pregled, 32 uzorka (36,4%) bilo je neispravno zbog prisustva koliformnih bakterija fekalnog porekla, a na fizičko-hemijskom pregledu 13 uzoraka (14,8%) je bilo neispravno zbog prisustva nitrata (NO_3), nitrita (NO_2), mutnoće i amonijaka (NH_4)“ (str. 22). Dalje se navodi, da od 161 javnog vodnog objekta na teritoriji Braničevskog okruga, utvrđeno je da kod 96 stanje zadovoljava, a kod 65 ne zadovoljava. Urađen je bakteriološki pregled na 313 uzoraka i utvrđena neispravnost kod 166 uzoraka (53%) zbog prisustva koliformnih bakterija fekalnog porekla. Na istom broju uzoraka (313) izvršen je fizičko-hemijski pregled i utvrđena neispravnost kod 130 uzoraka (41,5%) zbog prisustva nitrita (NO_3) i mutnoće. (str. 22). S obzirom da se u ovom dokumentu/analizi naselja uopšte ne pominju, niti se bilo koji podatak daje na nivou naselja, korišćenje ovog izvora skoro da je neupotrebljivo za ovaj Izveštaj, a navodimo ga samo kao indicaciju stanja zagađenosti/kvaliteta vode na području okruga i pojedinačnih (bezimenih) naselja. Ovome treba dodati i komentar da je Analiza bez navođenja naselja kod kojih je evidentirana neispravna voda, nekorektan (i nedozvoljen) postupak, jer može da unese uznemirenost među građane, budući da mogu da imaju sumnju da se i njihovo naselje možda nalazi u kategoriji onih sa neispravnom vodom rizičnom za upotrebu u domaćinstvu i poljoprivredi.

U posebnom poglavlju (VIII) ovog Izveštaja prikazani su rezultati merenja vazduha u naselju Drmno koji pokazuju: (a) da ne postoji kontinuirano praćenje šteta koje proizvodi „TE-KO Kostolac“; (b) da je javno zdravlje i zdravlje građana naselja na području uticaja „TE-KO Kostolac“ od marginalnog značaja i interesovanja, kako samog menadžmenta ovog privrednog subjekta, tako i nadležnih aktera na lokalnom (grad i njegove službe) i nacionalnom nivou (resorno ministarstvo, inspekcije i dr.); i (c) da troškove pričinjenih šteta na zdravlje snose jedino i samo građani i niko više (prevremeno umiranje, umanjeње radnih sposobnosti, troškovi poseta lekaru i lečenja, troškovi za lekove i dr.). Posebno treba ukazati da su podaci o stanju životne sredine, uključiv i merenje kvaliteta vazduha, u PPPPN KUB znatno lošiji (negativniji) nego podaci izneti u Izveštaju citiranom u poglavlju VIII.

Druga ključna tema (fokus) ovog anketiranja je uticaj aktivnosti „TE-TO Kostolac“ na **stanje imovine** u naselju Drmno. Gotovo svi anketirani (s izuzetkom dvoje) su rekli da trpe različite vrste negativnih uticaja i šteta koje na njihovu imovinu čine aktivnosti ovog privrednog subjekta. Najčešće se radi o pucanju kuća, što je posledica sleganja zemljišta, i to je proces, koji se po rečima sagovornika neprekidno ubrzava. Gotovo 80% sagovornika (78,7%) su rekli da im pucaju stambeni i drugi objekti (zidovi, plafoni, noseći stubovi, krovovi), trotoari i druge betonske površine u dvorištima. Sagovornici ova pucanja povezuju sa razvojem i širenjem površinskog kopa „Drmno“. Drugim rečima, imovina ne samo da gubi tržišnu vrednost (ne može se prodati ni za „suvu banku“), već ona postaje rizična za korišćenje, dakle gubi svoju upotrebnu vrednost. Pri tome treba imati u vidu da se radi o stambenim objektima ogromne površine (u proseku oko 190 m²), kao i brojnim pomoćnim i

poljoprivrednim objektima, takođe značajnih površina. Pored fizičkog oštećenja i uništavanja imovine, sagovornici navode brojne druge štete i uticaje/pritiske na njihov koliko toliko miran i bezbedan život u naselju: buka od kamiona, bagera i drugih teških vozila koja rade svih 24 časa tokom dana, pokretnih traka za prevoz uglja, drobilica i drugih mašina/sprava koja stvaraju/proizvode buku, vibracije, prašinu i druge vrste zagađenja od pogona koji takođe rade i danju i noću.

Zakonski okvir i važeći propisi obavezuju vlasnike „TE-KO Kostolac“ na mnogo obzirniji odnos prema lokalnom stanovništvu. Najznačajniji dokument je *Ustav Republike Srbije*, koji u članu 58. obavezuje: „Jemči (se) mirno uživanje svojine i drugih imovinskih prava stečenih na osnovu zakona. Pravo svojine može biti oduzeto ili ograničeno samo u javnom interesu utvrđenom na osnovu zakona, uz naknadu koja ne može biti niža od tržišne. Zakonom se može ograničiti način korišćenja imovine. Oduzimanje ili ograničenje imovine radi naplate poreza i drugih dažbina ili kazni, dozvoljeno je samo u skladu sa zakonom“. Drugi, ne manje važan dokument je *Evropska konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda*, koju je Republika Srbija ratifikovala i koja je obavezuje kao članicu Saveta Evrope. Član 1. Prvog protokola (koji je sastavni, obavezujući i iste težine kao i ostale odredbe Konvencije) glasi: „Svako fizičko i pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava. Prethodna odredba ne može, međutim, ni na koji način umanjiti pravo države da donosi zakone koje smatra neophodnim u cilju kontrole korišćenja imovine u skladu sa opštim interesima ili radi obezbeđenja plaćanja poreza, doprinosa ili kazni“ (Ljudska prava – Međunarodni dokumenti. Priredili dr Vojin Dimitrijević i dr Đorđe Lazin.1993).

Obim i vrste šteta koje aktivnosti „TE-KO Kostolac“ proizvode na zdravlje, imovinu, poljoprivredne aktivnosti i ostale dimenzije kvaliteta života stanovnika naselja Drmno su razlog zašto 98,1% anketiranih tvrdi da naselje treba preseliti (iseliti, raseliti, izmestiti). Svega dvoje anketiranih ne vidi razloge za izmeštanje naselja. Najčešće se kao osnovni razlog za iseljenje naselja navode zadržavstveni rizici, posebno ugrožavanje zdravlja i potpuno neizvesna budućnost života dece i mladih u ovakvim uslovima, a tek potom štete i uništavanje imovine i ekonomije (poljoprivredna proizvodnja). Svi anketirani građani bi se preselili, kada bi za to imali mogućnosti. Preko polovine anketiranih su rekli da se do sada nisu odselili zato što: za to nisu imali (finansijske) mogućnosti, nisu imali gde da se sele i sva imovina koju poseduju nalazi se u naselju Drmno. Anketirani građani smatraju da je rešavanje njihovog problema, odnosno preseljenje naselja obaveza EPS-a (i države) i očekuju da se uradi precizan, sistematičan i objektivan popis imovine u naselju.

Na pitanje ako dođe do preseljenja naselja, da li žele da se sele samostalno ili organizovano, neočekivano smo od preko četvrtine anketiranih dobili odgovor da preseljenje treba da bude organizovano, da se nađe nova lokacija na koju će domaćinstva koja odaberu takvu opciju moći da se presele. Kažemo da je za obrađivače ovakav odgovor bio neočekivan, budući da smo prilikom pripremanja ankete od mnogih sagovornika slušali da neće biti zainteresovanih za organizovano preseljenje na novu lokaciju i da sva domaćinstva već imaju rešeno stambeno pitanje u nekom drugom naselju. Ova anketa nije potvrdila takve procene o nezainteresovanosti žitelja Drmna za organizovano preseljenje, niti je potvrdila rašireno uverenje da domaćinstva iz Drmna imaju imovinu (stanove ili kuće) u drugim naseljima.

II - UVODNE NAPOMENE

Centar za ekologiju i održivi razvoj (CEKOR) pozvao je obrađivače ovog Izveštaja da urade anketu sa stanovnicima naselja Drmno i ispituju njihove ocene o uslovima života u naselju i stavove o preseljenju ili opstanku naselja. Građani naselja Drmno su potpisali Peticiju, kojom traže iseljenje naselja s obrazloženjem da su uslovi života postali nepodnošljivi, a naročito da je ugroženo zdravlje građana. Sa predstavnicima CEKOR-a je dogovoreno da se uradi anketa koja će obuhvatiti sva domaćinstva u naselju Drmno.

Prostorni plan područja posebne namene Kostolačkog ugljenog basena (PPPPN KUB) usvojen je Uredbom, a tekstualni deo Prostornog plana obavljen je u Službenom glasniku RS br. 1/2013 (str. 4-157). Javni uvid u Nacrt PPPPN KUB i Izveštaj o strateškoj proceni uticaja Prostornog plana na životnu sredinu održan je od 6. februara do 6. marta 2012. godine. Kompletan verzija Prostornog plana, sa Izveštajem o Strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu i referalnim kartama dostupna je na Internetu, na sajtu (nekadašnje) Agencije za prostorno planiranje. U posebnom poglavlju (IV) ovog Izveštaja obrađen je deo PPPPN KUB koji se odnosi na odredbe o statusu i zaštiti lokalnog stanovništva koje je pod uticajem aktivnosti KUB.

U posebnom poglavlju prezentovani su i komentarisani dopisi koje su građani upućivali različitim organizacijama o problemima svakodnevnog života koje su posledica rudarskih aktivnosti i rada različitih postrojenja KUB, kao i aktivnosti organizacija civilnog društva i građana u vezi problema sa teškim i rizičnim uslovima života u naselju Drmno.

Anketa je sprovedena u periodu februar – april 2016. godine.

III – PRVI OBILAZAK NASELJA I RAZGOVORI SA GRAĐANIMA

Obilazak naselja Drmno sugerišu posetiocu da se radi o komunalno dobro opremljenom i razvojno prosperitetnom naselju. Stambeni objekti su mahom velikih površina, a na okućnicama se nalazi i veći broj pomoćnih objekata – drugi stambeni objekat, letnje kuhinje, garaže, koševi, obori i drugi poljoprivredni objekti. Većina kuća je, na prvi pogled, u vrlo dobrom građevinskom stanju. Okrečene su, i većinom bez vidljivih pukotina ili zapuštenih fasada. Iz razgovora sa nekolicinom građana saznajemo da su gotovo svi stambeni objekti priključeni na daljinski sistem grejanja (toplovod je izgrađen 2006. godine), a cene grejanja su simbolične. U naselju postoji ambulanta, kablovska televizija, započeta je izgradnja pravoslavne crkve Vaskrsenje Hristovo. Iz teksta *Dopisnica*, autora Miodraga Kuzanovića, saznajemo da je u toku izgradnja vodovoda i fabrike vode.

Ulazak u pojedinačne stambene objekte i razgovor u domaćinstvima u velikoj meri menja ovu, na prvi pogled, privlačnu sliku naselja Drmno. Obrađivači Studije/Izveštaja su obišli naselje Drmno u nekoliko navrata. Tokom prvog obilaska (8. mart 2016) ušli smo u 16 stambenih objekata i fotografisali unutrašnji prostor³. Gotovo dve trećine stambenih zgrada u koje smo ušli, spolja izgledaju uređeno, obnovljeno, bez znakova oštećenja (pukotina, naprslina). Kako je već napomenuto, razgledanje unutrašnjosti stambenih i pomoćnih objekata u potpunosti menja prvobitnu sliku. Unutrašnjost objekata ima brojne ispucale zidove (po vertikali, horizontali, dijagonalno, dugačke pukotine su ne retko širine 2-3 cm). Iz razgovora sa vlasnicima saznali smo da su nakon poplava u maju 2014. godine, kada je veliki deo naselja bio poplavljen a u pojedinim zonama voda je stigla čak do prvog sprata, dobili obeštećenje od nekoliko stotina hiljada dinara (najčešće se pominje suma od 250.000 RSD⁴). Taj novac su upotrebili da obnove spoljne fasade (postavljanje izolacije sa stiroporom i krećenje objekata). Međutim, kuće su nastavile da pucaju po unutrašnjim zidovima. Većina sagovornika kaže da su zidovi na objektima pucali i ranije, da su vidljivi već godinama, ali da su pucanja kuća tokom poslednje dve godine vidljivo pojačana. Sagovornici tvrde da su pukotine na kućama posledice pomeranja/sleganja tla i pokazuju velike pukotine na betoniranim površinama po dvorištima. U nekoliko objekata je vidljivo podizanje pločica i parketa u stambenom prostoru. U većem broju objekata su ispucali i plafoni. Na kućama koje nisu spolja renovirane, jasno su vidljive pukotine na fasadama, veoma često dijagonalne i celom dužinom objekta. Ima stambenih objekata u kojima su pukotine na zidovima vidljive u svim prostorijama i sobama. Komentar vlasnika je da ulaganja u saniranje pukotina i popravke puno koštaju, ali da kuće neprekidno i dalje propadaju⁵.

³ U dokumentaciji projekta nalaze se fotografije i opisi ovih objekata, kao i adresa i imena njihovih vlasnika.

⁴ Pitali smo meštane da li znaju gde se mogu dobiti podaci o dobijenoj pomoći (spiskovi domaćinstava, visina naknade i dr.). Oni nisu znali odgovor.

⁵ Nema sumnje da je ovakav pristup obnovi poplavljenih kuća naneo više štete nego koristi. Domaćinstva su dobila novac, ili deo potrebnog novca budući da je jedan broj meštana podigao kredit da bi mogao da podnese sve troškove te, nazovimo je "kozmetičke" ili "spoljne" obnove. Očigledno da je izostala stručna procena o pristupu i metodama obnove poplavljenih kuća. Ako su te kuće već bile ugrožene i ako su unutrašnje pukotine indicirale da se radi o sleganju terena i klizištima, onda je bila profesionalna obaveza i odgovornost da se prvo uradi analiza stanja tih kuća i perspektive njihovog daljeg korišćenja, a tek potom donose odluke o načinu sanacije i distribuiraju novac. Ovako, sudeći po uslovima života u tako obnovljenim kućama, uloženi novac je zapravo bačen i zaludno potrošen.

Građani sa kojima smo razgovarali tvrde da su im uskraćene osnovne informacije o planovima izgradnje novih objekata u okviru rudarskog i energetskog kompleksa („TE- KO Kostolac“). Govore da o izgradnji visokog dimnjaka (izgrađen 2015. godine) niko u naselju nije dobio bilo kakvu informaciju.

U jednom domaćinstvu svo troje maloletne dece imaju astmu, a njihova majka hroničnu upalu pluća. Deponija uglja se nalazi na udaljenosti od 400 m od ovog domaćinstva. Sagovornici ukazuju na besmisao bavljenja poljoprivredom, budući da su zbog zagađenja zemljišta, vode i vazduha, poljoprivredni proizvodi kontaminirani, a ne retko plodovi ne mogu ni da dozriju.

Sagovornici kažu da u naselju postoji gradski/naseljski vodovod, ali dodaju da je voda u vodovodu zagađena. Filteri su takođe prljavi i zagađeni. Nemaju informaciju da li bilo ko vrši kontrolu kvaliteta vode u ovom vodovodu. Potvrđuju informaciju s početka teksta da je u naselju Drmno pre pet godina izgrađena nova fabrika vode, ali dodaju da ona nije nikada puštena u rad.

Građani kupuju flaširanu vodu ili je uzimaju sa izvora kod manastira, od kojih je kako navode nekoliko presušilo pa u njima više nema vode. Oni koji su najsiromašniji, piju vodu iz gradskog vodovoda.

Sagovornici tvrde da ih o otvaranju kopa Drmno 1987. godine, kao i o svim ostalim izgradnjama tokom poslednjih 35 godina niko nije (zvanično) obavestavao. Smatraju da je ta obaveza postojala, budući da je selo starije od TE „Kostolac B“ (prvi blok snage 348,5 megavata, uključen je u mrežu elektroenergetskog sistema Srbije 1988. godine. Drugi blok, istovetne snage, počinje s radom tri godine kasnije – 1991. godine).

Pukotine na objektima, sleganje terena i klizišta primećena su nekoliko godina nakon izgradnje TE (nakon 5 do 6 godina). Od tada su pucanja sve veća i vidljivija. Vlasnici stambenih objekata ukazuju da su svi objekti građeni kvalitetno, na osnovu projekata, sa tehničkom dokumentacijom.

Nekoliko sagovornika su nam rekli da im je ekspropisano poljoprivredno zemljište, ali ne i objekti. Tvrde da ih u tom momentu niko nije obavestavao da imaju pravo i na eksproprijaciju objekata, ukoliko eksproprijacija samo poljoprivrednog zemljišta ugrožava egzistenciju domaćinstva, kao i da imaju pravo da traže eksproprijaciju celih parcela (član 10 Zakona o eksproprijaciji). Po svemu sudeći, građani su prihvatili takve tzv. nepotpune/parcijalne eksproprijacije, zato što im je za uzvrat davano (nekad samo obećavano) jedno ili više radnih mesta (zaposlenja) za članove domaćinstva⁶.

Sagovornici govore o buci koja dolazi od noćnog rada rudnika i termoelektrane, vibracijama od traka kojima se transportuje ugalj, buci koju proizvode teške mašine prilikom istovara

⁶ Decenijama je u postupcima eksproprijacije u Srbiji (i bivšoj Jugoslaviji) primenjivan princip „podmićivanja“, odnosno korisnici eksproprijacije su nudili radna mesta za jednog ili dva člana ekspropisanih domaćinstava i na taj način kompenzovali loše uslove eksproprijacije (niske cene, znatno ispod tržišnih, primena tzv. parcijalne eksproprijacije, neprimenjivanje člana 10 Zakona o eksproprijaciji, ulazak u posede pre završenog pravnog postupka, neprimenjivanje obaveza u pogledu zaštite životne sredine, itd., itd.). To je, s jedne strane, generisalo ogromne tehnološke viškove odnosno viškove zaposlenih (REIS Kosovo, REIK Kolubara, RBN itd., itd.), a s druge, stanovništvo koje je ostajalo da živi u tim zonama sve više teralo u siromaštvo, bolest, gubitak vrednosti imovine i druge štete. Primamljivost zaposlenja u državnom sektoru (sigurna plata, pravo na bolovanje, socijalno i zdravstveno osiguranje) je bila razumljiva, naročito kada se upoređi položaj zaposlenih u državnom sektoru i privatnom, a posebno poljoprivrednika. Treba podsetiti da poljoprivredni sektor nije imao gotovo nikakve pogodnosti i zakonska prava u poređenju sa zaposlenima u državnom sektoru (makar i onih sa najslabijim kvalifikacijama).

zemlje, vibracijama koje proizvode pogoni ugljenokopa i dr. Veš suše isključivo u kućama, u zatvorenom prostoru, jer je vazduh prljav i zagađen. Na udaljenosti od 100 metara od kuće jednog sagovornika, nalaze se drobilica za ugalj i prijemna stanica za ugalj: „Ovde života nema, od drobilice dolazi neprekidan zvuk. U blizini su dva bunkera za ugalj. Vibracije se osećaju tokom 24 sata“.

Jedan broj stambenih objekata je obnovljen pre 10-15 godina, a nekoliko objekata je izgrađeno tokom poslednjih desetak godina. Sagovornici tvrde da ih niko i nikada nije obaveštavao o planovima razvoja rudnika, kao ni o mogućim uticajima proizvodnih aktivnosti na njihove objekte.

Zanimljiva je izjava jednog sagovornika da su nadležni iz „TE-KO Kostolac“ u nekoliko navrata postavljali staklene pločice na zidove (pukotine) njegove kuće da bi pratili pomeranje objekta. Međutim, niko nikada nije došao da prati šta se dešava sa postavljenim staklenim pločicama. Vlasnik tvrdi da su staklene ploče uvek pucale, što je nedvosmislena potvrda da se objekat sleže (pomera). Sagovornik kaže da svi iz EPS-a sve znaju već 30 godina, ali da ih ne zanima kakve posledice aktivnosti „TE-KO Kostolac“ imaju na život građana naselja Drmno.

Pitali smo sagovornike da li znaju da je neko prodao ili kupio kuću u naselju Drmno u poslednjih nekoliko godina. Dobili smo odgovor da znaju samo za jedan slučaj, odnosno da je lokalni veterinar kupio u naselju Drmno kuću za svoje roditelje, ali da se oni nisu uselili u ovu kuću.

Pitali smo nekoliko meštana zašto su gradili kuće tako velikih površina. Svi su odgovorili da nisu znali gde bi drugo mogli da ulože novac. Gradili su velike i skupe kuće.

IV - ODREDBE O STATUSU STANOVNIŠTVA U PROSTORNOM PLANU PODRUČJA POSEBNE NAMENE KOSTOLAČKOG UGLJENOG BASENA (SLUŽBENI GLASNIK RS, BR. 1/2013)

Proizvodnja uglja u kostolačkom ugljenom basenu započeta je krajem 19 veka. Površinski kop „Drmno“ počeo je sa radom 1987.

Za budućnost i perpektive opstanka ili raseljavanja građana u naselju Drmno, od posebnog značaja je Opšti ugovorni sporazum i dva posebna ugovorna sporazuma sa kineskom kompanijom SMES za realizaciju paketa projekata, podeljenih u dve faze. U prvoj fazi planirana je rekonstrukcija blokova B1 i B2 sa rekonstrukcijom elektrofiltera, izgradnja sistema odsumporavanja u TE „Kostolac B“, izgradnja luke i izgradnja železničke pruge. U drugoj fazi, planirana je izgradnja novog termobloka na lokaciji TE „Kostolac B“ i proširenje kapaciteta kopa „Drmno“ za godišnju proizvodnju od 12 miliona tona. (<http://www.te-ko.rs/otnoma/istorija>)

Iz istog izvora saznajemo o brojnim planiranim aktivnostima na ovom području: „revitalizacijom bloka B2 započeta je realizacija Paket projekta prve faze kreditnog aranžmana na bazi međudržavnog sporazuma između Narodne Republike Kine i Republike Srbije. Potom nastavak razvojnih projekata u napredovanju kopa „Drmno“, sustizanje dinamike odvodnjavanja, zatvaranje kopova „Klenoovik“ i „Ćirikovac“, istraživanja zapadnog dela kostolačkog ugljonosnog basena, kao i nastavak izgradnje postrojenja za transport pepela i šljake za elektranu „Kostolac A“ i početak zatvaranja odlagališta pepela i šljake (Srednje kostolačko ostrvo)“ (ovo se odnosi na 2012. godinu) (<http://www.te-ko.rs/otnoma/istorija>)

Za položaj stanovništva i uređenje prostora ugljenog basena od **posebnog značaja je Prostorni plan područja posebne namene Kostolačkog ugljenog basena** (u daljem tekstu PPPPN KUB), koji je usvojen Uredbom, a tekstualni deo Prostornog plana obavljen je u Službenom glasniku RS br. 1/2013 (str. 4-157). Javni uvid u Nacrt PPPPN KUB i Izveštaj o strateškoj proceni uticaja Prostornog plana na životnu sredinu održan je od 6. februara do 6. marta 2012. godine.

U ovom poglavlju Studije o preseljenju naselja Drmno, navešćemo i komentarisati odredbe PPPPN KUB koje se odnose na status lokalnog stanovništva.

U ekonomskoj analizi nalazimo podatak da Gradska opština Kostolac, na čijoj teritoriji se nalazi KUB ima najveće neto zarade u zemlji (2,17 puta veće od proseka Republike Srbije). (str 25). Iz ovoga sledi da i građani iz naselja Drmno, koji su zaposleni u nekom od pogona KUB, imaju nadprosečne, odnosno veoma dobre zarade.

U PPPPN KUB (*Knjiga I*) se analiziraju i potencijali za druge izvore prihoda, pa se u poglavlju 5.2.2. *Poljopriveda i ruralni razvoj*, navodi da područje Plana ima značajne poljoprivredne površine za diverzifikovanu poljoprivrednu proizvodnju, kao i da poljoprivredne površine pokrivaju 72,5% površine područja Plana, odnosno 394 km². U PPPPN se izričito navodi da „**pod uslovom poštovanja pravila i normi zaštite životne sredine u razvoju rudarstva i energetike, Plansko područje ima velike rezerve za**

povećanje doprinosa poljoprivrede ukupnom ekonomskom razvoju, posebno prehrambenoj sigurnosti na lokalnom i nacionalnom nivou, kao i zaštiti životne sredine, očuvanju biodiverziteta (...) i jačanju potencijala za razvoj turizma i drugih komplementarnih aktivnosti na selu“ (str. 26-27). U nastavku poglavlja o poljoprivredi se ukazuje na **ozbiljna ograničenja u razvoju poljoprivrede na ovom području, koja su uslovljena, s jedne strane, demografskim i institucionalnim ograničenjima, a s druge, neophodnosti primene mera zaštite u procesu proizvodnje i prerade lignita**⁷. (Podvlačenja u daljem tekstu – K.P. i V.J.)

Obrazovna struktura stanovništva na području Plana je izuzetno loša. Prema Popisu 2002. godine četvrtina odraslog stanovništva bila je bez završene osnovne škole, a sa završenom osnovnom školom oko 26%. Dakle, polovina odraslog stanovništva (15 i više godina starosti) je bilo nedovoljno obrazovana (u seoskim naseljima čak 74%) (str. 47)⁸.

U *Poglavljju 5.4. Stanovništvo, javne službe i mreža naselja*, predmet analize su demografska obeležja, karakteristike javnih službi i mreže naselja, **ali u tom poglavljju ne nalazimo analizu učinaka proizvodnje i prerade lignita na domaćinstva, njihovu imovinu i zdravlje građana.** U podpoglavljju 5.4.4. *Preseljenje stanovništva*, navedeno je da je postojala namera da se preseli (izmesti) naselje Drmno, ali da do toga nije došlo, te je površinski kop „Drmno“ zaobišao naselje. U nastavku podpoglavlja o preseljenju navode se **„ograničenja i problemi“ koje treba imati u vidu u slučaju da dođe do izmeštanja nekih naselja i preseljenja domaćinstava.** Između ostalog navedeno je: (1) da su zakonska rešenja neprecizna i da se stoga mogu tumačiti na štetu lokalnog stanovništva; (2) da su obrazovna i starosna struktura i ostala obeležja stanovništva nepovoljna i da ti građani nisu osposobljeni da se bore i da stručno zastupaju svoje interese niti da se adekvatno obaveste o svojim zakonskim pravima; (3) da ne postoje nezavisna tela i agencije koje bi pružale potrebne informacije i organizovali aktivnosti neophodne za poštovanje zakonskih propisa i procedura; (4) da je potrebno razvijati i primenjivati stimulatívne mere za zadržavanje stanovništva u seoskim naseljima; (5) da nisu regulisane obaveze Korisnika eksproprijacije u odnosu na javne fondove u naseljima, kao i prava građana u odnosu na zajedničke fondove budući da su oni najvećim delom finansirani iz samodoprinosa; kao i da (6) neusmereno i neorganizovano naseljavanje doprinosi neredu u prostoru, podstíče bespravnu izgradnju i dr.

Iz teksta PPPPN KUB se može zaključiti da **nisu urađena terenska istraživanja koja bi prikupila podatke o uticaja aktivnosti, „TE-KO Kostolac“ na uslove života građana, a naročito na njihovu imovinu i zdravlje.**

Predmet *Poglavlja 5.5. je Uređenje i zaštita životne sredine*. U uvodnoj rečenici se ukazuje da postoje „brojni negativni uticaji na vazduh, vode, zemljište i ekosisteme...“ (str. 53). Dalje se navodi da „Negativni uticaju termoelektrana „Kostolac A i B“ i pratećih objekata ogledaju se u **prevelikoj emisiji štetnih materija koje zagađuju vazduh, vode i zemljište, zatim u**

⁷ Procena tržišne vrednosti objekata i ostale imovine, uključiv i poljoprivredno zemljište i objekte, nužno mora uključiti i ove kriterijume prilikom veštačenja vrednosti i donošenja odluke koliko vredi imovina u zonama u kojima dominiraju rudarske aktivnosti i u zonama u kojima ove dominantne aktivnosti proizvode velike štete na okruženje.

⁸ Nema potrebe posebno ukazivati koliko je jednostavnije manipulísati neobrazovanim stanovništvom i koliko su neobrazovani ljudi manje sposobni da artikulíšu svoje interese, da se organizuju i da ih brane. Jedna od važnih funkcija organizacija civilnog društva je obuka, organizovanje, zastupanje i artikulísanje interesa lokalnog stanovništva i njihovo informisanje o pravima i postupcima za ostvarivanje ovih prava.

produkciji otpadnih materijala (pepeo i šljaka), otpadne toplote, itd.“, te da emisije SO₂, NO_x, CO i praškastih materija prekoračuju dozvoljene vrednosti (str. 53).

U PPPPN KUB su prema kriterijumu uticaja značajnih izvora zagađenja (kopovi, termoelektrane, deponije) utvrđene tri zone. Navedene su forme i izvori zagađenja, kao i naselja pod uticajem zagađenja. **Naselje Drmno se nalazi u prve dve zone koje su pod neposrednim uticajem aktivnosti Kostolačkog sistema.** U Zoni I nalaze se: TE „Kostolac A“, TE „Kostolac B“, površinski kop uglja „Drmno“ i deponija pepela i šljake „Srednje kostolačko ostrvo“. U toj zoni se nalaze i naselja: Kostolac, Kostolac selo, Drmno i Petka. Zona II obuhvata naselja u neposrednom okruženju izvora zagađenja. Navodi se visoka koncentracija SO₂ u periodu 1998-2010. – veliki broj dana sa koncentracijama iznad srednje godišnje vrednosti i koncentracijama iznad GVI za 24 časovno i mesečno merenje – u naseljima Kostolac, Ostrovo, Bradarac, Drmno, Klenovnik i Klenovnik selo. Navode se povremena prekoračenja 24-časovne koncentracije čađi u naseljima Kostolac, Klenovnik, Drmno i Požarevac. Prekoračenje GVI suspendovanih čestica javlja se u Klenovniku, Kostolcu, Ćirikovcu, Drmnu i Bradarcu, itd. (str. 53). U analizi se dodaje da „procena nivoa buke za receptore udaljene do 1000 m od površinskog kopa Drmno, u naseljima Drmno, Bradarac i Kličevac pokazuje da nivoi buke ne prelaze dozvoljene vrednosti za grupu poslovno – stambenih područja (50/60 dB), osim na istočnom i severnom obodu naselja Drmno.

Ni u poglavlju o Životnoj sredini PPPPN KUB ne pominju se uticaji na objekte domaćinstva, kao što su klizišta, sleganje tla, pucanje objekata i sl. Takođe, izostali su podaci o zdravstvenom stanju stanovništva u naseljima u prve dve zone.

U SWOT analizi PPPPN KUB su iscrpno i sistematično navedeni problemi i pretnje sa kojima se suočava lokalno stanovništvo na području Plana, a posebno oni u neposrednoj zoni uticaja aktivnosti „TE-KO Kostolac“. Ipak, **ni u SWOT analizi se među slabostima i pretnjama ne navode rizici po zdravlje građana (to se verovatno podrazumeva pod stavkom ekološki problemi), niti se navode posledice na imovinu građana (pucanje objekata izazvano sleganjem zemljišta i klizištima, smanjivanje tržišne i upotrebne vrednosti imovine i dr.).** U SWOT analizi Poljoprivreda i ruralni razvoj, među slabostima se navodi „nepostojanje monitoringa zagađivanja zemljišta, vode i vazduha“ (str 67), a kao pretnja „rizici u pogledu nepovoljnih agroekoloških posledica remećenja režima podzemnih voda rudarskim radovima“ (str. 67). Isto ocena je data i u SWOT analizi Korišćenje i zaštita voda. U poglavlju SWOT analize koje se odnosi na Stanovništvo, obrazovanje, zdravlje i dr. (str. 70), se navodi da u većem broju seoskih naselja ne postoji ambulanta sa stalnim lekarom (str 69), a posebno se navodi „**Nedovoljna povezanost i uključivanje svih zainteresovanih strana u rešavanje problema**“ (str. 70). U poglavlju SWOT analize Korišćenje resursa, životna sredina i uređenje prostora (str.70), navedeno je da postoji „**relativno visok stepen zagađenosti sredine (tla, vode, vazduha), (...) kao posledica nedovoljno rigoroznog poštovanja ekoloških propisa i nedovoljno rigoroznog poštovanja prostorno-urbanističkih propisa**“, kao i ocena da su „**nedovoljno sanirane dosadašnje ekološko-prostorne štete, jedno od najvećih ograničenja za život stanovnika i budući razvoj Planskog područja**“. Takođe, u ovom poglavlju SWOT analize utvrđeno je „**nepostojanje katastra zagađivača i nedovoljno razvijen sistem monitoringa životne sredine**“, kao i „**velike teškoće u upravljanju zemljištem, a naročito u rešavanju imovinsko-pravnih odnosa u postupku eksproprijacije nepokretnosti**“. Posebno je naglašeno „**Ugrožavanje kvaliteta vazduha, vode i zemljišta, samim tim i zdravlja stanovništva od strane velikih zagađivača (TE-KO Kostolac i drugi)**“.

U Poglavlju II – *Principi, ciljevi i opšta polazišta prostornog razvoja planskog područja*, eksplicitno su navedeni konflikti interesi na području Plana, i obaveza primene pristupa koji se „poklapa sa novim makroregionalnim pristupom EU koji ima za cilj jačanje sinergije između opštih i sektorskih politika. Pristup uključuje princip inkluzivnosti i koordinaciju širokog kruga raznih aktera (regione, opštine, ekonomske aktere, socijalne aktere, civilno društvo, finansijske institucije, međunarodne organizacije) radi većeg napretka za stanovnike Planskog područja, jačanje saradnje i koordinacije (...) „ (str. 75). U polaznim principima za rešavanje konflikata između rudarstva i postojećih naselja, između ostalog se navodi da **„je potrebno obezbediti prihvatljive uslove za život i rad u naseljima koja se nalaze u neposrednoj blizini rudarasko-energetskog kompleksa“** (str. 77).

U Poglavlju 2.1. *Ciljevi razvoja po oblastima*, u podpoglavlju koje se odnosi na stanovništvo (2.1.4. Stanovništvo, socijalni razvoj i mreža naselja), **ne pominju se problemi uništavanja imovine zbog rudarskih aktivnosti niti ciljevi zaštite zdravlja građana**. Pominje se „pravovremeno obezbeđenje uslova za eventualno preseljenje stanovništva, supstituciju komunalne infrastrukture, saobraćajnica, javnih službi i drugo“ (str. 90). **Jedno podpoglavlje je posvećeno temi preseljenja stanovništva** (str. 91). Ukazuje se da je od „posebne važnosti regulisanje statusa stanovnika koji ostaju da žive u delovima naselja van zone širenja kopova“ (str. 91). U podpoglavlju 2.1.5. Životna sredina, dati su principi i propozicije zaštite i uređenja Planskog područja. Izričito se navodi da je u okviru posebnih ciljeva potrebno preduzeti „sistemske mere zaštite stanovništva koje je ugroženo nezadovoljavajućim kvalitetom životne sredine“ (str. 92), kao i da je potrebno „planirati i uspostaviti savremen sistem monitoringa životne sredine“.

U poglavlju 3.2. Regionalni i subregionalni aspekti razvoja planskog područja, u Strateškom polazištu 3 se utvrđuje: **„bezbednost i smanjenje rizika po zdravlje, imovinu, socijalnu sigurnost i stanovanje“** (str.101).

U Poglavlju III – *Planska rešenja: 4: Stanovništvo, socijalni razvoj i mreža naselja*, ne pominju se posebna rešenja u odnosu na zaštitu imovine i bezbednosti lokalnog stanovništva. U podpoglavlju 4.4. Preseljenje stanovništva, zauzimanje zemljišta i izmeštanje infrastrukturnih i privrednih sistema, se kaže da „Prema sadašnjoj koncepciji rudarskih radova u istočnom lignitskom ležištu ne predviđa se preseljenje naselja koja se nalaze u neposrednoj blizini. Ukoliko bude ponovo pokrenuta eksploatacija ležišta „Petka“ i „Ćirikovac“, u perspektivi mogu biti ugrožena naselja Klenovnik i Ćirikovac. Postoji realna mogućnost za perspektivno preseljenje postojećih naselja Dubravica, Ostrovo i Batovac iz zone eksploatacije ležišta „Dubravica“. (str. 149). U nastavku se daju Principi i osnovna polazišta koncepcije preseljenja (delova) naselja (str. 149 – 153). Naselje Drmno se u ovom poglavlju ne pominje.

U podpoglavlju 5. *Zaštita i uređenje planskog područja*. 5.1. *Životna sredina*, utvrđeni su režimi korišćenja prostora prema nameni zemljišta i kriterijumima kvaliteta životne sredine. U **Zonu I** koja je označena kao područje zagađene i degradirane životne sredine uključeni su: površinski kop „Drmno“, kompleksi TE „Kostolac A i B“, deponije pepela, šljake i gipsa, transportni koridori, itd.: moguće povremeno veće prekoračenje GVI i MDK u vodama i zemljištu, prekomerni nivo buke, veće količine čvrstog otpada. U **Zonu II**, označenu kao **područja ugrožene životne sredine** uključena su naselja: Kostolac, Kostolac–selo, Drmno, Kličevac, Klenovnik, Petka, Bradarac i Maljurevac, istražna polja i zona eksploatacije nafte i gasa, državni putevi i dr. (str 153), a kao indikatori su navedeni: moguće povremeno manje prekoračenje GVI i MDK u vodama i zemljištu, povišeni nivo buke, komunalni otpad, ali bez prekomernog zagađivanja radioaktivnim, kancerogenim i mutagenim materijama. Utvrđene su planske mere: kontrolisani režimi korišćenja zemljišta i tehničko-tehnološke i organizacione

mere zaštite. (str. 153). U okviru brojnih tehničko-tehnoloških i organizacionih mera zaštite, navedene su **mere koje se neposredno odnose na uslove i kvalitet života građana u naseljima na području ugljenog basena, uključujući i naselje Drmno:**

- „uvesti **novi sistem monitoringa životne sredine** (...) posebno obuhvatiti naselja koja su u neposrednoj blizini zagađivača i pod direktnim uticajem dominantnog pravca vetra“;
- „**jednom godišnje izveštavati o zdravstvenom stanju stanovništva u naseljima sa ugroženom životnom sredinom** (Kostolac, Kostolac-selo, Drmno, Kličevac, Klenovnik, Petka, Bradarac i Maljurevac)“;
- „vršiti sistematsko ispitivanje sadržaja radionuklida u životnoj sredini – dva puta godišnje u boravšnim prostorijama i radnoj sredini, kao i zemljištu na teritoriji naselja Kostolac, Kostolac-selo, Klenovnik, Drmno, Bradarac i Ćirikovac“ ;
- „formirati informacioni sistem životne sredine“
- „**obezbediti informisanje javnosti o problemima zaštite životne sredine i područja**“, i
- „**obezbediti učešće javnosti u donošenju odluka o rešavanju problema zaštite životne sredine**, uključujući sve potencijalno ugrožene i zainteresovane strane“ (str 155). (Podvukla K.P.)

Dalje su navedene obaveze i propozicije u odnosu na zaštitu od buke, itd.

Poglavlje IV – Primena i ostvarivanje Prostornog plana, sadrži brojne odredbe i vrste planskih dokumenata kojima je praktično detaljno pokrivena cela teritorija PPPPN KUB. U istom Poglavlju nabrajaju se prioriteti u sprovođenju planskih ciljeva i koncepcija. Među prioritetima navedeni su:

- Sanacija ranije nastalih šteta od eksploatacije i prerade lignita;
- **Sprečavanje ili kontrolisanje direktnih ili indirektnih negativnih uticaja;**
- **Zaštita socijalnih, ekonomskih i ekoloških uslova življenja stanovništva koje je ugroženo eksploatacijom i preradom lignita** (str. 170).

Iz daljeg teksta sledi da nije predviđen kontinuiran monitoring procesa i aktivnosti na području PPPPN, što je u izvesnoj koliziji sa odredbom na str. 150 o „uvođenju novog sistema monitoringa životne sredine“. Na str. 170 se kaže da će „Analiza ostvarivanja Plana biti izvršena nakon četiri godine, a po potrebi i nakon isteka dve godine po donošenju Plana“. Kao zaključak je utvrđeno da „ukoliko analiza ukaže na znatnija odstupanja u ostvarivanju planskih rešenja i propozicija ili na moguća nova rešenja, biće pokrenut postupak izmena i dopuna Prostornog plana“. (str.170)⁹.

U podpoglavlju 3: Protoriteti prostornog razvoja planskog područja i mere za ostvarivanje planskih ciljeva i propozicija, u delu koji se odnosi na *Preseljenje stanovništva* (str. 182), kao prioritet je utvrđeno (...) – donošenje odgovarajućih planskih dokumenata (planova generalne regulacije), programa preseljenja stanovništva i izmeštanja infrastrukturnih i privrednih sistema, kao i „programa socijalne podrške“ (precizno utvrđene granice površinskih kopova, granice i područja zaštićenih zona sa restriktivnim sistemom izgradnje i odgovarajućom kompenzacijom lokalnom stanovništvu za te restrikcije, granice i područja zaštitnih zona,

⁹ Čini se da su u vidljivoj nesaglasnosti zaključci iz podpoglavlja 5. *Zaštita i uređenje planskog područja. A naročito paragrafa 5.1. Životna sredina*, u kojima su utvrđeni režimi korišćenja prostora prema nameni zemljišta i kriterijumima kvaliteta životne sredine, sa propozicijama koje se odnose na analizu i način praćenja ostvarivanja PPPPN KUB.

dinamika izmeštanja naselja, granice neposrednog uticaja termoelektrana – zagađivanje, transport uglja, otpad i drugo)“.

Monitoringu je data relativno mala pažnja. Na str. 184, navedeno je da „Monitoring promena stanja životne sredine obavljaće nezavisna ovlašćena stručna institucija“. U posebnom **poglavlju 6**, pod naslovom Nosioči implementacije prostornog plana, nabrojane su desetine različitih aktera: od Vlade Republike Srbije, brojnih ministarstava, još brojnijih agencija, privrednih komora, međunarodnih organizacija, fondova, šumskih uprava, lokalnih organa i organizacija, turističkih organizacija, privatnih investitora, nacionalni saveti, itd., itd.

Na strani 195. pod naslovom: *Mogući rizici u implementaciji prostornog plana*, nabrajaju se razne vrste rizika tokom rudarskih aktivnosti. U podpoglavlju ovog poglavlja, pod naslovom ***Svojinski odnosi i naknade*** (7.2., str. 197) tema je ograničena na „naknade za korišćenje mineralnih sirovina“, kao i na „naknadu za zagađivanje životne sredine“ (str. 198). Predmet analize je regulisanje međusobnih obaveza rudarsko-energetskog kompleksa i arheološkog nalazišta Viminacijum kao zaštićenog prostora od kulturno-istorijskog i graditeljskog značaja, izvorišta vode i sl. **Naknade za posledice i negativne učinke zagađenja na kvalitet i uslove života lokalnog stanovništva (zdravlje, uslove privređivanja a naročito bavljenja poljoprivredom) i njihovu imovinu nisu predmet ovih analiza, odnosno lokalno stanovništvo nije percipirano kao akter koji ima pravo na naknadu za zagađenu životnu sredinu.** Indirektno se te obaveze mogu čitati iz podpoglavlja *Rizici i opasnosti u vanrednim situacijama* (str. 198),

Sažeto, u ovom poglavlju se nigde **ne pominju štete na imovini i negativni učinci na zdravlje stanovništva kao najteži rizici sa kojima se suočava lokalno stanovništvo.** Uopšte, ni na jednom mestu u PPPN KUB eksplicitno se ne pominju štete sa kojima se suočava lokalno stanovništvo, naročito (a) štete koje se pojavljuju na imovini – pucanje kuća, sleganje terena, (b) štete po javno zdravlje, troškovi poseta lekaru i troškovi lečenja, smanjenje radne sposobnosti, (c) umanjeње prihoda i pogoršanje ekonomske situacije koji su posledica nepovoljnih uslova za poljoprivrednu proizvodnju i za smanjene izgleda za plasman poljoprivrednih proizvoda zbog zagađene životne sredine.

I pored toga što je to potpuno apsurdno, imovinska prava se ne pominju niti su posebno obrađena u Zakonu o planiranju i izgradnji Republike Srbije. Verovatno iz razloga što se „zaštita“ imovinskih prava garantuje drugim dokumentima, od koji su dva dokumenta od najvišeg značaja *Ustav Republike Srbije* obavezuje¹⁰: „Jemči (se) mirno uživanje svojine i drugih imovinskih prava stečenih na osnovu zakona. Pravo svojine može biti oduzeto ili ograničeno samo u javnom interesu utvrđenom na osnovu zakona, uz naknadu koja ne može biti niža od tržišne. Zakonom se može ograničiti način korišćenja imovine. Oduzimanje ili ograničenje imovine radi naplate poreza i drugih dažbina ili kazni, dozvoljeno je samo u skladu sa zakonom“ (član 58). Drugi dokument je *Evropska konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda*¹¹, koji je Republika Srbija ratifikovala i koja je obavezuje kao članicu Saveta Evrope. Članice Evropskog saveta potpisale su 20. marta 1952. godine u Parizu *Prvi protokol* uz Evropsku konvenciju, u cilju obezbeđenja kolektivnog ostvarivanja izvesnih prava i sloboda koji nisu uključeni u odeljak Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda potpisane u Rimu 4. novembra 1950. Član 1. Prvog protokola (koji je sastavni, obavezujući i iste težine kao

¹⁰ RS broj 37, 8 novembar 2006. godine

¹¹ Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Službeni list SCG – Međunaordni ugovori, br. 9/2004; 5/2005; 7/2005, Službeni glasnik Republike Srbije – Međunarodni ugovori, br. 12/2010.

i ostale odredbe Konvencije) glasi: „Svako fizičko i pravno lice ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uslovima predviđenim zakonom i opštim načelima međunarodnog prava. Prethodna odredba ne može, međutim, ni na koji način umanjiti pravo države da donosi zakone koje smatra neophodnim u cilju kontrole korišćenja imovine u skladu sa opštim interesima ili radi obezbeđenja plaćanja poreza, doprinosa ili kazni“ (Ljudska prava – Međunarodni dokumenti. Priredili dr Vojin Dimitrijević i dr Đorđe Lazin. 1993, sr. 578).

Iz oba dokumenta sledi da je država obavezna da odgovarajućim propisima i merama za sprovođenje tih propisa garantuje mirno uživanje i korišćenje privatne svojine, uključiv i mere koje onemogućavaju uništavanje i smanjivanje upotrebne i tržišne vrednosti te imovine.

U **Knjizi II PPPPN KUB: Pravila izgradnje i pravila uređenja**, u poglavlju 2: Opšta pravila izgradnje i pravila uređenja prostora u zonama uticaja rudarskih aktivnosti, podpoglavlje 2.1. odnosi se na naselja potencijalno ugrožena rudarskim radovima (str. 205). Ovaj deo plana se bavi uslovima nove izgradnje, adaptacije, rekonstrukcije i režima korišćenja već izgrađenih objekata (porodičnih, kao i javnih objekata – objekata javnih službi, infrastrukture, uređenja javnih površina...). U tekstu se kaže da do 2020/2022. godine nije predviđeno preseljenje ni jednog naselja. Takođe, kaže se da „preseljenje naselja Drmno u sadašnjim okolnostima nije realno, pa su **predviđene tehničke, prostorne (zaštitni pojas prema TE-KO) i druge mere zaštite naselja od negativnih uticaja rudarsko-energetskog kompleksa**“ (str.207).

Treba ponovo podsetiti da u tekstu PPPPN KUB (Knjiga I i Knjiga II) nismo našli odeljak u kome su dati rezultati terenskih istraživanja i analiza uslova života stanovništva u naselju Drmno, zasnovanih na empirijskim odnosno terenskim istraživanjima.

U formi konstatacije u *Knjizi II* navedeno je da „Naselja koja se nalaze u neposrednom kontaktu sa rudarskim aktivnostima, termoeenergetskim objektima i zonom eksploatacije nafte i gasa izložena su nepovoljnim ekološkim uticajima od proizvodnih pogona, transportnih koridora i pratećih aktivnosti. **Delovi atara mnogih naselja su zauzeti ili će biti zauzeti za potrebe rudarstva i energetike, pa su mnoga domaćinstva ostala ili će ostati bez poseda – poljoprivrednog i drugog zemljišta, što ima za posledicu promenu u socioekonomskim strukturama stanovništva**“ (str. 208). Navodi se „bliža rešenja vezana za razvoj, uređenje i izgradnju ovih naselja rešavaće se u odgovarajućim urbanističkim planovima“ (str. 208). U poglavlju 3 data su *Opšta pravila upotrebe zemljišta, izgradnje, uređenja i zaštite prostora u ostalim namenama i infrastrukturnim koridorima* (str. 208). **Iako ne postoje odredbe koje se direktno odnose na zaštitu imovine domaćinstava, navedene propozicije na indirektan način obavezuju KUB da svoje aktivnosti obavlja na način koji će štiti imovinu i posede lokalnog stanovništva, uključujući godišnje, polugodišnje ili češće provere, ispitivanja, osmatranja i druge načine merenja i evidentiranja uticaja rudarskih i građevinskih radova i aktivnosti u prostoru, formiranja zaštitnih zona, merenja zagađenosti i sl.** (str. 208-247).

Sumarno: I pored toga što u PPPPN KUB ne postoje direktne odredbe koje se odnose na zaštitu imovine domaćinstava niti podaci (na osnovu terenskih ispitivanja i posmatranja) o uticaju rudarskih aktivnosti na stanje stambenih i drugih objekata u naseljima na području Plana, **brojne propozicije u Planu, naročito u odnosu na kvalitet i zaštitu kvaliteta životne sredine (zemljište, vode, vazduh), poljoprivrednu proizvodnju, obezbeđenje prihvatljivih uslova života u naseljima, kao i mere koje se imaju preduzimati i sprovoditi da bi se utvrđene propozicije primenjivale, PPPPN KUB se može koristiti kao relevantna osnova i okvir za realizaciju zahteva lokalnog stanovništva naselja Drmno u pogledu statusa njihovog naselja.**

V - DOPISI I OBRAĆANJA GRAĐANA NASELJA DRMNO U VEZI USLOVA ŽIVOTA U NASELJU

1.

Neposredni povod za realizovanje ove ankete je **Peticija** koju su građani naselja Drmno potpisivali u jesen 2015. godine i prosledili nadležnima u EPSu marta 2016. godine.

Na **Zboru građana**, koji je održan **19.04.2015.** godine, meštani su jednoglasno usvojili predlog o raspisivanju referenduma na kome će se meštani izjasniti o iseljavanju sela Drmno i obavezali Savet Mesne zajednice da uradi sve radnje neophodne za raspisivanje i sprovođenje referenduma. Zahtev za raspisivanje referenduma upućen je Ministarstvu rudarstva i energetike, a potpisali su ga: predsednik, trojica podpredsednika, sekretar i jedan član Saveta MZ Drmno. U Obaveštenju o raspisivanju referenduma navedeno je da „povod za ovakav predlog meštana proizlazi iz neposredne blizine sela firmi „TE-KO Kostolac“ koja se bavi proizvodnjom uglja i električne energije, odnosno posledica koje seoske građevine i stanovništvo trpe. Obzirom na konstantan rast proizvodnje, posledice (na?) građevine su vidljive, a pored izlazaka različitih komisija na uvid, nikad se ništa nije uradilo povodom sanacija istih“. U dopisu se dalje navodi da je obaveza sanacije zasnovana na odredbama Zakona o zaštiti životne sredine. Takođe, u dopisu se ukazuje na porast različitih „kancerogenih i astmatičnih oboljenja u poslednjih nekoliko godina“, što govori o ugroženosti stanovništva. Posebno se upozorava na nove projekte kojima se radne jedinice povezuju prugom koja prolazi kroz selo, kojom će biti prevoženi i različiti otpadni materijali poput kreča, šljake i sumpora, kao i na izgradnju novog bloka elektrane za proizvodnju električne energije i povećanje proizvodnje uglja. Na kraju, ukazuje se da svim ovim planiranim aktivnostima „osnovni uslovi života nestaju“.

Peticiju je potpisalo 347 punoletnih građana naselja Drmno, što bi, prema podacima iz Popisa 2011. godine, moglo da čini više od polovine punoletnih građana naselja (između 52 i 55%). Građani u Peticiji traže kolektivno raseljavanje naselja Drmno, odnosno iseljavanje celog naselja i svih domaćinstava. Građani se pozivaju na Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i slobodama, odnosno na odredbe koje utvrđuju pravo na zdravu životnu sredinu i obavezu država da štite to pravo u nacionalnim zakonodavstvima, kao i na Ustav Republike Srbije i njegov član 58. Građani se, takođe, pozivaju na Zakon o rudarstvu i geološkim istraživanjima iz 2011 (Sl. glasnik RS, 88/2011) i na član 58. koji utvrđuje obavezu uspostavljanja zaštitnog pojasa od 500 m¹² od granice eksploatacionog polja, koja, po potpisnicima Peticije, obuhvata celo naselje Drmno.

Nakon predaje Peticije, EPS je objavio saopštenje u kome se kaže da će razmotriti zahtev za raseljavanje 350 domaćinstava iz sela Drmno, pored ugljenokopa za Termoelektranu „Kostolac“. Ovo obaveštenje može se pročitati na nekoliko adresa na Internetu (sa datumom 22, septembar 2015), ali nije moguće doći do integralnog teksta saopštenja EPS. U Prilogu III ovog Izveštaja data je prepiska između CEKOR-a i predstavnika JP EPS, iz koje se vidi da pomenuta Peticija nije baš rado dočekana u EPS-u.

¹² Član 58 u stavu 7. obavezuje na formiranje zaštitnog prostora oko eksploatacionog polja potrebnog radi mogućeg proširenja rezervi i resursa, a za eksploataciona polja površine veće od 100ha, utvrđena je širina zaštitnog pojasa do 500 m od odgovarajuće granice eksploatacionog polja. Ovakva odredba je izbrisana iz novog zakona o rudarsko geološkim istraživanjima.

2.

Postoji i nekoliko drugih dokumenata, koje ima razloga navesti zato što ukazuju na pokušaje predstavnika MZ Drmno da sa nadležnim službama reše probleme koje imaju u svakodnevnom životu, a koji su posledica aktivnosti „TE-KO Kostolac“

Iz Zapisnika sa sastanka održanog u prostorijama zgrade Vlade Republike Srbije dana 30.11.2015. godine, saznajemo da su teme sastanka bile: (1) Rešavanje infrastrukturnih problema na teritoriji mesnih zajednica koje se nalaze u okruženju pogona JP EPS – Ogranak „TE-KO Kostolac“, i (2) Rešavanje problema eksproprijacije zemljišta za potrebe izgradnje industrijskog železničkog koloseka od železničke stanice „Stig“ do TE „Kostolac B“. U Zaključku sa sastanka je utvrđeno:

- (1) Da se do 31.12.2015.g. izradi Studija izvodljivosti za rešavanje problema toplifikacije grupe mesnih zajednica i da se tokom 2016. godine na bazi Studije izvodljivosti izradi potrebna projektna dokumentacija za rešavanje problema toplifikacije grupe mesnih zajednica, te da je nosilac navedenih aktivnosti Gradska uprava Grada Požarevca;
- (2) Da se u vezi rešavanja ostalih infrastrukturnih problema uradi sledeće: (a) JP EPS će u rebalansu Godišnjeg programa poslovanja za 2015.g. predvideti dodatna sredstva za finansiranje popravke lokalnih puteva na teritoriji grupe mesnih zajednica, (b) Popravka regionalnih puteva i izgradnja novih infrastrukturnih objekata (obilaznica, nadvožnjak) biće dogovorena na relaciji Gradske uprave Grada Požarevca i nadležnih ministarstava, (c) Na zajedničkom sastanku predstavnika JP EPS i Grada Požarevca biće dogovoreno pitanje nadežnosti za realizaciju aktivnosti po izveštaju koji je izradila stručna komisija JP EPS – Ogranak „TE-KO Kostolac“.
- (3) Po pitanju rešavanje eksproprijacije zemljišta za potrebe izgradnje industrijskog železničkog koloseka od železničke stanice „Stig“ do TE „Kostolac B“ zaključeno je sledeće: (a) JP EPS će angažovati odgovarajuću instituciju za veštačenje koja bi trebalo da utvrdi realnu tržišnu vrednost parcela koje su definisane u projektu eksproprijacije zemljišta za izgradnju industrijskog železničkog koloseka od železničke stanice „Stig“ do TE „Kostolac B“, (b) Parcele će biti eksproporisane u celini tamo gde se od strane zajedničkog radnog tima oceni da za to ima osnova; (c) Novi sastanak na temu eksproprijacije biće održan sredinom decembra 2015. godine i istom je potrebno da prisustvuju predstavnici izabrane institucije za veštačenje. (Ministar rudarstva i energetike, Šef Kabineta Predsednika Vlade, Direktor Poreske uprave, Gradonačelnik grada Požarevca, Direktor JP EPS, Predstavnici mesnih zajednica Drmno, Kostolac selo, Bradarac, Maljurevac, Bubušinac, Kličevac, Rečiva).

3.

Dokument: Zapisnik sa sastanka između predstavnika Vlade i predstavnika Mesnih zajednica grada Požarevca –Rečica, Kličevac, Drmno, Stari Kostolac, Bradarac, Maljurevac i Babušinac, kao i narodnog poslanika Veroljuba Arsića i šefa kabineta Predsednika Vlade Ivice Dačića. Iz Zapisnika sledi da je dogovoreno sledeće: (1) Obustava prinudnog ulaska u posed od strane EPS-a na teritoriji navedenih mesnih zajednica do pronalaženja zajedničkog rešenja problema eksproprijacije, i (2) Održavanje sastanka u Požarevcu uz prisustvo ministra rudarstva i energetike Aleksandra Antića, direktorke Poreske uprave RS, direktora Poreske uprave – filijala Požarevac, direktora EPS-a i gradonačelnika grada Požarevac. Teme sastanka će biti: (a) rešavanje pitanja eksproprijacije (eksporprijacija parcela u celosti i cena po kvadratnom metru); (b) rešavanje ravnomernog zapošljavanja ugroženih porodica sa teritorije navedenih mesnih zajednica; (c) rešavanje problema lokalne komunalne infrastrukture; i (d) rešavanje toplifikacije u navedenim mesnim zajednicama. (Napomena: na dokumentu nema datuma)

4.

U nekoliko napisa u dnevnim novinama otvoreno je pitanje dugovanja za obavljenу eksproprijaciju zemljišta zbog proširenja ugljenokopa, pominje se suma od 750.000 EUR, navodi se, takođe da nisu isplaćene obaveze prema izvođaču radova na izgradnji toplovođa u selu. U napisu se pominje i neizvesna sudbina sredstava prikupljenih za izgradnju lokalne crkve, dugovi za električnu energiju i grejanje, bespravno priključivanje vlasnika privatnih lokala na električno brojilo seoskog Doma kulture. Odgovarajući dopisi u kojima se optužuje rukovodstvo MZ Drmno upućeni su na nekolike adrese u Republici i opštini Požarevac. Izvor za ovo su dve kopije sa kojih se ne može utvrditi u kojim dnevnim novinama su objavljene kao vesti (po štampi se može pretpostaviti da su u pitanju Većernje Novosti i Danas, ali bez oznake datuma; u pitanju su fotokopije dela stranice). Ovde ove vesti navodimo, radi ilustracije haotičnih odnosa i manjka zajedništva i sposobnosti za udruživanje i zajedničko rešavanje problema u MZ Drmno

5.

U dopisu Potpredsednice Vlade i Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture (broj: 9-00-34/2015-01, od 09.10.2015. godine) dat je odgovor na poslaničko pitanje narodnog poslanika Ivana Karića „Da li je izdata građevinska dozvola za izgradnju novog bloka B3 na lokaciji TE „Kostolac B“ na katastarskoj parceli broj 303 KO Kostolac-selo“. Odgovor resornog ministarstva glasi: „Za navedene objekte, na lokaciji TE „Kostolac B“, na katastarskoj parceli broj 303 KO Kostolac selo, nije izdata građevinska dozvola. Pored toga, napominjemo da do dana sačinjavanja ovog akta, Ministarstvu građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture nije podnet zahtev za izdavanje građevinske dozvole za predmetne objekte“.

6.

U dopisu Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, Sektor za inspekcijski nadzor, Zaječarski upravni okrug (broj 915-363-354-01 19/2015-18, od 14.12.2015. godine), obaveštava Centar za ekologiju i održivi razvoj, u vezi sa izgradnjim dimnjaka da: (1) se na navedenoj lokaciji – k.p. broj 303 K.O. Kostolac-selo, izvode radovi na izgradnji objekta u sklopu postrojenja za odsumporavanje dimnih gasova u TE „Kostolac B“, i (2) da za navedene radove postoje građevinske dozvole, rešenja br: 351.03-00213/2914-03 od 23.04.2014. i rešenja broj: 351-03-01606/2015-07 od 31.08.2015, kojima je odobrena izgradnja ukupno 19 objekata, odnosno grupa objekata, među kojima i izgradnja dimnjaka visine 180 m.

7.

U dokumentaciji postoji i dopis Gradske izborne komisije, u kome se zaključuje da „trenutno ne postoji legalan i legitiman Savet Mesne zajednice „Drmno“ u Drmnu, jer postojeći Savet Mesne zajednice koristi dva pečata, koji su oglašeni nevažećim“ (Broj: 01.06-109/14, od 6.04.2015. godine).

8.

Zanimljiv je i tekst *Blokirali kop jer su im ušli u imanja*, objavljen u Blicu (23.08.2015) u kome se izveštava da su meštani sela Drmno, Stari Kostolac, Bradarac i Kličevac zaustavili rad bagera s površinskog kopa rudnika uglja „Drmno“ jer smatraju da je bespravno ušao u njihove parcele za koje im nije isplaćena nadoknada. U tekstu se citira meštаниn Mirko Marjanović iz Starog Kostolca, koji tvrdi da mu je „zbog širenja kopa „Drmno“ do sada ekspropisano 10 hektara, a nisu zaposlili nijednog od sedam članova njegovog domaćinstva koje živi od poljoprivrede“. Dalje, ovaj meštаниn kaže: „Sada su ušli u parcelu od hektar pod

voćem i prešli buldožerom 100 metara, a prethodno su prošli kroz parcele Ljubiše Stepanovića i Radiše Dinića i nisu platili ni dinar. Zato smo bili prinuđeni sa meštanima Drmna mehanizacijom da zaustavimo bager. Potpisali smo peticiju i želimo da nas oдавde isele jer se pepeo i šljaka iz termoelektrane odlažu na udaljenosti manjoj od 200 metara od naših kuća“. Dalje se u tekstu kaže da ovaj građanin navodi da su dalji radovi zaustavljeni uz pomoć tužilaštva i policije. Meštani na čije parcele bi trebalo da se širi kop i gradi pruga ne slažu se ni sa ponuđenom cenom od 150 do 190 evra po aru: „U selu ne dam ar ispod 1.000, a za proširenje kopa najviša cena po aru je 500 evra. Oni su počeli nasilno da ulaze u naše parcele, a za šest godina nijedno dete iz sela nisu zaposlili. Sad nam oduzimaju zemlju i od čega da živimo“ – žali se Radiša Grujić iz sela Drmno. Na kraju teksta novinar upoznaje javnost da je „Ministar rudarstva i energetike Aleksandar Antić obišao (je) više sela i uverio se da su problemi brojni“, kao da je i izjavio: „Biću nosilac inicijative da se problemi rešavaju. Verujem da postoji dobra volja“ - rekao je za „Blic“ Antić.

9.

Nevladina organizacija „Lokalna agenda 21 za Kostolac - Opština“, uputila je 25.04.2014. godine Ministarstvu energetike, razvoja i zaštite životne sredine – Sektoru za kontrolu i nadzor, PRIJAVU u kojoj obaveštavaju nedležno Ministarstvo o „hemijskom incidentu koji se dogodio (oko) 23.04.2014. godine, u TE Kostolac B – Drmno, kojom prilikom je došlo do pucanja trafoa visokog napona u „trafo polju“ i izlivanju nekoliko hiljada litara ulja, koje se koristi za hlađenje“ u ovim pogonima. (...) „Stoga vas molimo da u najkraćem periodu izvršite inspekcijski nadzor nad ovim akcidentom i ustanovite stepen zagađenosti zemljišta i podzemnih voda. Takođe vas molimo da nas obavestite šta se dogodilo sa preostalim uljem, izlivenim uljem i zemljištem zagađenim uljem“. **Napomena:** U prikupljenoj dokumentaciji nismo našli odgovor na ovu PRIJAVU.

VI - ANKETA U DOMAĆINSTVIMA

Anketa je sprovedena u periodu februar – april 2016. godine. Anketni list je dat u Prilogu I ovog Izveštaja. Obavljena je posebna obuka anketara. Karta naselja Drmno je „skinuta“ sa Google earth, a celo naselje podeljeno je na 10 blokova radi lakšeg sprovođenja i ankete i kontrole izvršenog anketiranja. Anketari su imali obavezu da na pojedinačnim kartama za svaki blok obeleže parcele/okućnicu i upišu redni broj ankete, koji je upisan u anketnom upitniku.

Slika 1. Pregled blokova

VII - REZULTATI ANKETNOG ISTRAŽIVANJA

Broj anketiranih domaćinstava i broj važećih opservacija

U bazu su uneti podaci za 252 upitnika. Ukupan broj domaćinstava koja su prihvatila da učestvuju u anketi je 162, odnosno 64,3% od ukupnog broja stambenih okućnica u naselju Drmno. Sa jednim brojem domaćinstava nije ostvaren kontakt zato što ne žive u Srbiji (13 domaćinstava), dok je učešće u anketi odbilo 71 domaćinstvo. Šest domaćinstava ima imovinu u nekoliko blokova (stambene objekte, zemljište, pomoćne objekte...) i ta domaćinstva smo vodili pojedinačno, kao jedno domaćinstvo bez obzira na broj objekata i parcela koje imaju u naselju Drmno. Sledi da je ukupan broj anketiranih domaćinstava 162, odnosno to je broj važećih opservacija. Ako iz ukupnog broja stambenih okućnica izostavimo 13 domaćinstava koja su već dugo vremena u inostranstvu, sledi da je preko dve trećine (67,8%) domaćinstava prihvatilo da učestvuje u anketiranju (Tabela 1).

Tabela 1. Pregled po blokovima

	Ukupno	Odbio	Nije ostvaren kontrakt	Ima samo objekte u ovom bloku	Podaci o domaćinstvu
Blok 1	15	2	2	1	10
Blok 2	33	6			27
Blok 3	31	6	2		23
Blok 4	22	5	1	1	15
Blok 5	28	12	2		14
Blok 6	33	6	2	1	24
Blok 7	16	3			13
Blok 8	32	13	2	1	16
Blok 9	23	13	2		8
Blok 10	19	5		2	12
Ukupno	252	71	13	6	162

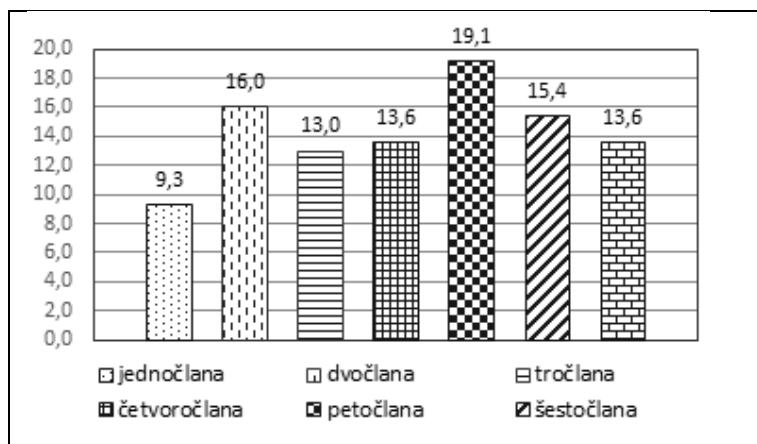
Većina parcela i objekata koja formiraju jednu okućnicu su u vlasništvu jednog lica (87,5%), dok je u suvlasničkom statusu (dvoje ili više suvlasnika) svega 8,3% okućnica. U grupu bez odgovora (4,2%) je uključeno šest domaćinstava koja imaju stambene objekte u više blokova (u anketnim listovima za te okućnice je upisano ime vlasnika i naznačeno da živi na drugoj lokaciji) (Pitanje 2, Tabela 2 u Prilogu II).

Veličina domaćinstava i generacijska struktura

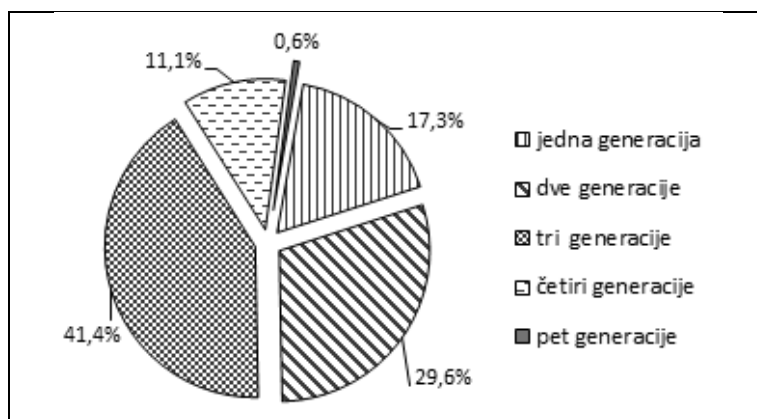
Domaćinstva u proseku broje 4,4 lica, što je znatno više od proseka u Republici Srbiji (2,9 lica, prema popisu 2011. godine) i proseka za ostala naselja (3,0 lica). Najveće je učešće petočlanih domaćinstava (19,1%), zatim slede dvočlana i šestočlana sa sličnim učešćem (16% i 15,4%). Najmanje je samačkih/jednočlanih domaćinstava (9,3%), s tim što ih u pojedinim blokovima (7 i 8) nema, a u nekoliko blokova (1, 4, 5 i 9) ima samo po jedno samačko domaćinstvo. Na grafikonu 1 prikazani su podaci za celo naselje Drmno, a podaci po blokovima dati su u tabelama u Prilogu II. Kako se vidi iz Tabele 3 u Prilogu, postoji relativna ujednačenost učešća pojedinih veličina domaćinstava u blokovima.

Posmatrano prema broju generacija (Grafikon 2), najviše je učešće trogeneracijskih (41,4%), i dvogeneracijskih domaćinstava (29,6%). Zanimljivo je da ima dosta četverogeneracijskih domaćinstava (11,1%). Trogeneracijska i četverogeneracijska domaćinstva u svom sastavu

imaju, po pravilu, i pripadnike najstarije generacije. Takva generacijska struktura domaćinstva ima prednost što pruža zaštitu i sigurnost najstarijim članovima (mlađi članovi vode brigu o najstarijim). Dvogeneracijska domaćinstva po pravilu čine roditelji i deca (maloletna ili već odrasla). Više od šestine (28, odnosno 17,3%) su jednogeneracijska domaćinstva, a među njima četvrtinu (7) čine staračka samačka (5) i dvočlana (2) domaćinstva. Distribucija strukture domaćinstava prema broju generacija po blokovima data je u Tabeli 4 u Prilogu II.

Grafikon 1. Struktura domaćinstava prema broju članova – (Pitanje 4)

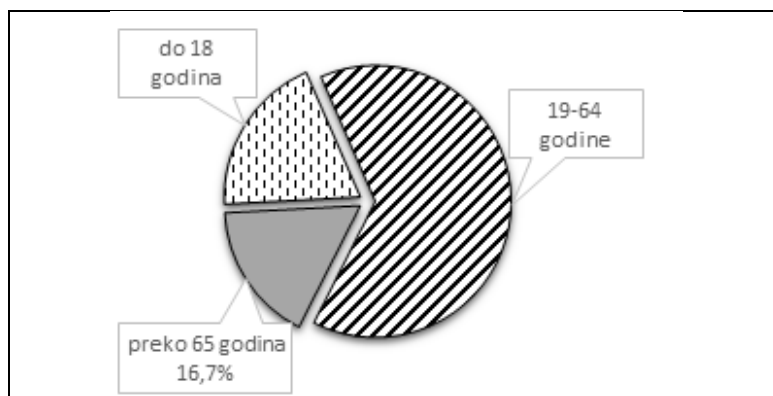

Grafikon 2. Struktura domaćinstava prema broju generacija – (Pitanje 6)

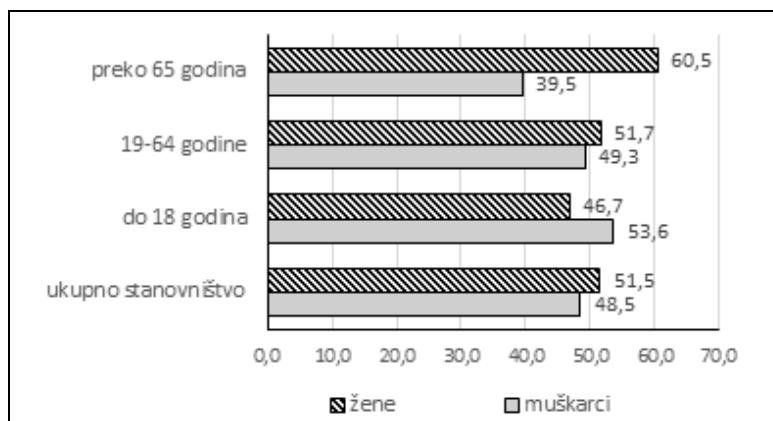
Starosna i polna struktura stanovništva

U pogledu starosne strukture, nešto manje od dve trećine (64%, odnosno 456 lica) stanovnika naselja Drmno (anketirana domaćinstva) čini radnosposobno stanovništvo (starosti od 19-64 godine). Nešto manje od petine (138 lica, tj. 19,4%) stanovnika naselja čine maloletna lica (do 18 godina) i to: deca do 6 godina – 5,9% (42 deteta), osnovnoškolskog uzrasta (7-14 godina) – 9,0% (64 deteta) i uzrasta 15-18 godina – 4,5% (32 lica). U proseku, svaki šesti stanovnik naselja (16,7%) je stariji od 65 godina (Grafikon 3).

Žene su brojniji žitelji u naselju Drmno (51,5%), i najviše preovlađuju u odnosu na muškarce u najstarijem kontingentu (preko 65 godina starosti). To je standardna situacija, koja se objašnjava dužim životnim vekom ženskog roda. Distribucija prema starosnoj i polnoj strukturi po blokovima data je u Tabeli 5 u Prilogu II.

a) Starosna struktura

b) Polna struktura (ukupno stanovništvo i po starosnim grupama)

Grafikon 3. Starosna i polna struktura stanovništva – (Pitanja 7 i 8)

Od ukupno evidentiranih 713 stanovnika naselja Drmno (u anketiranim domaćinstvima), stalno zaposlenih je 153 (21,5%), dok je broj penzionera 139 (19,5%). Među penzionerima, 35,5% su oni sa poljoprivrednim penzijama. Većina stalno zaposlenih radi u državnom (javnom) sektoru – 79,1%, dok je u privatnom sektoru zaposleno 17% od ukupnog broja zaposlenih. Sopstvenu radnju ima samo 3,9% od ukupnog broja zaposlenih (Tabela 2). Takođe, od ukupnog broja zaposlenih u državnom (javnom) sektoru, preko polovine (58%, tj. 70 lica) je zaposleno u EPS-u.

Tabela 2. Broj stalno zaposlenih članova i penzionera u domaćinstvu (Pitanje 9, 10 i 11)

	Broj stanovnika	Broj zaposlenih članova domaćinstva						Broj penzionera		
		ukupno	%	od toga po sektorima			u EPS-u	ukupno	%	od toga od poljoprivrede
				državni sektor	privatni sektor	sopstvena radnja				
Ukupno	713	153	21,5	121	26	6	70	139	19,5	49
		100,0%		79,1%	17,0%	3,9%	45,8%	100%		35,5%

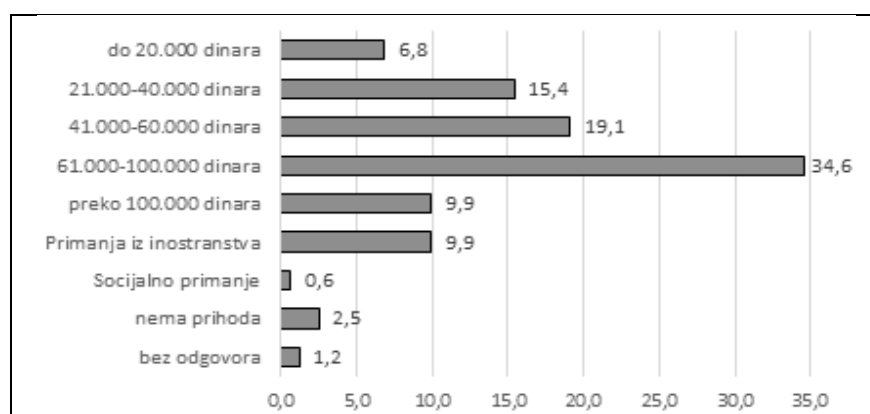
U samom naselju Drmno radi 42,5% zaposlenih, ali je taj broj nesumnjivo veći, budući da za čak 28,8% (44) zaposlenih nije navedeno u kom mesto/naselju rade. Oko četvrtine zaposlenih radi u naselju Kostolac-selo Kostolac, a u Požarevcu tek 2,6% zaposlenih.

Tabela 2.1. Naselje zaposlenja

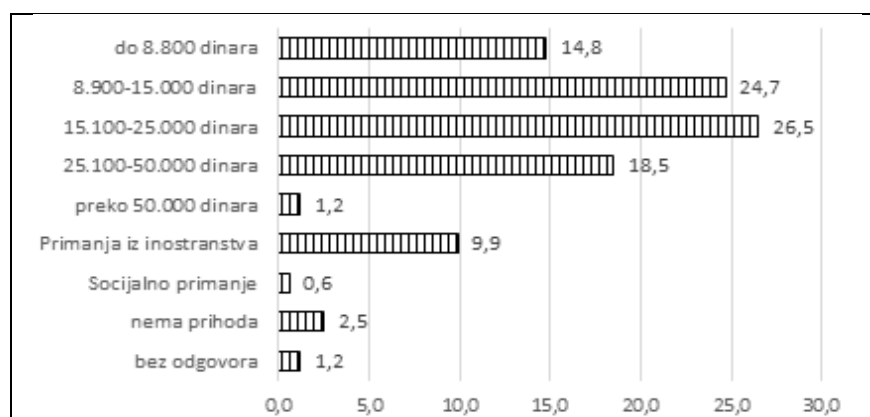
Naselje zaposlenja	državni sektor	privatni sektor	sopstvena radnja	Ukupno zaposleno	%
Drmno	52	9	4	65	42,5
Kostolac, selo Kostolac	35	2		37	24,2
Požarevac	3		1	4	2,6
bez odgovorao	31	12	1	44	28,8
ostalo		3		3	2,0
Ukupno	121	26	6	153	100,0

Na Grafikonu 4 su prikazani podaci o prihodima domaćinstva. I pored toga što u anketnim istraživanjima generalno postoji tendencija prikazivanja prihoda nižim nego što oni stvarno jesu, komentarišaćemo podatke dobijene od anketiranih građana. Prema izjavama anketiranih, nešto preko trećine anketiranih domaćinstava (34,6%) ima mesečni prihod u rasponu od 61.000 do 100.000 RSD. Svako deseto domaćinstvo ima mesečni prihod preko 100.000 RSD, a, takođe, svako deseto domaćinstvo ima prihode iz inostranstva (najčešće penziju ili doznake od članova porodice). Četiri domaćinstva (2,5%) su odgovorila da nemaju mesečne prihode (Grafikon 4a).

Kada prihode domaćinstva posmatramo prema prosečnom prihodu po članu domaćinstva (Grafikon 4b), vidimo da oko šestine domaćinstava (14,8%) imaju prihod po članu do 8.800 RSD (dakle, blizu granice siromaštva), a da po četvrtina anketiranih spada u kategoriju 8.900–15.000 po članu (24,7% anketiranih domaćinstava), odnosno 15.100–25.000 RSD po članu (26,5%). Između 25.100–50.000 RSD po članu ima manje od petine anketiranih domaćinstava (18,5%)¹³.

a) Domaćinstva prema ukupnim prihodima

b) Domaćinstva prema prosečnom prihodu o članu

Grafikon 4. Ukupni i prosečni prihodi po članu domaćinstva – (Pitanje 12)

Nema sumnje da su prihodi domaćinstava u naselju Drmno značajno iznad proseka za Republiku Srbiju, naročito ako imamo u vidu da se radi o izjavama anketiranih građana, koji, kako je napomenuto, uvek teže da prihode prikažu manjim od stvarnih. Može se pretpostaviti

¹³ Prema podacima RZS, prosečna mesečna raspoloživa sredstva po domaćinstvu u Srbiji, u drugom kvartalu 2014. godine, iznosila su 55.280 dinara, od čega su 95,7% prihodi u novcu, a 4,3% prihodi u naturi. Najveći udeo u raspoloživim sredstvima imaju prihodi iz redovnog radnog odnosa 46,7%, penzije 34,4%, naturalna potrošnja 4,3% i prihodi od poljoprivrede, lova i ribolova 3,8%. Ako je prosečna veličina domaćinstva u Srbiji 2,9 članova, onda bi prosečan prihod po članu mogao biti između 19.000 i 20.000 RSD.

da bi zvanični podaci bili još povoljniji. Treba podsetiti da gotovo svako deseto domaćinstvo ima prihode iz inostranstva (penzije, doznake zaposlenih članova i dr.).

Kako je već napomenuto, treba imati u vidu da je visina zarada u „TE-KO Kostolac“ jedan od mogućih razloga za relativno pasivno ponašanje građana naselja Drmno i slabe reakcije na evidentno ugrožavanje njihovog zdravlja i imovine. Građani naselja Drmno nisu jedini primer dosta pasivnog odnosa prema preduzeću koje svojim aktivnostima ugrožava zdravlje građana, njihovu imovinu i razvojne perspektive. Nema sumnje da su visoke zarade (značajno iznad proseka u Srbiji) zaposlenih u JP EPS kao i sredstva koja ta kompanija ulaže u neke projekte od zajedničkog interesa za zajednicu (daljinsko grejanje, obrazovanje i sl.) važan faktor (možda i osnovni) u prihvataju (trpljenju, podnošenju) negativnih posledica i šteta koje ove zajednice imaju od aktivnosti te iste kompanije. Takvi primeri su bili brojni u periodu socijalističkog sistema (Borski kombinat, Kolubarski i Kosovski lignitski basen i dr.), ali je takva praksa nastavljena i u promenjenim političkim i društvenim okolnostima. Otvoreno je pitanje za građane naselja Drmno da li visoke zarade (nadprosečne u odnosu na Srbiju) zaposlenih u JP EPS mogu biti dovoljna i racionalna kompenzacija za gubitke i štete po zdravlje stanovništva, gubljenje vrednosti imovine (odnosno uništavanje imovine), zagađeno poljoprivredno zemljište i zagađeni i bezvredni poljoprivredni proizvodi?

Dnevni migranti

U anketiranim domaćinstvima je relativno visoko učešće dnevnih migranata. Od ukupno 162 anketirana domaćinstva (važeće opservacije) u više od polovine (90 ili 55,5%) postoje dnevni migranti, odnosno od ukupno 713 stanovnika u ovim domaćinstvima, 167 lica (23,4%) su dnevni migranata – svakodnevno putuju u drugo naselje radi posla, pohađanja škole i dr. Treba upozoriti da je svakodnevno putovanje relativno velikog broja dnevnih migranata ugrožena planiranim razvojem aktivnosti TE-TO Kostolac a naročito saobraćajnih koridora, koji će sa svih strana zaokružiti i zatvoriti selo. Građani smatraju da će ovo ograđivanje imati negativne efekte i na bezbednost života u naselju – dostupnost vozila hitne pomoći, vatrogasnih vozila, svakodnevnih putovanja i sl.

Tabela 3. Dnevni migranti – (Pitanje 15)

	DOMAĆINSTVA		STANOVNIŠTVO		
	ukupno	Ima dnevnih migranata	ukupno	od toga dnevni migranti	
				broj	%
Ukupno	162	90	713	167	23,4

Zdravstveno stanje građana

Prilikom priprema za anketiranje građana u naselju Drmno, često smo slušali izjave o ugroženom zdravlju građana i o brojnim faktorima koji to zdravlje ugrožavaju. Dva pitanja u anketi su se odnosila na zdravstveno stanje članova domaćinstva. U prvom delu pitanja br. 14, pitali smo anketiranog člana domaćinstva da li u domaćinstvu ima članova koji su oboleli od neke hronične bolesti ili imaju neke stalne ili povremene zdravstvene smetnje. **Gotovo četiri petine anketiranih potvrdno je odgovorilo, odnosno odgovorili su da u domaćinstvu ima jedan ili više članova sa hroničnim i/ili stalnim obolenjima (78,3%).** Drugim rečima, **četiri od pet domaćinstava ima članove obolele od neke (ili više) bolesti.** Najveći procenat ovakvih odgovora je u bloku 3 (91,3%), potom u blokovima 6 i 7 (83,3% i 84,6%), a najmanji u bloku 1 (50%) (Tabela 8, Prilog II). Nema sumnje da bi bilo neophodno pribaviti zvanične

podatke o zdravstvenom stanju stanovnika u naselju Drmno. Međutim, nije izvesno da ćemo do roka predaje ovog izveštaja moći da pribavimo ove podatke¹⁴.

U velikom broju anketiranih domaćinstava više članova ima neko od hroničnih obolenja, a u jednom broju domaćinstava gotovo svi članovi boluju od nečega¹⁵.

Tabela 4. Članovi domaćinstva sa hroničnim bolestima – (Pitanje 14)

	Broj domaćinstava	nema članova sa hroničnim bolestima		ima članova sa hroničnim bolestima		bez odgovora	
		broj	%	broj	%	broj	%
Ukupno	162	32	19,8	127	78,3	3	1,9

Drugi deo pitanja 14 odnosi se na detaljnije podatke o vrsti obolenja, broju i uzrastu članova koji su oboleli. Najčešće navedene bolesti su bolesti srca i visok pritisak (27,8%), potom oboljenja disajnih organa i plućne bolesti (19,7% od ukupno navedenih 198 obolelih). Drugim rečima, od 162 domaćinstva, u 39 postoje lica obolela od disajnih organa i plućnih bolesti, 22 imaju probleme sa alergijom, a 55 sa bolestima srca i visokim pritiskom. U 14 domaćinstava su rekli da su deca obolela od različitih teških obolenja koja zahtevaju velike i skupe toroške i vreme lečenja.

Tabela 4.1. Vrste zdravstvenih problema članova domaćinstva – Pitanje 14

	Br. odgovora	Odgovori											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	bo
UKUPNO	198	39	22	55	12	14	14	2	12	4	10	3	11
	100,0%	19,7	11,1	27,8	6,1	7,1	7,1	1,0	6,1	2,0	5,1	1,5	5,6

- 1 – Obolenja disajnih organa i pluća
- 2 – Alergije
- 3 – Bolesti srca, visok pritisak
- 4 – Hronične bolesti
- 5 – Staračke bolesti
- 6 –Dijabetes

- 7 – Obolela deca – alergije i ostale bolesti
- 8 – Obolela deca - disajni organi
- 9 – Kanceri
- 10 – Ostala višestruka obolenja – svi od nečega boluju
- 11 – Ostala pojedinačna obolenja
- bo – bez odgovora

U anketnom upitniku nije postavljeno pitanje da li u domaćinstvu ima pušača. To pitanje smo postavili naknadno, odnosno zamolili smo anketare da ga postave tokom anketiranja. Posledica ove omaške je da svim anketiranim nije postavljeno pitanje da li u domaćinstvu ima pušača. Od ukupnog broja anketiranih domaćinstava, to pitanje je postavljeno u 102 domaćinstva (63% anketiranih domaćinstava), a na pitanje je odgovorilo 95 domaćinstava. Među tih 95 domaćinstava, u 62 domaćinstva ima onih koji puše (65,1%), dakle u gotovo dve trećine domaćinstava, a u svega jednoj trećini domaćinstava koja su odgovorili na to pitanje nema pušača (Tabela 25, Prilog II). Visoko učešće pušača u domaćinstvima nesumnjivo da su

¹⁴ Podsećamo da je jedna od obaveza utvrđenih u PPPPN KUB snimanje svake godine (jednom godišnje) zdravstvenog stanja stanovnika u naseljima na području Plana. Dakle, ne bi trebalo da bude bilo kakvih ograničenja da se ovi podaci dobiju, ukoliko oni postoje, odnosno ukoliko se sistematski pregledi obavljaju svake godine.

¹⁵ "Svi bolujemo od nečega"; "Nekoliko članova ima alergiju"; "Sin od deset godina ima opstruktivni bronhitis"; "Dvoje dece od 7 i 9 godina stalno kašlju"; "Suprug – 49 godina ima dijabetes, ćerka od 20 godina ima bronhijalnu astmu, ispitanica od 50 godina je srčani bolesnik"; "Supruga (65) karcinom dojke, vlasnik (58) kardiovaskularni bolesnik; dvoje unuka od 8 i 4,5 godina imaju bronhijalnu astmu a beba od šest meseci kožno obolenje"; "Unuci imaju astmu"; "Unuk ima probleme sa plućima"; "Obe unuke imaju hronični bronhitis"; "Astma kod dece, deca su bleđa i žuta kao da imaju TBC".

jedan od faktora zdravstvenih rizika ukućana, ali van svake sumnje da ne mogu biti objašnjenje niti osnovni uzrok za ovako visok procenat obolelih građana u naselju Drmno.

Pored obaveze iz PPPPN KUB da se jednaput godišnje uradi snimanje zdravstvenog stanja građana naselja na području „TE-KO Kostolac“, **odgovori dobijeni u anketi su upozoravajući i van svake sumnje obavezuju javne službe da sprovedu sistematska snimanja zdravstvenog stanja građana i preduzimaju mere i aktivnosti koje će pomoći u zaštiti zdravlja stanovništva ovog i ostalih naselja na području Kostolačkog ugljenog basena.**

Podaci o rezultatima snimanja vazduha u naselju Drmno u periodu 2012–2015. godina, (Poglavlje VIII ovog Izveštaja) pokazuju da dobijeni odgovori u anketi o zdravstvenim tegobama građana u ovom naselju nisu slučajni niti plod subjektivnih ocena ili, pak, glasina. Često prekoračenje makismalnih dozvoljenih vrednosti opasnih materija u vazduhu (i konsekvntno u vodi, zemljištu, hrani i sl.) ukazuje: (a) **da ne postoji kontinuirano praćenje šteta koje proizvodi „TE-KO Kostolac“;** (b) **da je javno zdravlje i zdravlje građana naselja na području uticaja „TE-KO Kostolac“ od marginalnog značaja i interesovanja kako samog menadžmenta ovog privrednog subjekta, tako i nadležnih aktera na lokalnom (grad i njegove službe) i nacionalnom nivou (resorno ministarstvo, inspekcije i dr.);** (c) **da troškove pričinjenih šteta na zdravlje snose jedino i samo građani i niko više (prevremeno umiranje, umanjeње radnih sposobnosti, troškovi poseta lekaru i troškovi lečenja, troškovi za lekove i dr.).**

Komentar: Obavezno je u najkraćem roku uraditi sistematski pregled građana naselja Drmno (ali i ostalih naselja), s obzirom na alarmantne podatke dobijene u izjavama anketiranih građana naselja Drmno. Preporuka je da se o zdravstvenom stanju građana, rezultatima merenja zagađenosti vazduha kontinuirano obaveštava javnost, uključujući i nacionalne i međunarodne organizacije civilnog društva.

Percepcija anketiranih stanovnika naselja Drmno je da blizina kopova i termoelektrane, kao i ostalih pogona, ima nesporn negativan uticaj na stanje zdravlja stanovnika u domaćinstvu i u celoj zajednici (Tabela 5, Pitanje 15).

Tabela 5. Uticaj blizine kopa na zdravlje članova porodice– (Pitanje 15)

da	161
ne	1
ukupno	162

Od ukupno 162 anketirana (kuće)domaćina, samo jedan anketirani građanin je odgovorio da blizina kopa i aktivnosti u ugljenom basenu ne utiču na zdravlje ukućana. S obzirom da su na ovo pitanje mogli da se daju višestruki odgovori, **navedeno je 259 odgovora/kombinacija različitih vrsta negativih uticaja zbog blizine kopova i prerađivačkih aktivnosti.** Kao najčešće smetnje/uticaji navedeni su: Zagađen vazduh (ugljena prašina, pesak, prašina sa odlagališta, pepeo, dim, sumpor, smrad, hemikalije) – 146 puta¹⁶, Zagađena voda i problemi sa podzemnim vodama (35 puta), Buka i vibracije (41 put)¹⁷ itd.

¹⁶ "Udišem prašinu umesto vazduha"; "Ne živim ovde, ali kada dođem na odmor razbolim se"; "Visina jalovine preko 30 metara, pri najmanjem vetru stiže prašina, puno buke, vibracija"; "Dim, prašina, ambrozija"; "Veš pocrni na sušenju, biljke su pune peska i gareži, deca su često bolesna od bronhitisa"; "Živi u inostranstvu, kada dođe u Drmno ne može da diše od pepela";

¹⁷ "Ne može da se spava od bagera"; "Sve se trese, puca. Kipa mi pod prozorom"; "Buka od mašina i trake, prašina od drobilice, pesak sa kipe"; "Kipa od kopa je na 20 metara od mog prozora. Bageri tuda često prolaze"; "Živim pored kopa"; "Kop je na udaljenosti od 40 metara".

Tabela 5.1. Uticaj blizine kopa na zdravlje članova porodice– (Pitanje 15)

	Br. odgovora	Odgovori										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	bo
UKUPNO	259	129	20	32	9	5	3	13	20	4	15	9
	100,0%	49,8	7,7%	12,4%	3,5%	1,9%	1,2%	5,0%	7,7%	1,5%	5,8%	3,5%

1 – Zagađen vazduh (ugljena prašina, pesak, prašina, pepeo, dim), isparenja iz termoelektrane

2 – Zagađena voda

3 – Buka (drobilica, teške mašine, bageri)

4 – Vibracije

5 – Polja ambrozije na odlagalištima

6 – Zagađeno zemljište

7 – Sumpor, smrad

8 – Objekti KUB su se približili stambenim objektima (na manje od 100 metara)

9 – Hemikalije

10 – Podzemne vode

bo – bez odgovora

Dokument Analiza zdravstvenog stanja stanovništva Braničevskog okruga za 2011. godinu (Požarevac: Zavod za javno zdravlje Požarevac, 20.06.2012 (www.javnozdravljepo.nadlanu.com)) daje podatke isključivo na nivou okruga odnosno opštine. U izveštaju na 25 stranica, pojedinačna naselja se pominju tek nekoliko puta (kontrola kvaliteta vode u centralnim gradskim vodovodima), a o rezultatima kontrole kvaliteta vode u seoskim naseljima se kaže: „Na teritoriji Braničevskog okruga postoji 55 seoskih vodovoda na koje je priključeno ukupno 18,26% stanovništva. (Napomena: ne znamo da li se taj procenat odnosi na ukupno stanovništvo okruga ili na stanovništvo tih 55 seoskih naselja u kojima postoji naseljski vodovod – K.P. i V.J.). U 2011 godini, na pomenutim objektima sprovedeno je 9 redovnih i 24 povremene dezinfekcije, dok kod 22 seoska vodovoda nije rađena dezinfekcija jer su bili ispravni. Tokom ove godine bilo je 37 redovnih i 7 povremenih ispitivanja higijenske ispravnosti vode seoskih vodovoda, dok u 11 seoskih vodovoda nije bilo kontrole higijenske ispravnosti. Od ukupnog broja uzetih uzoraka (88) na bakteriološki pregled, 32 uzorka (36,4%) bilo je neispravno zbog prisustva koliformnih bakterija fekalnog porekla, a na fizičko-hemijskom pregledu 13 uzoraka (14,8%) je bilo neispravno zbog prisustva bitrata (NO_3), nitrita (NO_2), mutnoće i amonijaka (NH_4)“ (str. 22). I dalje: „Na teritoriji Braničevskog okruga postoje 161 javni vodni objekat sa kojih se snabdeva 12,3% stanovništva. U toku 2011. godine, utvrđeno je da kod 96 vodnih objekata stanje zadovoljava, a kod 65 ne zadovoljava i sprovedeno je ukupno 132 redovne i 12 poverenih kontrola higijenske ispravnosti vode. Urađen je bakteriološki pregled na 313 uzoraka i utvrđena neispravnost kod 166 uzoraka (53%) zbog prisustva koliformnih bakterija fekalnog porekla. Na istom broju uzoraka (313) izvršen je fizičko-hemijski pregled i utvrđena neispravnost kod 130 uzoraka (41,5%) zbog prisustva nitrita (NO_3) i mutnoće. (str.22). S obzirom da se u ovom dokumentu naselja uopšte ne pominju niti se bilo koji podatak daje na nivou naselja, rezultati su skoro neprimenjivi za ovaj Izveštaj, a navodimo ga samo kao indicaciju stanja zagađenosti vode na području okruga i pojedinačnih (bezimenih) naselja.

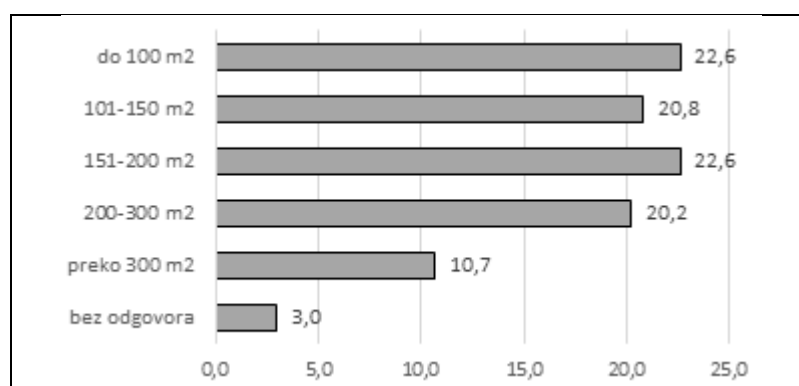
Komentar: Dobijeni odgovori upućuju na obavezu snimanja, kontinuiranog praćenja i javnog objavljivanja rezultata snimanja parametara životne sredine, koji direktno utiču na zdravlje ljudi, životinja, uslove za obavljanje poljoprivrednih aktivnosti i izgleda za plasman poljoprivrednih proizvoda na tržištu. Ovakva frekvencija odgovora ukazuje da se ne radi o glasinama i izmišljenim problemima. Navedene smetnje i ugrožavanje zdravlja građana može se relativno brzo i pouzdano utvrditi odgovarajućim snimanjem stanja na terenu.

Imovina – stambeni i drugi objekti u svojini građana

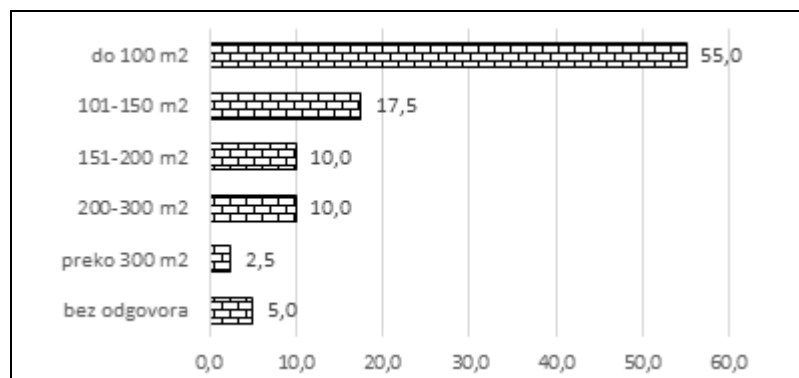
Stambeni objekti u naselju Drmno su izuzetno velikih površina. S obzirom na osnovni cilj ove ankete, nisu traženi detaljniji podaci o stambenim i drugim objektima (neto i bruto površine, godina izgradnje, kvalitet izgradnje, opremljenost instalacijama i dr.). Treba imati u vidu da takvo snimanje zahteva odgovarajuću tehničku i građevinsku stručnost i iskustvo, što u jednoj sociološkoj anketi nije moglo biti obezbeđeno. Ukoliko se donese odluka o preseljenju naselja, neizostavno se mora uraditi detaljan i pouzdan popis svih nepokretnosti u naselju.

Prema izjavama anketiranih, prosečna površina glavnih stambenih objekata je 196 m^2 . Kada se ta površina preračuna na broj žitelja, dobijamo da je prosečna stambena površina (glavnog stambenog objekta) 44 m^2 po stanovniku. Može se pretpostaviti da se radi o korisnoj stambenoj površini. Nešto više od petine stambenih zgrada (22,6%) su manje od 100 m^2 , a preko polovine glavnih stambenih objekata (53,5%) ima površinu preko 150 m^2 (Grafikon 5a).

Četrdeset anketiranih domaćinstava (oko jedna četvrtina) poseduje na okućnici i drugi stambeni objekat. Nešto više od polovine ovih objekata su površine do 100 m^2 (55,0%), a 40% ima površinu veću od 100 m^2 (Grafikon 5b).

a) Glavni stambeni objekat

b) Drugi stambeni objekat

Grafikon 5. Površina stambenih objekata – (Pitanje 16)

Kako smo već napomenuli u uvodnim napomenama i objašnjenju postupka anketiranja, jedan broj stambenih objekata koji se nalaze na okućnicama u kojima vlasnici ne stanuju, nije evidentiran. S toga razloga, može se očekivati da će, ako dođe do zvaničnog snimanja i popisivanja imovine u naselju Drmno, površina stambenih objekata biti veća od ove koju smo dobili u ovom anketnom istraživanju.

Prema podacima dobijenim u anketi, u naselju Drmno postoji 6 poslovnih objekata (Tabela 6.a). Taj podatak odgovara podatku iz tabela 2 i 2.1, odnosno da ukupno šest domaćinstava ima svoju sopstvenu radnju. Međutim, posmatrano po blokovima, ovo se poklapa samo kod

jednog domaćinstva u bloku 7 (zanatska radionica). Ostala 4 domaćinstva (jedno ima dva člana koji rade u sopstvenoj radnji), nisu navela svoje poslovne objekte. Moguće objašnjenje je da pojedina domaćinstva ne žele da navedu svoje poslovne objekte zbog toga što ovi možda nisu registrovani i/ili prijavljeni.

Iz odgovora o posedovanju poljoprivrednih objekata (Tabela 6.b) sledi da 73,8% domaćinstava obavlja poljoprivredne aktivnosti na svojoj okućnici. Poljoprivredni objekti su, takođe, velikih površina – preko polovine anketiranih domaćinstava (52,4%) ima u vlasništvu poljoprivredne objekte čija ukupna površina je veća od 100 m², a svako deseto domaćinstvo ima poljoprivredne objekte čija ukupna površina prelazi 300 m².

Tabela 6. Poslovni, poljoprivredni i pomoćni objekti – (Pitanje 16)

a) Poslovni objekti

Blokovi	Ukupno domaćinstava	Broj poslovnih objekata	Vrsta i površina
Blok 1	11	1	Lokal – 100 m ²
Blok 7	13	5	lokal - trgovina (72m ²), prodavnica (40m ²), zanatska radionica (120m ²), lokal (200m ²) i 2 lokala (14m ²)
Ukupno	168	6	

b) Poljoprivredni objekti

	Ukupno	Ima poljoprivredne objekte	Ukupna površina poljoprivrednih objekata					
			do 50 m ²	51-100 m ²	101-200 m ²	201-300 m ²	preko 300 m ²	bez odgovora
Ukupno	168	124	27	29	36	16	13	3
		100,0%	21,8%	23,4%	29,0%	12,9%	10,5%	2,4%

Nešto više od četvrtine anketiranih domaćinstava (27,4%) ima u vlasništvu i pomoćne objekte različitih namena na okućnicama. Najčešće se radi o garažama, šupama, koševima, oborima, štalama i sl.

c) Pomoćni objekti

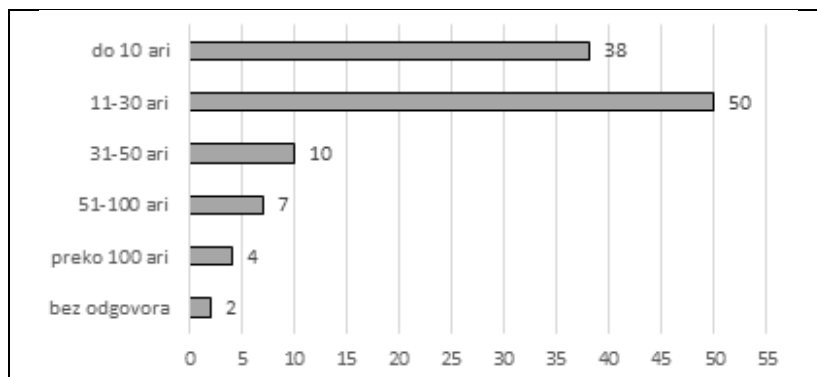
	Ukupno	Ima pomoćne objekte	Ukupna površina pomoćnih objekata			
			do 50 m ²	51-100 m ²	101-200 m ²	bez odgovora
Ukupno	168	46	26	12	7	1
		100,0%	56,5%	26,1%	15,2%	2,2%

Okućnicu – zemljište na kome se nalaze stambeni, pomoćni, poljoprivredni i slični objekti i na kome se obavlja i određeni broj poljoprivrednih aktivnosti ima 111 domaćinstava. U odgovoru na ovo pitanje je verovatno došlo do nesporazuma, jer je jedan broj anketara upisivao kao okućnicu samo veću površinu parcele, praveći tako razliku između dvorišta i okućnice. Dakle, ostala domaćinstva (5) imaju dvorište, na kome se takođe nalaze neki nestambeni objekti, ali izvesno manjih površina i u manjem broju.

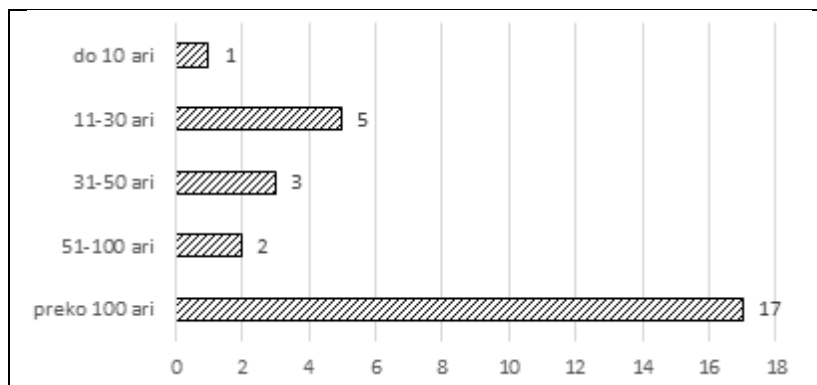
Površina okućnice varira od onih manjih od 10 ari (oko jedne trećine onih koji su dali podatke za okućnicu), do većih okućnica (Grafikon 6.a). Jedanaest anketiranih su naveli da je površina okućnice veća od pola hektara. Manji broj domaćinstava (29, odnosno 18,0%) su naveli da u ataru naselja Drmno imaju još zemljišta u vlasništvu (Grafikon 6.b).

Od ukupno 162 anketirana domaćinstva, nešto manje od četvrtine (24,0% tj. 39 domaćinstava) su odgovorili da imaju imovinu van atara naselja Drmno. Od toga, svega 11 je navelo da ima kuću ili stan, a ostali su naveli poljoprivredno zemljište i/ili građevinsko zemljište (plac za

gradnju) (Grafikon 7). Ovaj podatak je neočekivan, budući da su rasprostranjene glasine da veliki broj domaćinstava u naselju Drmno ima nekretnine (kuće ili stanove) u vlasništvu u drugim naseljima na području grada Požarevca (gradskih opština Kostolac i Požarevac), ili u drugim opštinama, i da je to razlog zašto, navodno, nisu zainteresovani za organizovano preseljenje naselja, nego isključivo za naknadu u novcu.

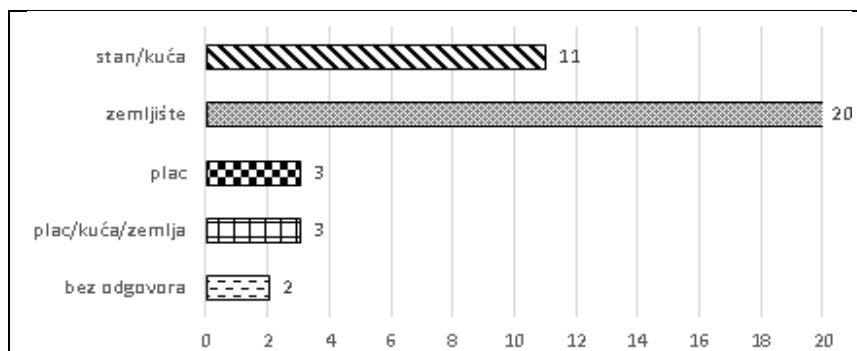

a) Okućnica

b) Ostalo zemljište

Grafikon 6. Domaćinstva (broj) koja imaju okućnicu i ostalo zemljište – (Pitanje 16)

Grafikon 7. Domaćinstva koja poseduju nepokretnu imovinu van atara naselja Drmno – Pitanje 17

Komentar: S obzirom da cilj ove ankete nije bio da detaljno snimi ukupnu imovinu domaćinstava u naselju Drmno, prikupljeni su samo podaci koji mogu da orijentaciono ukažu o kolikoj imovini se radi i o kojoj vrsti imovine. Svaka odluka o eventualnom raseljavanju domaćinstava podrazumeva detaljno i sistematsko snimanje celokupne imovine građana u ovom naselju. Međutim, ono što je van svake sumnje i što se vidi iz ovih nekoliko tabela, radi se o relativno značajnoj imovini, koja je, u međuvremenu, zbog rudarskih radova i nepoštovanja odredbi o zaštiti životne sredine gotovo u potpunosti obezvređena. I to višestruko. S jedne strane, uslovi stanovanja i privređivanja (poljoprivredna proizvodnja, gajenje domaćih životinja i korišćenje njihovih proizvoda, konzumiranje zatrovanih poljoprivrednih proizvoda i sl.) su substandardni i rizični za zdravlje i za živote stanovništva,

a sa druge, njihova imovina je potpuno tržišno obezvređena, jer je ne mogu nikome prodati. Ona dakle nema prometnu (tržišnu) vrednost, a ubrzano gubi na upotrebnoj vrednosti.

Uticaj aktivnosti „TE-KO Kostolac“ na uslove života u naselju

Percepcija o mogućim uticajima aktivnosti ugljenog basena na uslove života i svakodnevni život građana Drmna proveravana je kroz nekoliko pitanja. U pitanju br. 19 tražen je odgovor (procena) da li blizina kopa i TE proizvode neke posledice (utiču) na uslove života u naselju, a tražen je i detaljniji opis mogućih uticaja. Sa izuzetkom dva domaćinstva koja nisu dala odgovor, **ostala domaćinstva (160) su odgovorili da svakodnevno trpe posledice od aktivnosti „TE-KO Kostolac“**. I ovo pitanje je davalo mogućnosti višestrukih odgovora, a rezultati navedenih uticaja (ili kombinacije više uticaja) prikazani su u Tabeli 7.

Tabela 7. Uticaj blizine kopova i TE na uslove života u naselju – Pitanje 19

Blokovi	Broj odgovora	Uticaji												
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	12	13	14	bo
Ukupno	330	126	45	57	15	11	13	5	9	1	8	27	9	4
	100,0%	38,2	13,6	17,3	4,5	3,3	3,9	1,5	2,7	0,3	2,4	8,2	2,7	1,2

1 – Pucanje stambenih i drugih objekata

2 – Sleganje zemljišta

3 – Zagađen vazduh, bolesti disajnih puteva, gušenje

4 – Štetan uticaj na poljoprivredne useve, zatrovani usevi

5 – Urušavanje i obrušavanje objekata

6 – Negativan uticaj na zdravlje

7 – Imovina gubi vrednost zbog blizine kopova i ostalih štetnih uticaja

8 – Bunari i izvori presušuju, poremećaj podzemnih voda

9 – Infekcije i bolesti domaćih životinja

12 – Loša voda

13 – Buka, vibracije

14 – Ima svega

bo – bez odgovora

Skoro 80 procenata domaćinstava (78,7%) navodi da im pucaju stambeni i drugi objekti, kao i da je to uništavanje objekata počelo unazad dosta godina sa razvojem/širenjem kopa „Drmno“ i pratećih aktivnosti. Ovome treba dodati i 11 domaćinstava (3,3%) kojima su objekti urušeni ili obrušeni, dakle uništeni i neupotrebljivi za bilo kakvo korišćenje¹⁸.

Napominju da im osamdesetih godina (pre više od četrdeset godina) kada je počeo sa radom površinski kop „Drmno“, niko nije ni napomenuo kakve sve posledice i štete će pretrpeti njihova imovina. U razgovoru sa meštanima, nekolicina građana nam je rekla da je pre otvaranja kopa „Drmno“ 1987. godine, nuđeno (neformalno) da se naselje izmesti, ali da tada nisu imali nikakve druge neophodne informacije kao što su planovi odlaganja jalovišta, gde će biti granice i kolika će biti dubina kopa, niko nije ni pominjao da će biti problema sa podzemnim vodama, da će se aktivirati klizišta i da će doći do sleganja terena, itd., itd. Takve informacije su bile neophodne da se razmotri predlog o preseljenju i da se prihvati navodna

¹⁸ "Uništavanje sela i domaćinstava tokom 35 godina"; "Meni lično je pukla nova kuća"; "Na 20 metara od kuće se nalazi drobilica, kipa i traka koja vozi ugalj"; "Imovina gubi na vrednosti zbog blizine kopova"; "Pukotine na kući, odroni zemlje, ispadaju prozori"; "Pucanje temelja kuće"; "Svašta se dešava"; "Nema zelenog pojasa. Pre dve godine izvađene su sadnice i na tom mestu su postavljeni privatni separatori u kojima se deponuje ugalj. Deca su ugrožena kada se igraju napolju"; "Posledice opasne po život"; "Grede se krive, diže se parket, pomera se tlo"; "Vibracije posebno jake noću"; "Kuća je na 100 metara od kopa. Bageri rade danju i noću"; "Živim na 10 metara od kopa"; "To ne može da se opiše, mora da se vidi"; "Kuća je popucala, samo što se ne sruši"; "Pukotine, uništena fasada, prozori se odvajaju, jake vibracije"; "Sve živo propada"; "Pukotine po celoj kući, odlagalište kipe na 10 metara od kuće, udišemo pesak umesto vazduha"; "Obezvređena imovina".

ponuda o preseljenju naselja. Od tada, kop je napredovao, zaobišao je naselje, ali na način da je praktično došao do ivice naselja.

Rudarski radovi su ugrozili normalno funkcionisanje naselja. („Bunari su presušili, podzemne vode su poremećene“; „Imamo lošu vodu“; „Velika je frekvencija ljudi i mašina iz EPS-a“; „Blokiran je svaki put/prilaz selu, svakodnevna je opasnost zbog prolaska teških vozila“)

I ovde se ponavljaju odgovori o narušavanju zdravlja zbog zagađenog vazduha: („Ne može da se diše“; „Odlagališta puna ambrozije, ne rekultivisu se“; „Isparenja sumpora zbog samozapaljenja uglja“, „Naglo obolevanje meštana“, „Sestra umrla od karcinoma“; „Zdravstveni problemi, kuća puca zbog crpljenja vode ispod sela, nema pijaće vode“). Preko 70 anketiranih (odnosno 78 ako dodamo i one koji ukazuju na zagađenost vode) ukazuje na teške posledice koje život u ovakvim uslovima ima na zdravlje meštana.

Ne mali broj anketiranih (15 odnosno 4,5%) ukazuje na štete koje trpe u sektoru poljoprivrede. Videli smo da je većina domaćinstava aktivna u poljoprivredi, i ugrožavanje poljoprivredne proizvodnje je istovremeno i nanošenje ekonomskih i zdravstvenih šteta ovim domaćinstvima¹⁹

Zdravstvene tegobe suseda

Četiri petine anketiranih (130 domaćinstava, odnosno 80,2%) zna da neko od komšija ima zdravstvene teškoće. Nešto više od deset procenata (19 anketiranih) ne zna odnosno nisu čuli da neko od komšija ima zdravstvene tegobe, a tek 1,9% (odnosno troje anketiranih) kažu da niko nema zdravstvenih tegoba. Na pitanje nije odgovorilo 6,2% anketiranih. Od 130 domaćinstava koja su navela da znaju da neko od komšija ima zdravstvene teškoće i probleme sa zdravljem jedan broj je naveo po više odgovora, tako da je ukupan broj dobijenih potvrdnih odgovora 160. Procenti u tabeli računati u odnosu na 192 (ukupan broj odgovora uključujući da, bez odgovora, ne zna, nije čuo)

Tablela 8. Znanje o zdravstvenim tegobama komšija – Pitanje 20

Blok		Odgovori										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	bo
Ukupno	192	19	8	18	39	18	9	55	12	1	3	10
	100,0%	9,9%	4,2%	9,4%	20,3%	9,4%	4,7%	28,6%	6,3%	0,5%	1,6%	5,2%

1 – Ne zna, nije čuo

2 – Verovatno ima

3 – Čuo je da ima dosta obolelih od raznih bolesti

4 – Čuo je da ima dosta bolesnih od astme, alergije (naročito zbog ambrozije) i od plućnih bolesti

5 – Ima dosta obolele dece i mladih

6 – Zna za obolenja od karcinoma

7 – Svi meštani imaju zdravstvene probleme i boluju od raznih bolesti, ima puno hroničnih bolesnika

8 – Zna da ima dosta srčanih bolesnika

9 – Nema komšije, napuštene kuće

10 – Ne

bo – bez odgovora

I odgovori na ovo pitanje ukazuju na dramatičnost uslova življenja u naselju Drmno i na ogromne zdravstvene, imovinske i ekonomske rizike sa kojima su suočeni žitelji ovog naselja.

¹⁹ "Nemogućnost bavljenja poljoprivredom – otrovano povrće"; "Domaće životinje umiru od infekcija"; "Ne može se gajiti ni voće ni povrće, jer sve propadne"; "Uništeni usevi"; "Crnilo na povrću"

Primeri kuća u Drmnu: veliki broj građana se trudi da održava spolja i unutra svoje kuće ali one stalno i sve jače pucaju.

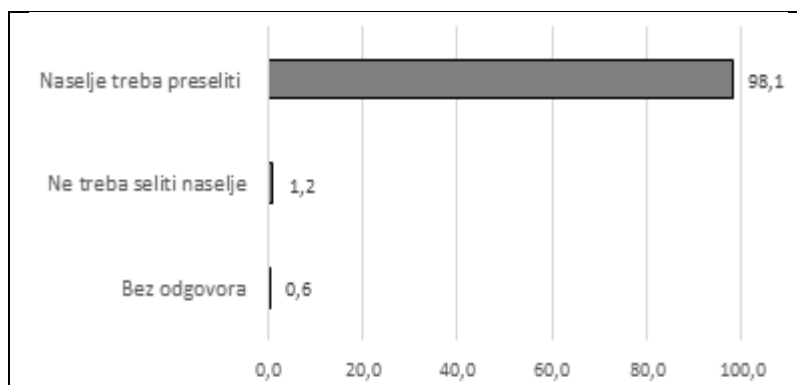

Stavovi o ostanku ili preseljenju naselja Drmno

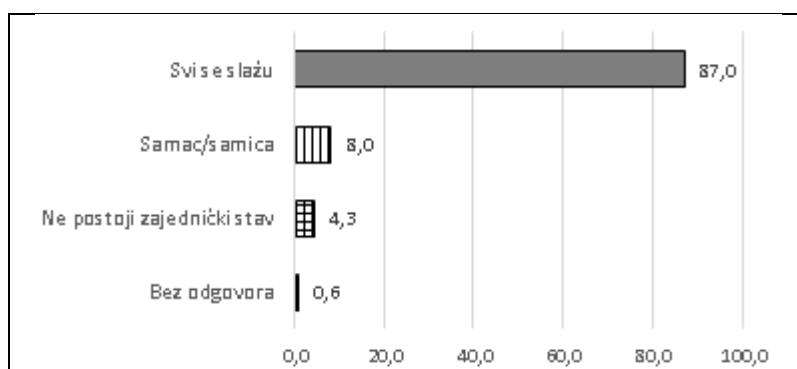
Gotovo svi anketirani građani, izuzev dvoje, ocenjuju da nasele Drmno treba preseliti (raseliti, izmestiti) (Grafikon 8.a). Anketirani građani su naveli raznovrsne, ali u osnovi slične razloge – uslovi života u naselju su nepodnošljivi, imovina se ubrzano uništava i propada, zdravlje građana je već ozbiljno narušeno i pod svakodnevnim pretnjom dodatnog pogoršavanja, perspektive razvoja naselja su nikakve, a zdravlje i budućnost dece posebno dramatični²⁰.

Anketirani građani smatraju da naselje bezuslovno i hitno treba iseliti. Veoma često se kao osnovni razlog navodi zdravlje i budućnost dece. I u odgovorima na druga pitanja, potencirana je opasnost života u naselju za decu i mlade, i neumitno uništavanje njihovog zdravlja u odrastanju u ovako zagađenoj sredini.

Mišljenje i stavovi ostalih članova domaćinstva (Grafikon 8.b) su gotovo identična. Samo u sedam od ukupno 162 anketirana domaćinstva ne postoji unisono slaganje i istovetan stav da naselje treba iseliti.

a) Mišljenje anketiranog građanina (kućedomaćina)

b) Mišljene ostalih članova domaćinstva o preseljenju

Grafikon 8. Mišljenje o ostanku ili preseljenju naselja – Pitanje 21

²⁰ "Nemoguće je ostati"; "Zbog budućnosti dece želimo preseljenje u najbržem roku"; "Što hitnije iseljenje jer ovde nema više života"; "Ne vidim budućnost u Drmnu. U kratkom roku, moraćemo sami da napustimo selo"; "Što pre da se iselimo da bi spasili decu"; "Hitno preseljenje"; "Za preseljenje. Da izađemo iz ove propasti i ludila"; "Ovako nema života"; "Jedino rešenje je preseljenje celog sela"; "Iseljenje nema alternativu"; "Ostanak ugrožava zdravlje svih nas"; .

Razmišljanje o napuštanju naselja

Pitanje 23 glasi: **Da li biste se vi odselili iz naselja Drmno? Potvrдно su odgovorili svi anketirani građani. Apsolutna većina (78,4%) bi to uradili odmah, bez premišljanja** (Tabela 9). Uslovljenost takvog čina odlukama ostalih iskazalo je 8,6% (odnosno 10,4%) anketiranih, a isti procenat je rekao da bih se odselili ali sa tugom i žalošću (8,6% odnosno 9,8%).

Tabela 9. Stav o ličnom preseljenju iz naselja (Pitanje 23)

	Broj domaćinstava	Ponudeni odgovori/izbor								
		1	2	3	4	5	6	2 i 3	1 i 2	bez odgovora
Ukupno	162	127	13	14	1	0	3	2	1	1
	100,0%	78,4%	8,0%	8,6%	0,6%	0,0%	1,9%	1,2%	0,6%	0,6%

Ponudeni odgovori/izbor

1 Da odmah i bez premišljanja	4 Ne, ne bih se selio ako ne budu svi otišli
2 Da, ukoliko bi to uradili i ostale komšije i susedi	5 Nikad se neću seliti iz Drmna
3 Da, ali sa tugom i žalošću	6 ostalo – “jedva čekam”, “adekvatna naknada”

O napuštanju odnosno seljenju iz naselja već su razmišljali tri četvrtine anketiranih. (Tabela 10).

Tabela 10. Da li ste već razmišljali o odlasku – Pitanje 24

	Broj domaćinstava	Odgovori		
		da	ne	bez odgovora
Ukupno	162	123	38	1
	100,0%	75,9%	23,5%	0,6%

Najčešće su finansijski razlozi navedeni kao objašnjenje zašto se do sada nisu odselili (75 anketiranih, odnosno 44,6%). Blizak tome je i odgovor „nismo imali gde da se selimo, sva imovina i sve što imamo ovde je stvarano generacijama“ (9,6%) (Tabela 10.1.).

Tabela 10.1. Razlozi – Pitanje 24

		Razlozi - objašnjenje								
		1	2	3	4	5	7	8	9	bo
Ukupno	168	2	4	2	16	75	2	14	7	46
	100,0%	1,2%	2,4%	1,2%	9,5%	44,6%	1,2%	8,3%	4,2%	27,4%

1 – Nismo razmišljali o odseljenju	5 – Da, nismo imali finansijske mogućnosti
2 – Ne, nismo mislili da će biti ovako loše	7 – Nisam mogao da prodam ni kuću ni plac
3 – Ne, zbog blizine radnog mesta	8 – Ostalo
4 – Da, nismo imali gde da se selimo (sva imovina i sve što imamo ovde je stvarano generacijama)	9 – Vezanost za kuću i imovinu
	bo – bez odgovora

Vezanost za kuću i imovinu kao razlog je navelo 7 anketiranih, i to su mahom stariji građani. Nekoliko anketiranih su pored finansijskih i drugih razloga, navodili da nisu pretpostavljali da će uslovi života u naselju biti ovako loši²¹. Nekolicina je rekla da ne postoje bilo kakvi izgledi da se imovina u Drmnu proda i da se obezbede finansijski uslovi za kupovinu novog imanja i kuće.

²¹ "Nisam znao da će biti ovoliko loše, i nisam imao gde"; "Zadnjih 20 godina u MZ Drmno ljudi su radili za lične interese i nikad nije stavljen predlog u vezi zagađenja životne sredine. Rentu od zagađenja dobija Požarevac, a Drmno ništa iako je najugroženije"; "Nisam bio upoznat sa pravljjenjem pogona odsumporavanja i krečane"; "Nismo bili sigurni šta će da se dešava i nismo imali gde"; "Vezanost za kućni prag i poljoprivredno zemljište"; "Država je kriva, lagala nas je da možemo da opstanemo, ali od toga nema ništa"; "Nisam mogao da prodam

Šta uraditi i čija je to obaveza?

Problemi i teškoće svakodnevnog života građana u naselju Drmno van svake sumnje moraju biti rešeni.

Gotovo polovina anketiranih (47,6%) smatra da treba uraditi popis imovine, objektivno proceniti njenu vrednost (ne tržišnu²², nego onu koja je bila objektivna pre nego što su počeli da deluju negativni uticaji kao posledica rudarskih radova), i isplatiti tu imovinu. Nešto više od petine anketiranih smatra da treba obezbediti novu lokaciju za preseljenje naselja (21,3%). Skoro isto toliko smatra da je obaveza države i kompanije da obezbede odgovarajuće standarde kvaliteta života i zaštite imovine građana. Veoma mali broj anketiranih (3,7%) vidi rešenje problema u organizovanju građana i aktivnostima u lokalnoj zajednici kojima bi se odgovorni primorali da preduzmu potrebne radnje u rešavanju problema građana naselja Drmno (Tabela 11).

Tabela 11. Šta se mora obavezno uraditi u pogledu preseljenja naselja – Pitanje 25

Blokovi	Broj odgovora	Odgovori						
		1	2	3	4	5	6	bo
Ukupno	164*	78	35	6	33	5	1	6
	100,0%	47,6%	21,3%	3,7%	20,1%	3,0%	0,6%	3,7%

* ima 164 odgovora – u dva slučaja domaćinstva su bila neodlučna, dala su po dva odgovora (2 i 3)

1 – Uraditi popis, objektivno proceniti imovinu i isplatiti imovinu

5 – Ostalo

2 – Obezbediti novu lokaciju za preseljenje naselja

6 – Ne zna

3 – Organizovati se

bo – bez odgovora

4 – Pozvati državu, nadležne organizacije, kompaniju

Anketirani građani vide EPS kao najodgovornijeg aktera u saniranju stanja u naselju Drmno (samostalno ili zajedno sa Vladom Republike Srbije i/ili opštinom) – 84% anketiranih. Državu kao jedinog odgovornog aktera navelo je 7,4% anketiranih, a u kombinaciji sa drugim akterima još 19,8% (Tabela 12).

Tabela 12. Ko bi to morao da uradi – Pitanje 26

Blok	Br. domaćinstava	Odgovori						
		EPS	Država	Država/Vlada i EPS	Opština ili EPS i opština	selo/MZ	ostalo	Bez odgovora
Ukupno	162	99	12	32	5	3	6	5
	100,0%	61,1%	7,4%	19,8%	3,1%	1,9%	3,7	3,1

Ostalo: Opština i TE nikako, jer nas varaju

Onaj ko je nadležan za to

Neka organizacija

Veštaci

Ko je za to osposobljen

Svi - opština, država, Evropa

zemlju i plac"; "Tu smo duže od 100 godina"; "Nisu stvoreni uslovi jer nikada nismo imali u Savetu MZ Drmno ljude zainteresovane za to"; "Nismo se odselili zbog politike naroda i MZ Drmno. Papiri su se krili po fijokama"; "Generacije su ulagale u ovo domaćinstvo, a nisu se nadale da će doći do takvog zagađenja"; "Finansijski razlozi. Nemoguće je prodati imovinu u Drmnu"; "Nisam verovao da ovakvo zagađenje može da postoji";

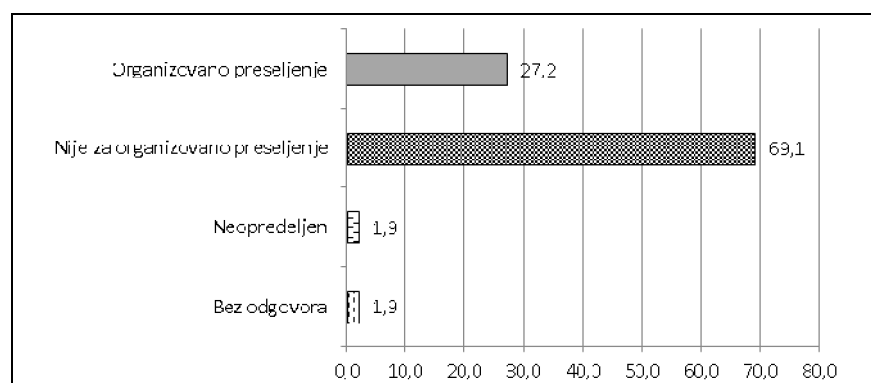
²² Imovina u Drmnu danas nema praktično nikakvu tržišnu vrednost.

Organizovano ili samostalno preseljenje

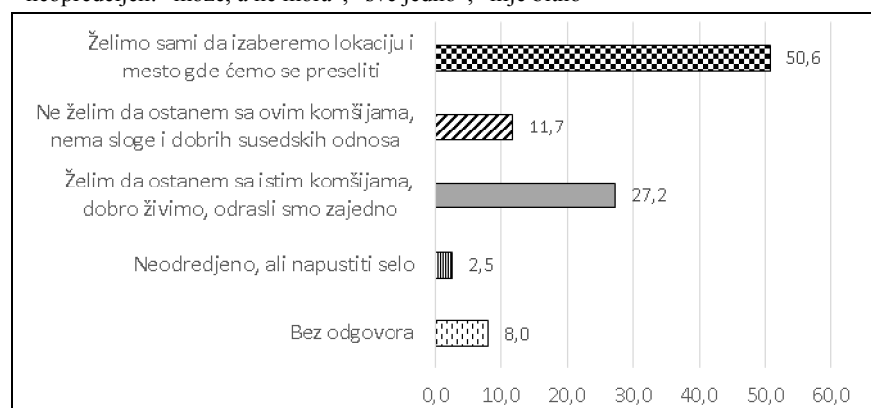
Iako nam je prilikom priprema za sprovođenje ankete bilo sugerisano da će apsolutna većina građana izabrati opciju samostalnog/individualnog preseljenja, odgovori su pokazali da je više od četvrtine anketiranih (27,2%) za opciju organizovanog preseljenja. (Grafikon 9.a) To se u određenoj meri poklapa sa odgovorima na pitanje 25, gde se nešto više od petine građana izjasnilo da bi trebalo obezbediti novu lokaciju za preseljenje naselja Drmno.

Obrazloženja za izbor između opcija organizovano ili samostalno preseljenje su različita (Grafikon 9.b). Među onima koji su optirali za samostalno preseljenje dominira želja da sami odluče gde će se seliti²³, ali su i kao razlozi navođeni loši odnosi sa komšijama²⁴.

Ipak, nije zanemarljiv broj onih koji žele da ostanu zajedno, odnosno da se zajedno presele na novu lokaciju, kao ni razlozi koje su naveli²⁵ (Grafikon 9.b). Takav izbor se, takođe, dosta razlikuje od sugestija koje smo dobili tokom pripremnih aktivnosti za anketiranje i snimanje terena. Očekivali smo da će mnogo manji broj anketiranih optirati za organizovano preseljenje. Dobijeni odgovori upućuju da temu o načinu preseljenja treba temeljno istražiti i ponuditi alternative građanima Drmna, ukoliko se donese odluka da se naselje raseli.

a) Način preseljenja

b) Obrazloženje izbora načina preseljenja

Grafikon 9. Opcije preseljenja i obrazloženje izbora načina preseljenja – Pitanje 27

²³ "Svako ima svoje planove"; "Hoću slobodno da biram gde ću živeti"; "Više mi odgovara da sam biram lokaciju za život"; "Imam parcelu"; "Imam drugu kuću"; "Otišao bih kod dece u Požarevac";

²⁴ "Narušeni međuljudski odnosi"; "Sa ovim ljudima ne želim jer nisu korektni"; "Ne želim da živim pored istih ljudi"; "Nisam navikao na komšije"; "Zato što ne volim komšiluk"; "Zbog nesloge između ljudi"; "Želim bolje komšije"; itd.

²⁵ "Znamo se"; "Volim svoje komšije"; "Dobar odnos sa komšijama"; "Odrasli smo zajedno"; "Sa svima sam dobra"; "Blizak sam sa svima"; "Da bih bila uz selo"; "Drage komšije"; "Lepo živimo"; itd.

Ako se donese odluka o preseljenju, kakav će biti izbor

Na pitanje „Ukoliko bude doneta odluka o iseljenju naselja Drmno, da li ste razmišljali gde ćete preseliti svoje domaćinstvo?“, više od polovine anketiranih (57,4%) su zaokružili ponuđeni odgovor „Ne znam, nismo razmišljali“ (Tabela 13). Više od četvrtine anketiranih su opredeljeni za seobu u gradsko naselje – 27,8% (odnosno 29,6% kada priključimo odgovore pod 5 - kupićemo kuću – 20,4%, ili stan – 7,4% u gradskom naselju). Svega devetoro anketiranih (5,6%) je odgovorilo da će izgraditi kuću sa pomoćnim objektima u nekom seoskom naselju. Očigledno je da među onima koji su već opredeljeni u svom izboru prevladava u ogromnoj većini progradska orijentacija, a da se veoma mali broj anketiranih opredelio za opciju nastanjivanja u neko seosko naselje i, naravno, nastavljjanje da se bavi poljoprivredom.

Tabela 13. Odluka o preseljenju naselja – Pitanje 28

Blok	Br. domaćin.	Odgovori							
		1	2	3	4	5	6	2 i 3	3 i 4
Ukupno	162	93	9	33	12	3	8	3	1
	100,0%	57,4%	5,6%	20,4%	7,4%	1,9%	4,9%	1,9%	0,6%

Ponuđeni odgovori/izbor

1	Ne znam, nismo razmišljali o tome
2	Kupićemo parcelu i izgraditi kuću sa pomoćnim objektima u nekom seoskom naselju
3	Kupićemo kuću u gradskom naselju
4	Kupićemo stan u gradskom naselju
5	Već imamo stan/kuću u vlasništvu i novac za eksproprisanu imovinu ćemo utrošiti za druge potrebe
	Nešto drugo: Kupiće kuću u Požarev, ili da dobije kuću ili stan u zamenu u Požarevac
6	imam plac, sagradio bi kuću na njemu
	uređena lokacija
	na planinu
	novo naselje
	nova lokacija naselja – Ljubičevo
	neodlučan: kombinacija odgovora: 2 i 3; 3 i 4

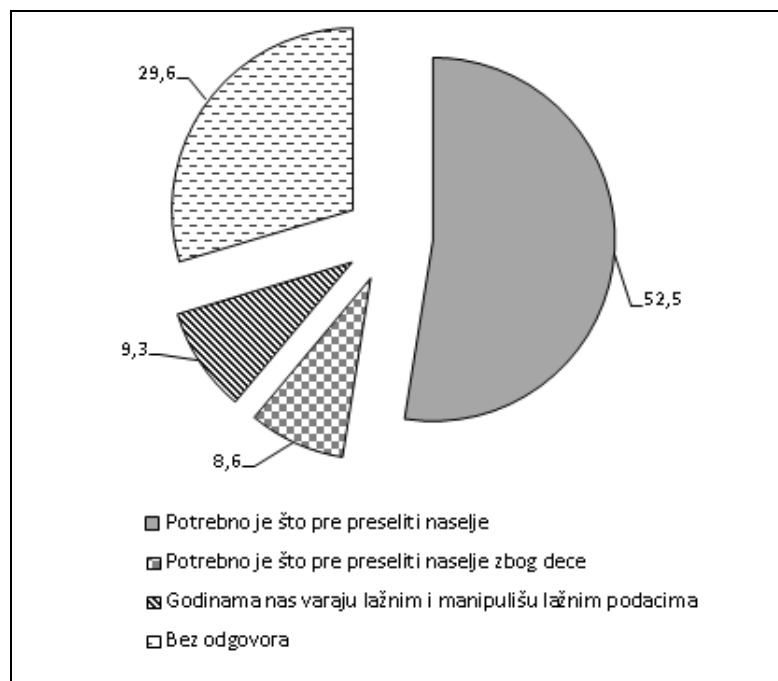
Na kraju anketnog upitnika, zamolili smo građane da daju dodatne komentare (Grafikon 10). Dodatne komentare nije dalo 29,6% anketiranih, a težište komentara onih koji su ih dali je: Naselje je potrebno iseliti što pre (52,5%)²⁶, Naselje je potrebno što pre iseliti zbog dece (8,6%)²⁷, kao i komentari koji se mogu sažeti „Godinama nas varaju i manipulišu lažnim podacima“ (9,3%)²⁸.

²⁶ "Ljudi, uradite ovo što pre"; "Help"; "Da se ovi snovi ostvare, da što pre pobjegnemo"; "Daj Bože da ovo uspe. Ovo nije selo nego industrijska zona"; "Što hitnije pokrenuti postupak"; "Završavajte ovo dok smo još živi"; "Preseljenje pod hitno zbog zdravlja građana naselja"; "Spasite živote ljudi što pre"; "Selite nas što pre iz ovog pakla"; "Požurite dok nismo pomrli";

²⁷ "Reagujte što pre radi naše dece i unučadi"; "Spasite našu decu što pre"; "Radi naše dece rešite ovo što pre"; "Spasite mlade ljude";

²⁸ "Ne želimo da nas opštinske vlasti i EPS godinama manipulišu i varaju kako je vazduh u Drmnu kao na Zlatiboru. Pomozite u našim zahtevima. Ovo je poslednja šansa"; "Kompanija Kostolac je bespravno prisvojila dve kuće na placu"; "Akcija koja se vodi više od 30 godina. Niko joj ne daje važnost, a mi smo sve više ugroženi".

Sažeto, gotovo dve trećine anketiranih (61,1%) su i u komentaru ponovili da je naselje Drmno neophodno preseliti (iseliti) i to što pre. Nekoliko anketiranih je ukazalo na moguće zamke u proceni vrednosti imovine ako se donese odluka o preseljenju („Da se imovina isplati po tržišnoj i pravednoj ceni“, „Da se ispoštuju želje meštana i adekvatno veštačenje objekata i zemljišta“), jer su svesni toga da njihova imovina praktično nema nikakvu tržišnu vrednost.

Grafikon 10. Komentari

VIII – REZULTATI ANALIZE VAZDUHA ZA MERNO MESTO U DRMNU ZA PERIOD 2012-2015. GODINA

Centar za ekologiju i održivi razvoj (CEKOR) obratio se TE „Kostolac“ sa zahtevom da mu se omogući uvid u rezultate merenja kvaliteta vazduha za merno mesto u Drmnu za period 2012 do 2015. godine, na osnovu Zakona o dostupnosti informacija od javnog interesa. (16-E-05.01.145037/1 od 14.04.2016. godine). CEKOR je od Javnog preduzeća ‘Elektroprivreda Srbije’, Beograd - Ogranak TE-KO Kostolac (dopis br. 05.01- 145037/2-16, od 20 aprila 2016) dobio „Izveštaji o merenju kvaliteta ambijentalnog vazduha za merno mesto u Drmnu za period od 2012. godine do 2015. godine“

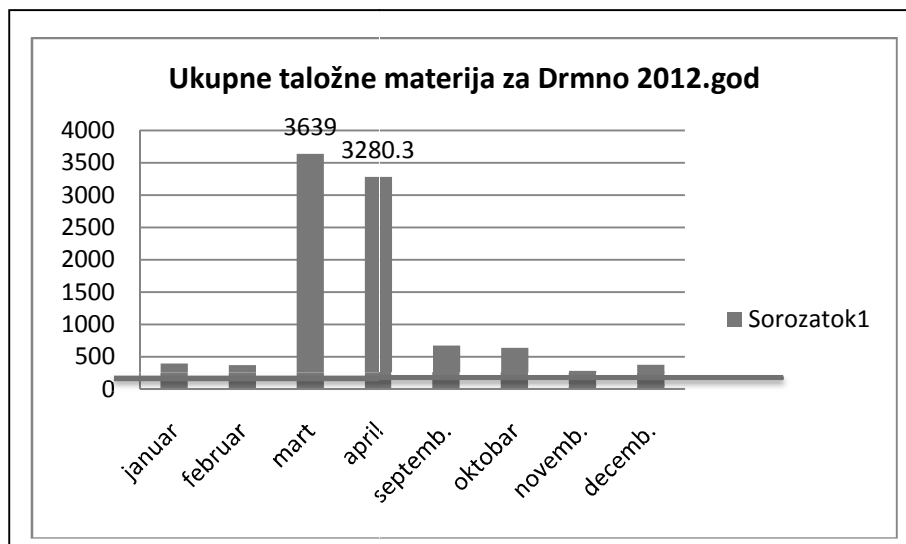
Iz dobijenog Izveštaja može se zaključiti sledeće:

Tokom 2012. godine je izvršeno merenje za 8 meseci. Iz dobijenih rezultata se vidi da je prosek ukupnih taložnih materija (UTM) $1207,4\text{mg/m}^2$, dok je maksimalna dozvoljena vrednost za UTM 450mg/m^2 (Uredba o uslovima za monitoring i zahtevima kvaliteta vazduha, Sl. glasnik RS", br, 11/2010, 75/2010 i 63/2013).

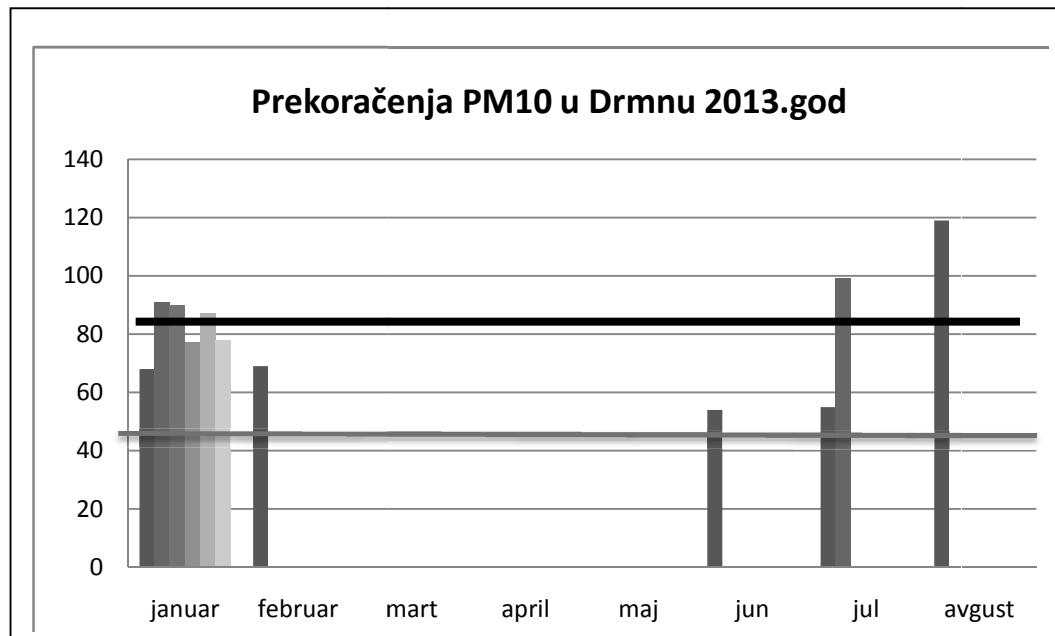
Ukupne taložne materije (UTM) prema Uredbi o uslovima za monitoring i zahtevima kvaliteta vazduha, Sl. glasnik RS", br, 11/2010, 75/2010 i 63/2013) predstavljaju jedan od parametara za ocenu kvaliteta vazduha.

UTM predstavljaju ukupnu masu zagađujućih materija koja se iz atmosfere talože na površinu (tlo, vegetaciju, vodu, objekte, itd) na određenom području u određenom vremenu.

Metoda određivanja ukupne taložne materije se odnosi na pasivno sakupljanje čestica (taloženje) iz vazduha u propisane sakupljače. Vreme uzorkovanja traje u proseku 30 dana nakon čega se uzorci transportuju u laboratoriju gde se gravimetrijskom metodom određuje količina istaloženih materija u uzorku. To znači da se merenje vrši jednom mesečno, dok je vreme uzorkovanja u proseku 30 dana. To se odnosi samo na UTM, dok za ostale parametre kao što su PM10 i teški metali to ne vazi, merenje se odnosi na dnevne koncentracije, ako je u toku meseca mereno 7 puta to znači da ima 7 rezultata. Iz podataka o masi istaloženih materija, dobije se podatak o koncentraciji ukupnih taložnih materija u jedinici milligram po metru kvadratnom ($\text{mg/m}^2\text{dan}$). Najveća izmerena vrednost je iznosila 3639mg/m^2 i izmerena je u martu 2012. godine.

Tokom 2013. godine počinje da se radi sistemsko merenje suspendovanih čestica PM10. Ukupno je mereno 7 meseci, a prosek je bio 7 dana praćenja ovog parametra tokom svakog meseca. Do prekoračenja dozvoljene vrednosti za PM10 je došlo 11 puta, a najveća izmerena vrednost iznosila je $119\mu\text{g}/\text{m}^3$ (granična vrednost/GV je $50\mu\text{g}/\text{m}^3$, a tolerantna vrednost je do $75\mu\text{g}/\text{m}^3$). Vrednosti za UTM su u proseku bile 482,5 za 7 meseci gde je u toku godine došlo do prekoračenja 4 puta.

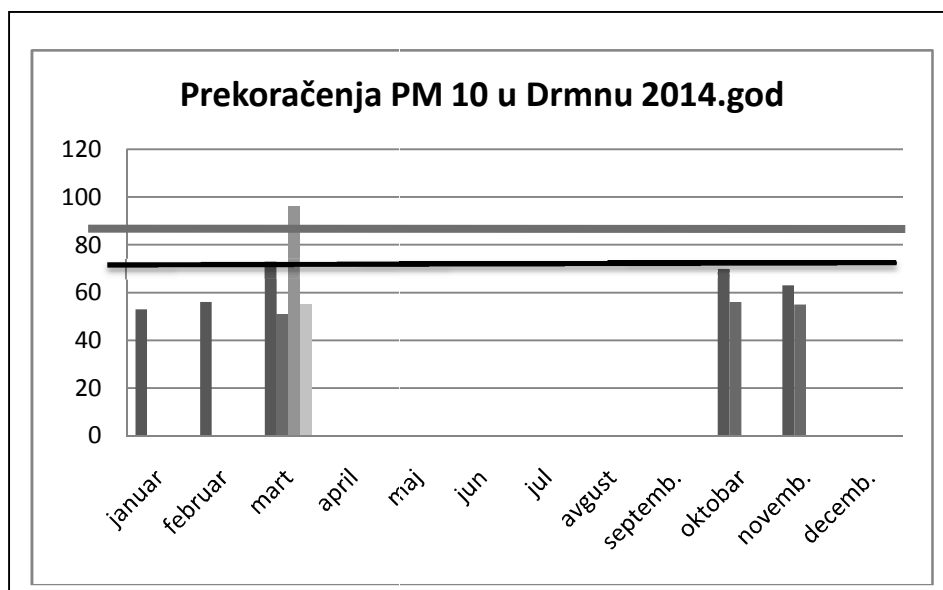

Tokom 2014. godine se iz suspendovanih čestica (PM10) određuju teški metali As, Cd, Pb, Ni. U suspendovanim česticama prečnika $10\mu\text{m}$ se nalaze fine i ultrafine čestice, koje predstavljaju kompleksnu smešu organskih i neorganskih supstanci (ugljovodonika, metalnih oksida, kancerogena i dr.). Ukupan sadržaj ovih elemenata i njihovih jedinjenja kao što su arsen (As), kadmijum (Cd), nikl (Ni), olovo (Pb) se određuju u frakciji suspendovanih čestica (PM10).

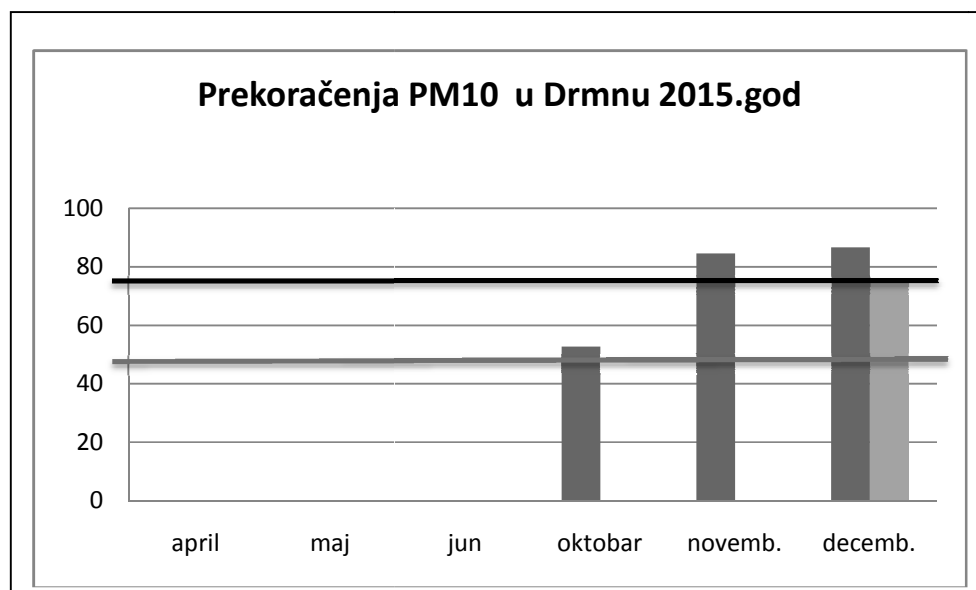
U sklopu određivanja ukupnih taložnih materija, određuju se i koncentracije metala u UTM-ma, što se prvenstveno odnosi na sledeće metale: olovo (Pb), kadmijum (Cd), arsen (As), nikal (Ni), živa (Hg), i drugi. Koncentracije navedenih metala iskazane su u nanogramu po metru kubnom (ng/m^3), a granične vrednosti u vazduhu definisane su ranije spomenutom Uredbom (Sl. glasnik RS", br, 11/2010, 75/2010 i 63/2013).

U toku 2014. godine evidentirano je da je dozvoljena vrednost arsena (As) prekoračena 11 puta, od toga je u decembru 2014. godine došlo do prekoračenja uzastopno 6 dana. Najveća izmerena vrednost je $20,9\text{ng}/\text{m}^3$ dok je granična vrednost za arsen $6\text{ng}/\text{m}^3$.

Vrednosti za suspendovane čestice PM10 su 10 puta bile iznad granice, najveća izmerena vrednost je iznosila $96\mu\text{g}/\text{m}^3$ u aprilu 2014. godine. Što se tiče UTM njihova prosečna vrednost za 12 meseci iznosi $306,3\text{mg}/\text{m}^2$, dok su 4 puta prelazile graničnu vrednost.

Tokom 2015. godine analizu radi Gradski zavod za javno zdravlje (do tada je analizu radio Zavod za javno zdravlje Požarevac). Vrednost PM10 u proseku je merena za 6 meseci 8,8 dana, i utvrđeno je da je prekoračenja bilo 4 puta. Što se tiče UTM nije prekoračena vrednost, a teški metali za merno mesto Drmno su prekoračeni jedanput za arsen.

Zaključak

Zagađenje vazduha u Drmnu je evidentno, iz čega sledi da je zdravlje stanovništva ugroženo. Ne postoje sistematski podaci ni merenja koji bi mogli da potvrde povezanost pojačanog javljanja stanovništva lekaru sa epizodama povećanog zagađenja vazduha.

Zakon definiše obavezu merenja, ali naručioci sami mogu da određuju koliko puta i koji parametri će se meriti, što je evidentno u sukobu interesa. Prema *Pravilniku o uslovima za izdavanje saglasnosti operaterima za merenje kvaliteta vazduha i/ili emisije stacionarnih izvora zagađivanja* ("Sl. glasnik RS", br. 16/2012) propisuju se bliži uslovi za izdavanje saglasnosti operaterima koji samostalno vrše merenje kvaliteta vazduha i/ili merenje emisije

iz stacionarnih izvora zagađivanja. Na osnovu ovoga operateri dostavljaju Agenciji za zaštitu životne sredine podatke, ali se o dobijenim rezultatima javnost ne obaveštava u realnom vremenskom periodu, što je neophodno da bi se stanovništvo upozorilo i prilagodilo preporukama tokom perioda povećanog zagađivanja vazduha.

Vrlo često zbog nedovoljnih sredstava monitoring se smatra troškom, pa se sistematska merenja imisije osnovnih i specifičnih zagađujućih materija vrše u manjem obimu. Zavodi za javno zdravlje od 90-tih godina su tržišno orjentisani, finansiraju se isključivo na osnovu ugovora sa drugim licima, samim tim naručilac analize je i vlasnik rezultata.

Inspekcija vrši proveru monitoringa na osnovu Studije o proceni uticaja, znači da pregleda samo one parametre koji su navedeni u samoj Studiji. Ukoliko se desi da su neki parametri izostavljeni, postoji mogućnost i pravo da se traže nova merenja odnosno da se merenja ponove, ali se to nikada ne dešava. Država putem promena zakonske regulative stalno smanjuje merenja posebno imisije, iz čega sledi da je bitnije šta izlazi kroz dimnjak nego šta se nalazi u životnoj sredini. Merenje emisije iz dimnjaka se radi više zbog kontrole procesa proizvodnje. Kada se javljaju odstupanja treba da se koriguje proizvodni proces, ali se ne vrši procena da li je došlo do trajnog oštećenja zdravlja ljudi i životne sredine.

Planovi praćenja kvaliteta vazduha se ne donose redovno u lokalnim samoupravama, jer ne postoji zakonska obaveza. Kao razlog se navode finansijski razlozi kao i slabi kapaciteti lokalnih samouprava da sprovedu te planove.

Ukupne suspendovane čestice (*total suspended particles* TSP) jesu čestice ili aerosoli koje predstavljaju kompleksnu smešu organskih i neorganskih supstanci (ugljovodonika, metalnih oksida, kancerogena i dr.) i koje su prečnika manjeg od 100 µm.

PM₁₀ je frakcija suspendovanih čestica (*particulate matter*) koja prolazi kroz filter čiji su zahtevi utvrđeni u standardu SRPS EN12341, kojim je utvrđena referentna metoda za uzimanje uzoraka i merenje PM₁₀ frakcije, sa efikasnošću od 50% zahvata čestica aerodinamičkog prečnika od 10 µm.

Ukupne taložne materije (UTM) jesu čestice prečnika većeg od 10 µm koje se usled sopstvene težine prenose iz vazduha na razne površine (zemljište, vegetacija, voda, građevine i dr.).

Izvor: Uredba o uslovima za monitoring i zahtevima kvaliteta vazduha ("Sl. glasnik RS", br. 11/2010, 75/2010 i 63/2013)

Izvori:

Podaci o kvalitetu vazduha za period od 2012-2015.godine su dobijeni od TE KOSTOLAC na osnovu Zahteva o pristupu informacijama od značaja koje je uputio CEKOR.

Uredba o uslovima za monitoring i zahtevima kvaliteta vazduha ("Sl. glasnik RS", br. 11/2010, 75/2010 i 63/2013)

Pravilnik o uslovima za izdavanje saglasnosti operaterima za merenje kvaliteta vazduha i/ili emisije iz stacionarnih izvora zagađivanja ("Sl. glasnik RS", br. 16/2012)

IX – ZAKLJUČCI

Rezultati anketnog istraživanja u naselju Drmno potvrđuju da su uslovi života u ovom naselju u tolikoj meri pogoršani da su građani ugroženi u ostvarivanju nekoliko osnovnih ljudskih prava, a naročito prava na zdravu životnu sredinu i prava na mirno i neometano korišćenje privatne imovine. Istraživanje potvrđuje opravdanost zahteva izloženih u Peticiji za iseljenje naselja koju je potpisalo više od polovine punoletnih građana ovog naselja. Peticija za iseljenje naselja ne samo da zavređuje punu pažnju nadležnih službi i javnosti, nego i odgovarajuću reakciju nadležnih državnih ustanova:

- Dobijeni podaci u anketi o zdravstvenom stanju članova domaćinstava su alarmantni - četiri od pet domaćinstava (80%) ima jednog ili više članova sa hroničnim i/ili čestim oboljenjima.
- Svi anketirani (s izuzetkom jednog) su saglasni da blizina kopa i druge aktivnosti „TE-TO Kostolac“ ima nesporni negativan uticaj na stanje zdravlja građana.
- Zakonske obaveze u odnosu na zaštitu životne sredine kao i odredbe Prostornog plana područja posebne namene Kostolačkog ugljenog basena, obavezuju na sistematske preglede i praćenje stanja zdravlja građana. Ugrožavanje i uništavanje zdravlja građana je ne samo kršenje zakonske regulative, nego i javna šteta koja mora biti sankcionisana, a građani zaštićeni, budući da se radi o korpusu osnovnih ljudskih prava koje je država obavezna da garantuje svim građanima.
- Dostupni dokumenti o merenju zagađenosti vode i tla na području Kostolačkog ugljenog basena, u kojima se po pravilu ne navode naselja kod kojih je evidentirana neispravna voda, nekorektan je (i nedozvoljen) postupak, jer može da unese uznemirenost među građane, i da izazove sumnju da se i njihovo naselje možda nalazi u kategoriji onih sa neispravnom vodom rizičnom za upotrebu u domaćinstvu i poljoprivredi.
- Rezultati merenja vazduha u naselju Drmno pokazuju: (a) da ne postoji kontinuirano praćenje šteta koje proizvodi „TE-KO Kostolac“; (b) da je javno zdravlje i zdravlje građana naselja na području uticaja „TE-KO Kostolac“ od marginalnog značaja i interesovanja, kako samog menadžmenta ovog privrednog subjekta, tako i nadležnih aktera na lokalnom (grad i njegove službe) i nacionalnom nivou (resorno ministarstvo, inspekcije i dr.); i (c) da troškove pričinjenih šteta na zdravlje snose jedino i samo građani i niko više (prevremeno umiranje, umanjenje radnih sposobnosti, troškovi poseta lekaru i lečenja, troškovi za lekove i dr.). Posebno treba ukazati da su podaci o stanju životne sredine, uključiv i merenje kvaliteta vazduha, u PPPPN KUB znatno lošiji (negativniji) nego podaci izneti u Izveštaju citiranom u poglavlju VIII.
- Gotovo svi anketirani (s izuzetkom dvoje) su rekli da trpe različite vrste negativnih uticaja i šteta koje na njihovu imovinu čine aktivnosti ovog privrednog subjekta. Najčešće se radi o pucanju kuća, što je posledica sleganja zemljišta, i to je proces, koji se ubrzava. Gotovo 80% sagovornika (78,7%) su rekli da im pucaju stambeni i drugi objekti (zidovi, plafoni, noseći stubovi, krovovi), trotoari i druge betonske površine u dvorištima. Drugim rečima, imovina ne samo da gubi tržišnu vrednost, već ona postaje rizična za korišćenje, dakle gubi svoju upotrebnu vrednost.
- Pored fizičkog oštećenja i uništavanja imovine, sagovornici navode brojne druge štete i uticaje/pritiske na njihov koliko toliko bezbedan život u naselju: buka od kamiona,

bagera i drugih teških vozila koja rade svih 24 časa tokom dana, pokretnih traka za prevoz uglja, drobilica i drugih mašina/sprava koja stvaraju/proizvode buku, vibracije, prašinu i druge vrste zagađenja od pogona koji takođe rade i danju i noću.

- Zakonski okvir i važeći propisi obavezuju vlasnike „TE-KO Kostolac“ na mnogo obzirniji odnos prema lokalnom stanovništvu. Najznačajniji dokument je *Ustav Republike Srbije* i *Evropska konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda*.
- Obim i vrste šteta koje aktivnosti „TE-KO Kostolac“ proizvode na zdravlje, imovinu, poljoprivredne aktivnosti i ostale dimenzije kvaliteta života stanovnika naselja Drmno su razlog zašto 98,1% anketiranih tvrdi da naselje treba preseliti (iseliti, raseliti, izmestiti). Najčešće se kao osnovni razlog za iseljenje naselja navode zadržavstveni rizici, posebno ugrožavanje zdravlja i potpuno neizvesna budućnost života dece i mladih u ovakvim uslovima, a tek potom štete i uništavanje imovine i ekonomije (poljoprivredna proizvodnja).
- Svi anketirani građani bi se preselili, kada bi za to imali mogućnosti. Preko polovine anketiranih su rekli da se do sada nisu odselili zato što: za to nisu imali (finansijske) mogućnosti, nisu imali gde da se sele i sva imovina koju poseduju nalazi se u naselju Drmno. Anketirani građani smatraju da je rešavanje njihovog problema, odnosno preseljenje naselja obaveza EPS-a (i države), očekuju da se uradi precizan, sistematičan i objektivan popis imovine u naselju i obezbede pravični, objektivni i transparentni uslovi preseljenja.
- Ukoliko se donese odluka o preseljenju naselja Drmno, neohodno je organizovati sve pripremne radnje. Treba imati u vidu podatak iz ankete da preko četvrtine anketiranih smatra da treba obezbediti organizovano preseljenje na lokaciju. Drugim rečima, domaćinstvima je potrebno ponuditi moguće opcije za preseljenje, koje će biti jasno definisane i razrađene.

X – OKVIR ZA PRESELJENJE NASELJA I DOMAĆINSTAVA

1. Donošenje odluke o saradnji nadležnog organa (JP EPS) sa građanima naselja Drmno
2. Formiranje Odbora MZ Drmno za pregovore i saradnju sa JP EPS i pripremu aktivnosti na donošenju odluke o preseljenju. Definisanje načina izbora Odbora, nadležnosti Odbora, sastav Odbora i način izbora članova, načini komunikacije Odbora sa lokalnom zajednicom
3. Obezbeđenje nezavisne pravne pomoći koja će sarađivati sa akterima u postupku preseljenja, a naročito sa meštanima naselja Drmno
4. Usaglašavanje kriterijuma i procedura za procenu vrednosti imovine domaćinstava. S obzirom na bitno smanjenu vrednost građane sredine privatnih vlasnika u naselju (tržišna i upotrebna vrednost) neophodno je utvrditi tzv. fer cenu (replacement value, replacement cost) koja će omogućiti vlasnicima da na drugoj lokaciji obezbede iste (ili bolje) uslove stanovanja i privređivanja (nabavka parcele, kupovina poljoprivrednog zemljišta, izgradnja stambenog i drugih objekata, priključci, troškovi preseljenja i dr.).
5. Ponuda razrađenih opcija za preseljenje (individualno ili organizovano), anketiranje građana, usaglašavanje ugovora, rokova i dr.
6. Definisanje obaveza svih aktera u postupku preseljenja naselja.
7. Utvrđivanje postupka i procedura praćenja (monitoring) preuzetih obaveza, javnog izveštavanja i sankcija za neizvršavanje preuzetih obaveza.
8. Formiranje Žalbene komisije, odnosno tela kome se građani mogu direktno obratiti u slučaju kada smatraju da su im povređena ili uskraćena prava. Definisanje nadležnosti Žalbene komisije i načina izbora članova Žalbene komisije.
9. Izrada odgovarajuće urbanističke dokumentacije, sa dinamikom raseljavanja i obavezom obezbeđenja prihvatljivih uslova života domaćinstava do poslednje faze iseljavanja (do poslednjeg iseljenog domaćinstva).

XI - IZVORI

Istorija (<http://www.te-ko.rs/o-nama/istorija>)

Ljudska prava – Međunarodni dokumenti. Priredili dr Vojin Dimitrijević i dr Đorđe Lazin. Beograd: Centar Marketing, 1993, sr. 578).

Prostorni plan područja posebne namene Kostolačkog ugljenog basena (PPPPP KUB), Službeni glasnik Republike Srbije, br. 1/2013

Dopisnica-DRMNO, Autor Miodrag Kuzmanović (http://www.danas.rs/danasrs/periskop/citavo_selo_drmno_jos_se_oporavlja.48.html?news_id=213808#sthash.pxM5OEg1.dpuf)

Analiza zdravstvenog stanja stanovništva Braničevskog okruga za 2011. godinu. Požarevac: Zavod za javno zdravlje Požarevac, 20.06.2012 (www.javnozdravljepo.nadlanu.com)

Ustav Republike Srbije,

Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Službeni list SCG – Međunarodni ugovori, br. 9/2004; 5/2005; 7/2005, Službeni glasnik Republike Srbije – Međunarodni ugovori, br. 12/2010.

Popis stanovništva, stanova i domaćinstava 2011, RZS, Beograd

Podaci o kvalitetu vazduha za period od 2012-2015.godine su dobijeni od TE KOSTOLAC na osnovu Zahteva o pristupu informacijama od značaja koje je uputio CEKOR.

Uredba o uslovima za monitoring i zahtevima kvaliteta vazduha ("Sl. glasnik RS", br. 11/2010, 75/2010 i 63/2013)

Pravilnik o uslovima za izdavanje saglasnosti operaterima za merenje kvaliteta vazduha i/ili emisije iz stacionarnih izvora zagađivanja ("Sl. glasnik RS", br. 16/2012)

PRILOG I ANKETNI UPITNIK

UPITNIK O STAVOVIMA GRAĐANA NASELJA DRMNO O PRESELJENJU NASELJA I DOMAĆINSTAVA

NAPOMENA: PODACI O STAVOVIMA GRAĐANA, IMOVINI I SOCIJALNOM POLOŽAJU DOMAĆINSTVA I DRUGI PODACI PRIKUPLJENI U OVOJ ANKETI NEĆE I NE MOGU BITI KORIŠĆENI KAO OSNOVA ZA EKSPROPRIJACIJU AKO DO NJE DOĐE, NITI PREDSTAVLJAJU BILO KAKVU OBAVEZU DOMAĆINSTVA U BUDUĆIM AKTIVNOSTIMA U VEZI STATUSA NASELJA. PODACI IZ OVOG ANKETNOG UPITNIKA MOGU SE KORISTITI SAMO ZA POTREBE STUDIJE O STAVOVIMA GRAĐANA NASELJA DRMNO O PRESELJENJU NASELJA I DOMAĆINSTAVA I NE MOGU SE KORISTITI NI ZA KOJE DRUGE SVRHE. ODGOVORE U ANKETI DAJE KUĆEDOMAĆIN/ICA, BEZ OBZIRA DA LI JE ON (ILI ONA) JEDINI VLASNIK (ILI СУВЛАСНИК) ИМОВИНЕ.

I – PODACI O DOMAĆINSTVU

1. Ime i prezime vlasnika (naslednika) _____

Adresa kućišta _____ Broj parcele okućnice _____

Broj anketnog upitnika/blok _____

2. Da li ste vi jedini vlasnik ove parcele sa objektima koji se na njoj nalaze?

DA NE (zaokružite)

3. Koliko ima suvlasnika zemljišta i objekata na ovoj parceli?

4. Ukoliko objekat ne koristi vlasnik već stanari, kakav je njihov status (zaokružiti):

- a) zaštićen stanar u državnom vlasništvu b) zaštićen stanar u privatnom vlasništvu
c) zakupac d) rodbinski odnos sa vlasnikom

4. Koliko članova ima vaše domaćinstvo ? _____

5. Od toga muškaraca _____ i žena _____

6. Koliko generacija ima u vašem domaćinstvu? (zaokružite)

- a) jedna b) dve c) tri d) četiri

7. Koliko dece do 18 godina starosti ima u vašem domaćinstvu (uključiti i decu koja su privremeno odsutna i nalaze se na školovanju van naselja Drmno)?

- do 6 godina _____ (muškog pola _____, ženskog pola _____)

- 7 – 14 godina _____ (muškog pola _____, ženskog pola _____)

- 15 – 18 godina _____ (muškog pola _____, ženskog pola _____)

8. Koliko lica starijih od 65 g. ima u vašem domaćinstvu? _____

Од тога мушкараца _____ и жена _____

9. Koliko članova vašeg domaćinstva je stalno zaposleno?

- u državnom sektoru _____, u naselju/ima: _____

- u privatnom sektoru _____, u naselju/ima: _____

- u sopstvenoj radnji/biznisu _____, u naselju/ima: _____

10. Koliko članova vašeg domaćinstva je zaposleno u Elektroprivredi Srbije (uključiv i termoelektiranu i kopove)

11. Koliko penzionera ima u vašem domaćinstvu (ličnih i/ili porodičnih)?

Od toga koliko je poljoprivrednih penzionera _____

12. Koliki je ukupni mesečni prihod vašeg domaćinstva (iz svih izvora)?

13. Koliko članova vašeg domaćinstva svakodnevno putuje izvan naselja Drmno zbog posla ili školovanja, ili zbog nekog drugog razloga?

14. Da li u vašem domaćinstvu ima članova koji su oboleli od neke hronične bolesti ili imaju neke stalne ili povremene zdravstvene smetnje? Molimo da nam date detaljne podatke o tome koji su to članovi, njihov uzrast i vrstu tegobe

15. Da li po vašem mišljenju blizina kopova ili TE ima uticaja na zdravlje članova vašeg domaćinstva. DA NE.
Ako je odgovor DA, molimo da nam to detaljnije opišete

II – PODACI O IMOVINI

16. Molimo da nam date podatke o imovini vašeg domaćinstva u ataru naselja Drmno:

– Stambeni objekat DA NE Površina _____

– Drugi stambeni objekat DA NE Površina _____

– Poslovni objekat: vrsta _____, površina _____

– Poljoprivredni objekti: vrsta _____, ukupna površina _____

– Pomoćni stambeni objekti: vrsta: _____, ukupna površina _____

– Zemljište: vrsta:(okućnica, bašta, poljoprivredno, pašnjaci, livade, voćnjak i dr.- zaokružiti ukupna površina

Ostalo: navesti _____

17. Da li vaše domaćinstvo (vi lično i članovi vaše uže porodice) posedujete nepokretnu imovinu van atara naselja Drmno? DA NE (zaokružite)

18. Molimo da navedete vrstu imovine i gde se nalazi (stan, kuća, zemljište.)

III – PODACI O NASELJU I PRESELJENJU

19. Da li blizina kopova i blizina TE proizvodi neke posledice na uslove života u vašem naselju? Ako je odgovor DA molimo detaljnije objasnite.

20. Da li imate neka znanja o zdravstvenim tegobama vaših komšija? Da li ste bili u prilici da razgovarate o tome da li blizina kopova i rad TE imaju uticaj na zdravlje građana u vašem naselju?

21. Kakvo je vaše mišljenje o ostanku ili preseljenju naselja? Šta vi lično mislite o tome?

22. Šta o tome misle ostali članovi vašeg domaćinstva? _____

23. Da li biste se vi odselili iz naselja Drmno?

- a) Da odmah i bez premišljanja
- b) Da, ukoliko bi to uradili i ostale komšije i susedi
- c) Da, ali sa tugom i žalošću
- d) Ne, ne bih se selio ako ne budu svi otišli
- e) Nikad se neću seliti iz Drmna
- f) _____

24. Da li ste već razmišljali o odseljavanju iz naselja Drmno? DA NE (zaokružite)

Ako je odgovor DA: Koji su bili razlozi za to i zašto se niste odselili? _____

25. Ukoliko se donese odluka o preseljenju naselja Drmno, šta bi po vašem mišljenju

bilo obavezno uraditi? _____

26. Ko bi to morao da uradi? _____

27. Ukoliko dođe do preseljenja naselja Drmno, da li biste se radije preselili na organizovan način, tako da se sa jednim brojem svojih komšija preselite na istu lokaciju (u novo naselje ili neko drugo naselje u blizini) i da ostanete u komšijskim vezama?

a) Ne, zašto _____

b) Da, zašto? _____

28. Ukoliko bude doneta odluka o iseljenju naselja Drmno, da li ste razmišljali gde ćete preseliti svoje domaćinstvo?

- Ne znam, nismo razmišljali o tome
- Kupićemo parcelu i izgraditi kuću sa pomoćnim objektim u nekom seoskom naselju
- Kupićemo kuću u gradskom naselju
- Kupićemo stan u gradskom naselju
- Već imamo stan/kuću u vlasništvu i novac za ekspropisanu imovinu ćemo utrošiti za druge potrebe
- Nešto drugo, šta? _____

Da li imate da dodate neki komentar: _____

Hvala na saradnji!

Upitnik popunio: _____

Datum anketiranja _____

PRILOG II – TABELE SA ODGOVORIMA

Tabela 1. Pregled po blokovima

	Ukupno	Odbio	Nije ostvaren kontrakt	Ima samo objekte u ovom bloku	Podaci o domaćinstvu
Blok 1	15	2	2	1	10
Blok 2	33	6			27
Blok 3	31	6	2		23
Blok 4	22	5	1	1	15
Blok 5	28	12	2		14
Blok 6	33	6	2	1	24
Blok 7	16	3			13
Blok 8	32	13	2	1	16
Blok 9	23	13	2		8
Blok 10	19	5		2	12
Ukupno	252	71	13	6	162

Tabela 1.2. Vlasništvo parcele i objekta (Pitanje 2)

	Ukupno	jedan vlasnik	više suvlasnika	bez odgovorao
Blok 1	11	9	1	1
Blok 2	27	26	1	
Blok 3	23	21	2	
Blok 4	16	13	2	1
Blok 5	14	12	2	
Blok 6	25	20	3	2
Blok 7	13	12	1	
Blok 8	17	15	1	1
Blok 9	8	8		
Blok 10	14	11	1	2
Ukupno	168	147	14	7
	100,0%	87,5%	8,3%	4,2%

*u grupi bez odgovora su uključena šest domaćinstava koja imaju stambene objekte u više blokova (uglavno nema posebnih anketnih upitnika, samo naznaka ankete u kojoj su uneti podaci o domaćinstvu)

Tabela 2. Struktura domaćinstava prema broju članova – (Pitanje 4)

Blok	Ukupno	Struktura domaćinstava						
		jednočlana	dvočlana	tročlana	četvoročlana	petočlana	šestočlana	7 i više
Blok 1	10	1	1	1	2	2		3
Blok 2	27	2	6	3	5	4	2	5
Blok 3	23	3	2	3	1	7	4	3
Blok 4	15	1	4	0	1	4	4	1
Blok 5	14	1	3	1	3	1	3	2
Blok 6	24	3	4	4	4	3	4	2
Blok 7	13		3	2	2	2	3	1
Blok 8	16	0	0	5	1	6	1	3
Blok 9	8	1	1	1			4	1
Blok 10	12	3	2	1	3	2		1
Ukupno	162	15	26	21	22	31	25	22
	100,0%	9,3%	16,0%	13,0%	13,6%	19,1%	15,4%	13,6

Tabela 3. Struktura domaćinstava prema broju generacija – (Pitanje 6)

		jedna generacija	dve generacije	tri generacije	četiri generacije	pet generacija
Blok 1	10	1	2	5	2	
Blok 2	27	6	8	9	4	
Blok 3	23	4	5	11	2	1
Blok 4	15	3	6	6		
Blok 5	14	2	3	8	1	
Blok 6	24	5	9	8	2	
Blok 7	13	3	4	5	1	
Blok 8	16		4	8	4	
Blok 9	8	1	2	4	1	
Blok 10	12	3	5	3	1	
Ukupno	162	28	48	67	18	1
	100,0%	17,3%	29,6%	41,4%	11,1%	0,6%

Tabela 4. Starosna struktura stanovništva – (Pitanja 7 i 8)

	broj domaćinstava	broj stanovnika			do 6 godina			7-14 godina			15-18 godina			19-64 godina			preko 65 godina		
		uk	m	ž	uk	m	ž	uk	m	ž	uk	m	ž	uk	m	ž	uk	m	ž
Blok 1	10	46	23	23	3	2	1	5	4	1	1	0	1	33	15	18	4	2	2
Blok 2	27	115	64	51	4	3	1	12	9	3	9	6	3	71	39	32	19	7	12
Blok 3	23	112	49	63	6	1	5	7	5	2	6	3	3	75	35	40	18	5	13
Blok 4	15	66	36	30	2	2	0	10	6	4	3	0	3	46	25	21	5	3	2
Blok 5	14	62	32	30	7	3	4	5	3	2	1	1	0	38	20	18	11	5	6
Blok 6	24	95	41	54	8	3	5	7	1	6	1	1	0	66	28	38	13	8	5
Blok 7	13	59	26	33	7	2	5	4	2	2	3	1	2	39	18	21	6	3	3
Blok 8	16	77	38	39	4	3	1	8	3	5	4	4	0	42	22	20	19	6	13
Blok 9	8	37	19	18	1	0	1	3	1	2	1	1	0	19	12	7	13	5	8
Blok 10	12	44	18	26	0	0	0	3	2	1	3	2	1	27	11	16	11	3	8
Ukupno	162	713	346	367	42	19	23	64	36	28	32	19	13	456	225	231	119	47	72
		100%	48,5	51,5	5,9%			9,0%			4,5%			64,0%			16,7%		

Tabela 5. Broj stalno zaposlenih članova i penzionera u domaćinstvu (Pitanje 9, 10 i 11)

	Broj stanovnika	Broj zaposlenih članova domaćinstva						Broj penzionera		
		ukupno	%	od toga po sektorima			u EPS-u	ukupno	%	od toga od poljoprivrede
				državni sektor	privatni sektor	sopstvena radnja				
Blok 1	46	11	23,9	8	2	1	3	6	13,0	3
Blok 2	115	23	20,0	20	3		13	18	15,7	6
Blok 3	112	27	24,1	23	4		14	20	17,9	8
Blok 4	66	15	22,7	12	2	1	7	10	15,2	3
Blok 5	62	12	19,4	6	4	2	4	12	19,4	5
Blok 6	95	23	24,2	19	2		7	24	25,3	4
Blok 7	59	15	25,4	13	3	1	8	7	11,9	3
Blok 8	77	12	15,6	8	3	1	8	23	29,9	11
Blok 9	37	10	27,0	7	3		4	7	18,9	4
Blok 10	44	5	11,4	5			2	12	27,3	2
Ukupno	713	153	21,5	121	26	6	70	139	19,5	49
		100,0%		79,1%	17,0%	3,9%	45,8%	100%		35,5%

Tabela 5.1. Naselje zaposlenja

Naselje zaposlenja	državni sektor	privatni sektor	sopstvena radnja	Ukupno zaposleno	%
Drmno	52	9	4	65	42,5
Kostolac, selo Kostolac	35	2		37	24,2
Požarevac	3		1	4	2,6
bez odgovorao	31	12	1	44	28,8
ostalo		3		3	2,0
Ukupno	121	26	6	153	100

Tabela 6. Ukupni i prosečni prihodi po članu domaćinstva – (Pitanje 12)

	Broj domaćinstava	Broj domaćinstava prema ukupnim prihodima								
		do 20000 dinara	21000-40000 dinara	41000-60000 dinara	61000-100000 dinara	preko 100000 dinara	Primanja iz inostranstva	Socijalno primanje	nema prihoda	bez odgovora
Blok 1	10	2	1	2	3	1	1			
Blok 2	27	2	4	5	10	1	2		3	
Blok 3	23	1	1	4	8	6	3			
Blok 4	15	0	6	2	5	0	2			
Blok 5	14	1	4	2	4	0	2			1
Blok 6	24	1	2	7	6	4	2		1	1
Blok 7	13	0	1	2	8	1	1			
Blok 8	16	2	5	3	5	1				
Blok 9	8		1	1	3	2	1			
Blok 10	12	2		3	4		2	1		
Ukupno	162	11	25	31	56	16	16	1	4	2
	100,0%	6,8%	15,4%	19,1%	34,6%	9,9%	9,9%	0,6%	2,5%	1,2%
		Broj domaćinstava prema prosečnom prihodu po članu								
		do 8800 dinara	8900-15000 dinara	15100-25000 dinara	25100-50000 dinara	preko 50000 dinara	Primanja iz inostranstva	Socijalno primanje	nema prihoda	bez odgovora
Blok 1	10	3	1	1	4		1			
Blok 2	27	5	4	8	5		2		3	
Blok 3	23	1	6	8	4	1	3			
Blok 4	15	4	5	2	2		2			
Blok 5	14	4	3	3	1		2			1
Blok 6	24	0	5	9	6		2		1	1
Blok 7	13	1	4	2	5		1			
Blok 8	16	6	6	4						
Blok 9	8		3	3	1		1			
Blok 10	12		3	3	2	1	2	1		
Ukupno	162	24	40	43	30	2	16	1	4	2
	100,0%	14,8%	24,7%	26,5%	18,5%	1,2%	9,9%	0,6%	2,5%	1,2%

Tabela 7. Dnevni migranti – (Pitanje 15)

Blok	DOMAĆINTVA		STANOVNIŠTVO		
	ukupno	Ima dnevnih migranata	ukupno	od toga dnevni migranti	
				broj	%
Blok 1	10	6	46	10	21,7
Blok 2	27	13	115	23	20,0
Blok 3	23	16	112	28	25,0
Blok 4	15	10	66	18	27,3
Blok 5	14	6	62	9	14,5
Blok 6	24	10	95	28	29,5
Blok 7	13	9	59	14	23,7
Blok 8	16	10	77	21	27,3
Blok 9	8	7	37	13	35,1
Blok 10	12	3	44	3	6,8
Ukupno	162	90	713	167	23,4

Tabela 8. Članovi domaćinstva sa hroničnim bolestima – (Pitanje 14)

	Broj domaćinstava	nema članova sa hroničnim bolestima		ima članova sa hroničnim bolestima		bez odgovora	
		broj	%	broj	%	broj	%
Blok 1	10	5	50,0	5	50,0		0,0
Blok 2	27	6	22,2	20	74,1	1	3,7
Blok 3	23	2	8,7	21	91,3		0,0
Blok 4	15	2	13,3	12	80,0	1	6,7
Blok 5	14	3	21,4	11	78,6		0,0
Blok 6	24	4	16,7	20	83,3		0,0
Blok 7	13	2	15,4	11	84,6		0,0
Blok 8	16	4	25,0	12	75,0		0,0
Blok 9	8	1	12,5	6	75,0	1	12,5
Blok 10	12	3	25,0	9	75,0	0	0,0
Ukupno	162	32	19,8	127	78,3	3	1,9

Tabela 8.1. Vrste zdravstvenih problema članova domaćinstva – Pitanje 14

Blokovi	Br. odgovora	Odgovori											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	bo
Blok 1	13	4	3	4	1	1							
Blok 2	28	4	5	5	6	3			1			2	2
Blok 3	28	8	2	8		2			1	1	5		1
Blok 4	24	3	4	5	1	1	5	1	1	1			2
Blok 5	22	3		6		3	3	1	3		1		2
Blok 6	29	7	1	11	1	2	2		1	1	2	1	
Blok 7	14	2	2	4	1		1		2		1		1
Blok 8	15	3	3	5		1			2				1
Blok 9	13	3		3	1	1	2		1	1			1
Blok 10	12	2	2	4	1		1				1		1
UKUPNO	198	39	22	55	12	14	14	2	12	4	10	3	11
	100,0%	19,7	11,1	27,8	6,1	7,1	7,1	1,0	6,1	2,0	5,1	1,5	5,6

- 1 – Obolenja disajnih organa i pluća
 2 – Alergije
 3 – Bolesti srca, visok pritisak
 4 – Hronične bolesti
 5 – Staračke bolesti
 6 –Dijabates

- 7 – Obolela deca – alergije i ostale bolesti
 8 – Obolela deca - disajni organi
 9 – Kanceri
 10 – Ostala višestruka obolenja – svi od nečega boluju
 11 – Ostala pojedinačna obolenja
 bo - bez odgovora

Tabela 9. Uticaj blizine kopa na zdravlje članova porodice– (Pitanje 15)

da	161
ne	1
ukupno	162

Tabela 9.1. Uticaj blizine kopa na zdravlje članova porodice– (Pitanje 15)

	Br. odgovora	Odgovori										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	bo
Blok 1	14	7	2	1	1	1				1	1	
Blok 2	47	22	3	11	3	1		1	2		4	
Blok 3	32	19		3				4	1		3	2
Blok 4	24	10		3	1			3	3	1	1	2
Blok 5	24	11	1	4	1			1	2	1	3	
Blok 6	35	20	4	2	1	1		3	2		1	1
Blok 7	22	13	4	4	1							
Blok 8	30	10	5	2	1	1	3		3	1		4
Blok 9	14	8		1		1		1	3			
Blok 10	17	9	1	1					4		2	
UKUPNO	259	129	20	32	9	5	3	13	20	4	15	9
	100,0%	49,8	7,7%	12,4%	3,5%	1,9%	1,2%	5,0%	7,7%	1,5%	5,8%	3,5%

1 – Zagađen vazduh (ugljena prašina, pesak, prašina, pepeo, dim), isparenja iz termoelektrane

2 – Zagađena voda

3 – Buka (drobilica, teške mašine, bageri)

4 – Vibracije

5 – Polja ambrozije na odlagalištima

6 – Zagađeno zemljište

7 – Sumpor, smrad

8 – Objekti KUB su se približili stambenim objektima (na manje od 100 metara)

9 – Hemikalije

10 – Podzemne vode

bo – bez odgovora

Tabela 10. Površina stambenih objekata– (Pitanje 16)**a) Glavni stambeni objekat**

	Ukupno	Ima samo objekat u bloku	Površina objekta					
			do 100 m ²	101-150 m ²	151-200 m ²	200-300 m ²	preko 300 m ²	bez odgovora
Blok 1	10	1	1	5	1	2	1	1
Blok 2	27		4	4	13	4	2	
Blok 3	23		2	4	3	8	5	1
Blok 4	15	1	8	2	0	5	1	
Blok 5	14			5	4	1	2	2
Blok 6	24	1	9	8	4	3	1	
Blok 7	13		2	2	3	3	3	
Blok 8	16	1	3	3	4	4	3	
Blok 9	8		1		4	3		
Blok 10	12	2	8	2	2	1		1
Ukupno	162	6	38	35	38	34	18	5
	100,0%		22,6%	20,8%	22,6%	20,2%	10,7%	3,0%

b) Drugi stambeni objekat

		ima drugi stamb. objekat	Površina drugog stambenog objekta					
			do 100 m ²	101-150 m ²	151-200 m ²	200-300 m ²	preko 300 m ²	bez odgovora
Blok 1	11	3	1	1		1		
Blok 2	27	6	4		1	1		
Blok 3	23	4	1	1		1		1
Blok 4	16	6	5				1	
Blok 5	14	1	1					
Blok 6	25	6	1	3	1	1		
Blok 7	13	4	2	1	1			
Blok 8	17	4	4					
Blok 9	8	4	1	1	1			1
Blok 10	14	2	2					
Ukupno	168	40	22	7	4	4	1	2
		100,0%	55,0%	17,5%	10,0%	10,0%	2,5%	5,0%

Tabela 11. Poslovni, poljoprivredni i pomoćni objekti – (Pitanje 16)
a) Poslovni objekti

Blokovi	Ukupno domaćinstava	Broj poslovnih objekata	Vrsta i površina
Blok 1	11	1	Lokal – 100 m ²
Blok 7	13	5	lokal - trgovina (72m ²), prodavnica (40m ²), zanatska radionica (120m ²), lokal (200m ²) i 2 lokala (14m ²)
Ukupno	168	6	

b) Poljoprivredni objekti

	Ukupno	Ima poljoprivredne objekte	Ukupna površina poljoprivrednih objekata					
			do 50 m ²	51-100 m ²	101-200 m ²	201-300 m ²	preko 300 m ²	bez odgovora
Blok 1	11	11	1	5	1		4	
Blok 2	27	17	4	3	7	2	1	
Blok 3	23	17	2	1	7	3	3	1
Blok 4	16	7	2	2	1	1	1	
Blok 5	14	10	6	1	1			2
Blok 6	25	18	6	5	5	2		
Blok 7	13	11	1	3	2	3	2	
Blok 8	17	14	1	4	6	1	2	
Blok 9	8	8		3	3	2		
Blok 10	14	11	4	2	3	2		
Ukupno	168	124	27	29	36	16	13	3
		100,0%	21,8%	23,4%	29,0%	12,9%	10,5%	2,4%

c) Pomoćni objekti

	Ukupno	Ima pomoćne objekte	Ukupna površina pomoćnih objekata			
			do 50 m ²	51-100 m ²	101-200 m ²	bez odgovora
Blok 1	11	4	2	2		
Blok 2	27	7	3	2	2	
Blok 3	23	4	3	1		
Blok 4	16	3	1	2		
Blok 5	14	6	4	1		1
Blok 6	25	3	2	1		
Blok 7	13	3	2	1		
Blok 8	17	9	4		5	
Blok 9	8	3	2	1		
Blok 10	14	4	3	1		
Ukupno	168	46	26	12	7	1
		100,0%	56,5%	26,1%	15,2%	2,2%

Tabela 12. Okućnica i ostalo zemljište – (Pitanje 16)

a) Okućnica (Okućnicu ima 111 (68,5%) domaćinstava)

	Ukupno	Ima okućnicu	Površina okućnice					
			do 10 ari	11-30 ari	31-50 ari	51-100 ari	preko 100 ari	bez odgovora
Blok 1	10	4	1	1	1	1		
Blok 2	27	22	4	13	4			1
Blok 3	23	15	8	5	1	1		
Blok 4	15	8	4	3		1		
Blok 5	14	6	3	2				1
Blok 6	24	20	6	11	3			
Blok 7	13	10	5	4			1	
Blok 8	16	14	3	6	1	3	1	
Blok 9	8	4	2	1		1		
Blok 10	12	8	2	4			2	
Ukupno	162	111	38	50	10	7	4	2
		100,0%	34,2%	45,0%	9,0%	6,3%	3,6%	1,8%

b) ostalo zemljište

Blok	Broj domaćinstava	Ima ostalo zemljište	Površina				
			do 10 ari	10-30 ari	30-50 ari	51-100 ari	preko 100 ari
Blok 1	10	5			2		3
Blok 2	27	2					2
Blok 3	23	4		1			3
Blok 4	15	3*		1	1		
Blok 5	14	1					1
Blok 6	24	5	1	1		1	2
Blok 7	13	4		1		1	2
Blok 8	16	2					2
Blok 9	8	3		1			2
Blok 10	12	0					
Ukupno	162	29	1	5	3	2	17
		100,0%	3,4%	17,2%	10,3%	6,9%	58,6%

* kuća u izgradnji 100 m²

Tabela 13. Nepokretna imovina van atara naselja Drmno – Pitanje 17

Nepokretnu imovinu van atara naselja Drmno ima 39 domaćinstva (24,1%)

Područje	Broj domaćinstava	Ima imovinu van atara naselja	Vrsta imovine				
			stan/kuća	zemljište	plac	plac/kuća/zemlja	bez odgovora
Blok 1	10	2	1	1			
Blok 2	27	8	3	4		1	
Blok 3	23	6	2	3	1		
Blok 4	15	2	1		1		1
Blok 5	14	1	1	1			
Blok 6	24	8	3	3	1		1
Blok 7	13	4		4			
Blok 8	16	3	1	2			
Blok 9	8	2				2	
Blok 10	12	3	1	2			
Ukupno	162	39	11	20	3	3	2
		100,0%	28,2%	51,3%	7,7%	7,7%	5,1%

Tabela 14. Uticaj blizine kopova i TE na uslove života u naselju – Pitanje 19

		Uticaji												
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	12	13	14	bo
Blok 1	24	9	2	5	2	2	1				1	2		
Blok 2	52	18	6	13		1	1	1	2		1	7	1	1
Blok 3	50	19	10	6	5	2		1	1	1		3	1	1
Blok 4	32	13	5	4	2	2		1			1	2	2	
Blok 5	25	10	2	5			2	1			1	1	2	1
Blok 6	53	21	11	8	2	1	1		4			5		
Blok 7	24	10	4	2	2		3	1			1	1		
Blok 8	28	10	2	6	1	1	2				2	2	2	
Blok 9	13	5		3		1			1			1	1	1
Blok 10	29	11	3	5	1	1	3		1		1	3		
Ukupno	330	126	45	57	15	11	13	5	9	1	8	27	9	4
	100,0%	38,2	13,6	17,3	4,5	3,3	3,9	1,5	2,7	0,3	2,4	8,2	2,7	1,2

1 – Pucanje stambenih i drugih objekata

2 – Sleganje zemljišta

3 – Zagađen vazduh, bolesti disajnih puteva, gušenje

4 – Štetan uticaj na poljoprivredne useve, zatrovani usevi

5 – Urušavanje i obrušavanje objekata

6 – Negativan uticaj na zdravlje

7 – Imovina gubi vrednost zbog blizine kopova i ostalih štetnih uticaja

8 – Bunari i izvori presušuju, poremećaj podzemnih voda

9 – Infekcije i bolesti domaćih životinja

12 – Loša voda

13 – Buka, vibracije

14 – Ima svega

bo – bez odgovora

Tabela 15. Znanje o zdravstvenim tegobama komšija – Pitanje 20

Blok		Odgovori										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	bo
Blok 1	10	1		1	2	1		2	1	1		1
Blok 2	27	7	3	4	4	4	1	3				1
Blok 3	25	3		2	4			11	3		1	1
Blok 4	21	1	1		5	2		9	1			2
Blok 5	21	1			3	2	3	9	2			1
Blok 6	32			5	7	5	2	9	3			1
Blok 7	15		2		7			2	2		1	1
Blok 8	19		1	1	4	3	3	6			1	
Blok 9	9	2		2	1	1		2				1
Blok 10	13	4	1	3	2			2				1
Ukupno	192	19	8	18	39	18	9	55	12	1	3	10
	100,0%	9,9%	4,2%	9,4%	20,3%	9,4%	4,7%	28,6%	6,3%	0,5%	1,6%	5,2%

1 – Ne zna, nije čuo

2 – Verovatno ima

3 – Čuo je da ima dosta obolelih od raznih bolesti

4 – Čuo je da ima dosta bolesnih od astme, alergije (naročito zbog ambrozije) i od plućnih bolesti

5 – Ima dosta obolele dece i mladih

6 – Zna za obolenja od karcinoma

7 – Svi meštani imaju zdravstvene probleme i boluju od raznih bolesti, ima puno hroničnih bolesnika

8 – Zna da ima dosta srčanih bolesnika

9 – Nema komšije, napuštene kuće

10 – Ne

bo – bez odgovora

Tabela 16. - Mišljenje o ostanku ili preseljenju naselja – Pitanje 21

Blok	Broj domaćinstava	Naselje treba preseliti	Ne treba seliti naselje	Bez odgovora
Blok 1	10	10		
Blok 2	27	27		
Blok 3	23	23		
Blok 4	15	15		
Blok 5	14	13	1	
Blok 6	24	23	1	
Blok 7	13	12		1
Blok 8	16	16		
Blok 9	8	8		
Blok 10	12	12		
Ukupno	162	159	2	1
	100,0%	98,1%	1,2%	0,6%

Tabela 17. Mišljene ostalih članova domaćinstva o preseljenju – Pitanje 22

	Broj domaćinstava	svi se slažu	Samac/samica	Ne posoji zajednički stav	bez odgovora
Blok 1	10	8	1	1	
Blok 2	27	25	2		
Blok 3	23	20	3		
Blok 4	15	14	1		
Blok 5	14	9		5	
Blok 6	24	21	2	1	
Blok 7	13	12			1
Blok 8	16	16			
Blok 9	8	7	1		
Blok 10	12	9	3		
Ukupno	162	141	13	7	1
	100,0%	87,0%	8,0%	4,3%	0,6%

Tabela 18. Stav o ličnom preseljenju iz naselja (Pitanje 23)

Blok	Broj domaćinstava	Ponudjeni odgovori/izbor								
		1	2	3	4	5	6	2 i 3	1 i 2	bez odgovora
Blok 1	10	8	1	1						
Blok 2	27	19	4	4						
Blok 3	23	18	1	3				1		
Blok 4	15	12	1	2						
Blok 5	14	13		1						
Blok 6	24	20	2		1		1			
Blok 7	13	10	1				1			1
Blok 8	16	12	1	1				1	1	
Blok 9	8	6	1				1			
Blok 10	12	9	1	2						
Ukupno	162	127	13	14	1	0	3	2	1	1
	100,0%	78,4%	8,0%	8,6%	0,6%	0,0%	1,9%	1,2%	0,6%	0,6%

Ponudjeni odgovori/izbor				
1	Da odmah i bez promišljanja		4	Ne, ne bih se selio ako ne budu svi otišli
2	Da, ukoliko bi to uradili i ostale komšije i susedi		5	Nikad se neću seliti iz Drmna
3	Da, ali sa tugom i žalošću		6	ostalo – “jedva čekam”, “adekvatna naknada”

Tabela 19. Da li ste već razmišljali o odlasku – Pitanje 24

	Broj domaćinstava	Odgovori		
		da	ne	bez odgovora
Blok 1	10	8	2	
Blok 2	27	20	7	
Blok 3	23	15	8	
Blok 4	15	14	1	
Blok 5	14	12	2	
Blok 6	24	17	7	
Blok 7	13	10	2	1
Blok 8	16	13	3	
Blok 9	8	5	3	
Blok 10	12	9	3	
Ukupno	162	123	38	1
	100,0%	75,9%	23,5%	0,6%

Tabela 19.1. Razlozi – Pitanje 24

		Razlozi - objašnjenje								
		1	2	3	4	5	7	8	9	bo
Blok 1	11		2		2	5				2
Blok 2	28	1		2		14		2		9
Blok 3	24		1		3	8		1	1	10
Blok 4	15				1	10	1	1		2
Blok 5	14					6		4	1	3
Blok 6	24				3	11		1		9
Blok 7	14				2	6		2	1	3
Blok 8	17	1			1	7	1	2	2	3
Blok 9	9				2	2			2	3
Blok 10	12		1		2	6		1		2
Ukupno	168	2	4	2	16	75	2	14	7	46
	100,0%	1,2%	2,4%	1,2%	9,5%	44,6%	1,2%	8,3%	4,2%	27,4%

1 – Nismo razmišljali o odseljenju

2 – Ne, nismo mislili da će biti ovako loše

3 – Ne, zbog blizine radnog mesta

4 – Da, nismo imali gde da se selimo (sva imovina i sve što imamo ovde je stvarano generacijama)

5 – Da, nismo imali finansijske mogućnosti

7 – Nisam mogao da prodam ni kuću ni plac

8 – Ostalo

9 – Vežanost za kuću i imovinu

bo – bez odgovora

Tabela 20. Šta se mora obavezno uraditi u pogledu preseljenja naselja – Pitanje 25

Blokovi	Bez odgovora	Odgovori						
		1	2	3	4	5	6	bo
Blok 1	10	7	1	1	1			
Blok 2	28	13	5	1	5	2		2
Blok 3	23	8	7		7		1	
Blok 4	15	7	2	2	4			
Blok 5	14	9	2	1	2			
Blok 6	24	10	7		5	1		1
Blok 7	13	9	2		1			1
Blok 8	17	8	5		3			1
Blok 9	8	3	2	1		1		1
Blok 10	12	4	2		5	1		
Ukupno	164	78	35	6	33	5	1	6
	100,0%	47,6%	21,3%	3,7%	20,1%	3,0%	0,6%	3,7%

1 – Uraditi popis, objektivno proceniti imovinu i isplatiti imovinu

2 – Obezbediti novu lokaciju za preseljenje naselja

3 – Organizovati se

4 – Pozvati državu, nadležne organizacije, kompaniju

5 – Ostalo

6 – Ne zna

bo – bez odgovora

Napomena: Ima 164 odgovora – u dva slučaja domaćinstva su bila neodlučna, dali su po dva odgovora (2 i 3)

Tabela 21. Ko bi to morao da uradi – Pitanje 26

Blok	Br. domaćinstava	Odgovori						
		EPS	Država	Država/Vlada i EPS	Opštin ili EPS i opština	selo/MZ	ostalo	Bez odgovora
Blok 1	10	7		2	1			
Blok 2	27	16	1	9		1		
Blok 3	23	15	2	5	1			
Blok 4	15	8	1	3			3	
Blok 5	14	8	3	1		1		1
Blok 6	24	14	2	5	2		1	
Blok 7	13	8	1	3				1
Blok 8	16	9	2	1		1	1	2
Blok 9	8	5		1			1	1
Blok 10	12	9		2	1			
Ukupno	162	99	12	32	5	3	6	5
	100,0%	61,1%	7,4%	19,8%	3,1%	1,9%	3,7	3,1

Ostalo: Opština i TE nikako, jer nas varaju
Veštaci

Onaj ko je nadležan za to
Ko je za to osposobljen

Neka organizacija
Svi - opština, država, Evropa

Tabela 22. Organizovano preseljenje – Pitanje 27

Blok	Broj domaćinstava	da	ne	neopredeljen	bez odgovora
Blok 1	10	1	8		1
Blok 2	27	9	17	1	
Blok 3	23	4	19		
Blok 4	15	3	10	1	1
Blok 5	14	2	12		
Blok 6	24	6	17	1	
Blok 7	13	2	11		
Blok 8	16	7	8		1
Blok 9	8	4	4		
Blok 10	12	6	6		
Ukupno	162	44	112	3	3
	100,0%	27,2%	69,1%	1,9%	1,9%

neopredeljen: “može, a ne mora”, “sve jedno”, “nije bitno”

Tabela 22.1 Organizovano preseljenje - Objašnjenje – Pitanje 27

Blok	Broj domaćinstava	Odgovori				
		Želimo sami da izaberemo lokaciju i mesto gde ćemo se preseliti	Ne želim da ostanem sa ovim komšijama, nema sloge i dobrih susedskih odnosa	Želim da ostanem sa istim komšijama, dobro živimo, odrasli smo zajedno	Neodređeno, ali napustiti selo	Bez odgovora
Blok 1	10	7	1	1	1	
Blok 2	27	8	6	9	1	3
Blok 3	23	15	1	4	1	2
Blok 4	15	10	1	3		1
Blok 5	14	8	2	2		2
Blok 6	24	14	2	6		2
Blok 7	13	7	2	2		2
Blok 8	16	8		7	1	
Blok 9	8		4	4		
Blok 10	12	5		6		1
Ukupno	162	82	19	44	4	13
	100	50,6%	11,7%	27,2%	2,5%	8,0%

Tabela 23. Odluka o preseljenju naselja – Pitanje 28

Blok	Br. domaćin.	Odgovori							
		1	2	3	4	5	6	2 i 3	3 i 4
Blok 1	10	6		3	1				
Blok 2	27	12	3	8	2	1	1		
Blok 3	23	18	3			2			
Blok 4	15	6	1	6	1		1		
Blok 5	14	6	1	4	3				
Blok 6	24	13	1	5	2		2	1	
Blok 7	13	8		2	1			2	
Blok 8	16	9		3	1		2		1
Blok 9	8	7					1		
Blok 10	12	8		2	1		1		
Ukupno	162	93	9	33	12	3	8	3	1
	100,0%	57,4%	5,6%	20,4%	7,4%	1,9%	4,9%	1,9%	0,6%

Ponudeni odgovori/izbor	
1	Ne znam, nismo razmišljali o tome
2	Kupiće parcelu i izgraditi kuću sa pomoćnim objektom u nekom seoskom naselju
3	Kupiće kuću u gradskom naselju
4	Kupiće stan u gradskom naselju
5	Već imamo stan/kuću u vlasništvu i novac za eksproprisanu imovinu ćemo utrošiti za druge potrebe
6	Nešto drugo: Kupaće kuću u Požarevcu, ili da dobije kuću ili stan u zamenu u Požarevac uređena lokacija na planinu nova lokacija naselja – Ljubičevo
	neodlučan: kombinacija odgovora: 2 i 3; 3 i 4

Tabela 24. Komentar

Blok	Broj doma- ćinstava	Komentari			
		Potrebno je što pre preseliti naselje	Potrebno je što pre preseliti naselje zbog dece	Godinama nas varaju lažnim i manipulišu lažnim podacima	Bez odgo- vora
Blok 1	10	6			4
Blok 2	27	16	2	2	7
Blok 3	23	14	3	2	4
Blok 4	15	9			6
Blok 5	14	8	2		4
Blok 6	24	11	2	4	7
Blok 7	13	8		2	3
Blok 8	16	6	2	4	4
Blok 9	8	1		1	6
Blok 10	12	6	3		3
	162	85	14	15	48
	100,0%	52,5%	8,6%	9,3%	29,6%

Tabela 25: Da li u domaćinstvu ima pušača?

	Domaćinstva		Pušači u domaćinstvu		
	ukupno	postavljeno pitanje o pušačima	ima	nema	bo
Blok 1	10	7	5	2	
Blok 2	27	18	9	6	3
Blok 3	23	14	6	8	
Blok 4	15	8	4	3	1
Blok 5	14	12	7	5	
Blok 6	24	15	11	2	2
Blok 7	13	8	6	2	
Blok 8	16	12	8	3	1
Blok 9	8	2	2		
Blok 10	12	6	4	2	
Ukupno	162	102	62	33	7
		100,0%	60,8%	32,4%	6,9%

Napomena: u tekstu je objašnjen propust u vezi ovog pitanja i razlozi zašto pitanje nije postavljeno u svim domaćinstvima.

PRILOG III – PREGLED KOMUNIKACIJE CENTRA ZA EKOLOGIJU I ODRŽIVI RAZVOJ (CEKOR) SA JP ELEKTROPRIVREDA SRBIJE POVODOM PETICIJE GRAĐANA U NASELJU DRMNO

U posebnom prilogu je data hronologija aktivnosti na pripremi i organizovanju Peticije građana naselja Drmno kojom oni zahtevaju od nadležnih da se naselje iseli a domaćinstva obeštete na pravičan način. Prilog su obradili saradnici Centra za ekologiju i održivi razvoj – CEKOR.

Predstavnici Cekora u sastavu Zvezdan Kalmar, Nikola Perušić, Bjanka Čuturilo, Tamara Gulka **1.7.2015.** odlaze na teren u Drmno i upoznaju se sa meštanima i njihovim problemima usled blizine jalovišta i kopa. Meštani spontano organizuju zbor građana na kojem Zvezdan Kalmar otvara temu o raseljavanju naselja kao jedinog načina za zaštitu od štetnih posledica rudarskih aktivnosti koje su se toliko približile selu da ugrožavaju njegov dalji opstanak i funkcionisanje. Načelno je dogovoreno da se polovinom jula održi formalni zbor građana i da se napravi anketa, peticija ili referendum o raseljavanju.

Dana **16.7.2015.** predstavnici CEKOR-a u sastavu Zvezdan Kalmar, Nikola Perušić, Tamara Gulka posećuju Drmno i održavaju pojedinačne sastanke sa više meštana po pitanju organizovanja peticije za raseljavanje Drmna zbog blizine i negativnog uticaja kopa. Dogovoreno je da se započene prikupljanje potpisa na standardizovanim obrascima i utvrđen je rok do 10 avgusta. Inicijativa-peticija koju je predložio CEKOR-a se razlikuje od inicijative-referenduma koji sprovodi mesna zajednica, jer je peticija plod dogovora udruženja građana i usmerena je ka fizičkim licima, dok je referendum potekao od strane mesne zajednice kao formalnog organa i povezan je sa domaćinstvima.

Dana **18.8.2015.** predstavnici CEKOR-a u sastavu Zvezdan Kalman, Nikola Perušić, Bjanka Čuturilo, Pera Marković u Požarevcu održavaju sastanak sa zamenikom predsednika Skupštine opštine Požarevac Milićem Jovanovićem i obaveštavaju o razgovorima sa meštanima i pokrenutim inicijativama. Nakon toga u Drmnu predstavnici CEKOR-a drže sastanak sa predstavnicima mesne zajednice Ljubišom Redićem i potpredsednikom Dejanom Grujićem, koji ih obaveštavaju o sastancima sa predstvanicima Ministarstva energetike i EPS-a. Posle toga sledi odvojeni sastanak sa grupom lica koji su potpisivali peticiju za raseljavanje Drmna.

Dana **20.8.2015.** Nikola Perušić upućuje e-mail Gordani Tomašević, šefici Službe za studijsko-istraživački rad i projektnu dokumentaciju JP EPS u kojem navodi: “Želim da vas obavestim da smo skupili oko 350 potpisa peticije meštana sela Drmna koji zahtevaju kolektivno raseljavanje zasnovano na blizini manjoj od 500 metara od kopa, u skladu sa Zakonom o rudarstvu. Molimo vas da se dogovorimo o datumu kada bi EPS-u mogli da predamo ovu peticiju i da započnemo rešavanje ovog problema. Mesna zajednica je peticiju iskopirala i pre nekoliko dana predala Ministarstvu energetike.”

Dana **21.8.2015.** Gordana Tomašević upućuje odgovor: “Prema poslednjim informacijama koje imam, sa predstavnicima MZ Drmno, Kličevac, Klenovnik, Bradarac, Ćirikovac i Selo Kostolac i predstavnicima posloводства Ogranka TE-KO Kostolac i JP EPS, dana 12.08.2015. održan je sastanak na temu razmatranja zahteva Mesnih zajednica. Na sastanku su doneti važni zaključci, među kojima i da se održi sastanak predstavnika Opštine Požarevac i JP EPS sa Ministarstvom rudarstva i energetike o čijim zaključcima će biti blagovremeno obavешteni predstavnici MZ. Takođe, u zaključku ovog sastanka stoji da " U toku sprovođenja navedenih zaključaka neće se organizovati nikakve aktivnosti u smislu okupljanja, najavljenih blokada puteva i prilaza energetske objektima u Kostolcu". Obzirom da su kolege koje su prisustvovalе sastanku i rešavanju problema o kojima mi i vi pišete, trenutno na godišnjem odmoru, zamolila bih vas da sačekamo na njihovo prisustvo i onda zakažemo sastanak, o čemu bih vas obavestila.”

Istog dana Nikola Perušić upućuje odgovor gđi Tomašević: “Cenjena gđo Tomašević, zahvaljujem vam se na informacijama iz dopisa. U svakom slučaju u ovom trenutku ne podržavamo nikakve blokade niti izražavanja nezadovoljstva jer smo tek na početku traganja za rešenjem ovog problema. U tom smislu ćemo se radovati skorom sastanku sa vama i vašim kolegama i konstruktivnoj saradnji.”

Dana **14.9.2015.** Nikola Perušić upućuje e-mail kabinetu JP EPS i sektoru za proizvodnju uglja: “Molimo vas da u terminu koji vam odgovara primite delegaciju nezavisne grupe građana iz Drmna i udruženja građana Centar za ekologiju i održivi razvoj iz Subotice, koji su skupili oko 350 potpisa meštana sela Drmno, kojim oni od JP EPS traže raseljavanje. S obzirom da je g. Mitrović tokom neformalnog susreta obavешten o ovoj inicijativi, i da ne postoje formalne prepreke da se obavi primopredaja peticije, prihvatanje dijaloga bi bilo u funkciji traženja institucionalnog rešenja ovog problema.”

Dana **15.9.2015.** Nikola Perušić upućuje dopis EPS-u u kojem kaže: “U skladu sa današnjim telefonskim razgovorom vam dostavljamo imena učesnika dijaloga od strane nezavisne grupe građana iz Drmna i udruženja građana Centar za ekologiju i održivi razvoj iz Subotice, koji nameravaju da predaju oko 350 potpisa meštana sela Drmno u kojem oni od JP EPS traže raseljavanje:

Sladan Perić, koordinator neformalne grupe inicijatora peticije

Dejan Jovanović, aktivista neformalne grupe za prikupljanje peticije

Ljubiša Redić, predsednik MZ Drmno

Zvezdan Kalmar, član neformalne grupe za podršku peticiji, koordinator energetike i monitoringa finansijskih institucija CEKOR

Pera Marković, pravnik, CEKOR

Nikola Perušić, asistent kampanje, CEKOR

Molim vas da komunikaciju i nadalje obavljamo preko mog telefona 060/0687546 i maila perusic@tippnet.rs . Zahvaljujem vam se na pozitivnom odgovoru.”

Dana **16.9.2015.** CEKOR dobija Poziv QF-00-012 koji glasi: “Organizuje se sastanak na zahtev delegacije nezavisne grupe građana iz Drmna i udruženja građana Centar za ekologiju i održivi razvoj iz Subotice (CEKOR) sa predstavnicima EPS grupe. Datum održavanja 22.09.2015. od 12.00 do 12.45 h u JP “EPS” Beograd, Carice Milice 2; sala br 1; sprat 3. Pozivaju se na sastanak: EPS grupa – Dragan Jovanović, izvršni direktor za tehničke poslove proizvodnje energije, Dragana Rajačić, izvršni direktor za korporativne poslove, Dragan

Komazec, šef službe za imovinsko-pravne poslove i nepokretnosti – Korporativni poslovi, Zvezdana Jovanović-Popović, direktor sektora za odnose sa javnošću, Slobodanka Krčevinac, ekspert za ekonomska pitanja – poslovi kojima neposredno upravlja direktor JP EPS, Svetomir Maksimović, direktor sektora za proizvodnju, preradu i transport uglja i otkrivke – tehnički poslovi proizvodnje uglja, Gordana Tomašević, šef službe za studijsko istraživački rad i projektnu dokumentaciju – tehnički poslovi proizvodnje uglja. Predstavnici nezavisne grupe građana iz Drmna: Slađan Perić, koordinator neformalne grupe inicijatora peticije, Dejan Jovanović, aktivista neformalne grupe za prikupljanje peticije, Ljubiša Redić, predsednik MZ Drmno. Predstavnici CEKOR-a: Zvezdan Kalmar, član neformalne grupe grupe za podršku peticiji, koordinator eneregetike i monitoringa finansijskih institucija CEKOR, Pera Marković, pravnik CEKOR, Nikola Perušić, asistent kampanje CEKOR. Tačke dnevnog reda: primopredaja peticije nezavisne grupe građana iz MZ Drmno.

Dana **22.9.2015.** predstavnicima JP EPS predata je peticija za raseljavanje sela Drmno sa oko 350 potpisa koje je prikupila nezavisna grupa građana iz Drmna i CEKOR. Sastanku su prisustvovali vodeći direktori JP EPS Slobodan Mitrović za proizvodnju uglja, Dragan Jovanović za proizvodnju energije, Dragana Rajačić za korporativne poslove, Dragan Komazec za imovinsko-pravne poslove, Zvezdana Jovanović-Popović za odnose sa javnošću, Slobodanka Krčevinac za poslove kojima neposredno upravlja direktor JP EPS, Svetomir Maksimović za otkrivku, Gordana Tomašević za projektnu dokumentaciju.

Sa strane CEKOR je pored Zvezdana Kalmana i Nikole Perušića bila univerzitetski profesor u penziji Ksenija Petovar, a sa predstavnici nezavisne grupe iz Drmna Slađan Perić i Dragan Jovanović.

Rasprava je bila dinamična. EPS se obavezao da će pismeno odgovoriti na zahtev iz peticije, te će obavestiti javnost o današnjem sastanku. Najavljeno je održavanje zbora građana u Drmnu. CEKOR se distancirao od drugih inicijativa za izražavanje nezadovoljstva, uključujući blokade puteva. Sastanku nije prisustvovao potpredsednik MZ Drmno Dejan Grujić jer nije bio na ranije sastavljenom spisku.

Istog i narednog dana brojni mediji objavljuju vesti o predaji peticije. Među njima su agencija Beta, RTS, Akter, Glas Javnosti, radio Boom Požarevac. U saopštenju koje je EPS dostavio medijima stoji: “Nakon detaljnog analiziranja zahteva EPS će pismenim putem odgovoriti potpisnicima peticije”.

Dana **15.12.2015.** Nikola Perušić upućuje e-mail gđi Zvezdani Jovanović Popović, šefici Sektora za odnose s javnošću JP EPS: “Molim vas za informaciju kada se može očekivati odgovor JP EPS na inicijativu sa peticijom neformalne grupe koja je predstavljena 21.9.2015.”

Dana **30.12.2015.** Nikola Perušić ponovo šalje e-mail gđi Zvezdani Jovanović Popović, šefici Sektora za odnose s javnošću JP EPS i njenoj asistentkinji Draginji Komazec: “Molim vas za informaciju kada se može očekivati odgovor JP EPS na inicijativu sa peticijom neformalne grupe koja je predstavljena 21.9.2015.”

Dana **11.1.2016.** Nikola Perušić poštanski upućuje prema Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja zahtev za poštansko dostavljanje obaveštenja koje je JP EPS uputila MZ Drmno, broj prijema zapisnika 1201.37993/3-15.

Dana **8.1.2016.** Nikoli Perušiću stiže e-mail od Bratislave Hadži-Paunković: "Odgovor JP EPS na „Peticiju radi kolektivnog raseljavanja naselja Drmno“ predatu JP EPS, dana 22. septembra 2015. godine.

Grupa od 368 građana iz naselja Drmno je u saradnji sa domaćom nevladinom organizacijom „Centar za ekologiju i održivi razvoj“ (CEKOR) pripremila peticiju za kolektivno raseljavanje njihovog naselja. Peticija je predata predstavnicima JP „Elektroprivreda Srbije“ dana 22. septembra 2015. godine.

Nakon predaje predmetne peticije koju je potpisala trećina od ukupnog broja stanovnika naselja Drmno, dana 25. septembra 2015. godine JP „Elektroprivreda Srbije“ je dobila pismeno obaveštenje od zvaničnih predstavnika Mesne zajednice Drmno (broj prijema zapisnika 1201.37993/3-15), sa sednice održane 24. septembra 2015. godine, u kome se navodi da je peticija neformalne grupe građana sakupljana za drugu svrhu i namenu, te da se Mesna zajednica Drmno ograđuje od istupanja pojedinaca kao predstavnika nezavisne grupe građana i NVO CEKOR, poništava potpisan Sporazum o saradnji sa nevladinom organizacijom CEKOR kao da nikada nije ni zaključen jer je zaključen neovlašćeno, kao i da tada predatu peticiju smatra ništavnom jer je istupanje nezavisne grupe građana neovlašćeno, i da obaveštava JP „Elektroprivreda Srbije“ o imenovanju novog predsednika Mesne zajednice Drmno.

Kako bi se izbegli nesporazumi i moguće zloupotrebe u vezi sa vrlo značajnim procesom raseljavanja, JP „Elektroprivreda Srbije“ će nastaviti da intenzivno radi na dijalogu i saradnji sa lokalnim zajednicama. JP „Elektroprivreda Srbije“ ceni angažovanje i napore nevladinih organizacija u dorinženju punoj primeni svih standarda i zakonske regulative u oblasti zaštite životne sredine i socijalnih pitanja, što je svakako i osnova naše poslovne politike.

Dosadašnje aktivnosti na eksproprijaciji zemljišta za potrebe rudarskih radova na kopu Drmno sprovedene su u potpunosti u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji o čemu u arhivi postoji kompletna dokumentacija, a JP „Elektroprivreda Srbije“ će biti i dalje otvorena za konstruktivnu saradnju.“

Dana **11.1.2016.** Nikola Perušić upućuje email gđi Bratislavi Hadži-Paunković: "Pažljivo sam pročitao dopis koji ste mi dostavili i na njemu ne nalazim tragove da se radi o službenom pismu, ne vidim ni memorandum, ni potpis, ni datum, ni broj pod kojim je odgovor zaveden. To je upravo suprotno od naše težnje, mi smo vam predali pismo u kojem se pozivamo na konkretne konvencije, Ustav i zakone, a dokument prate potpisi sa ličnim podacima podnositelja, u skladu sa Zakonom o referendumu i narodnoj inicijativi.

S obzirom da se pismo završava rečenicom da će JP EPS biti i dalje otvoren za konstruktivnu saradnju, molim vas da nas obavestite ko je sastavio pomenuti odgovor jer iz odgovora nije jasno da li se radi o Odeljenju za imovinsko-pravne poslove kojem smo se mi obratili ili nekom drugom sektoru.

S obzirom da se odgovor JP EPS bavi pitanjem odnosa MZ Drmno i NVO Cekor, želim da potvrdim razliku u pristupu Cekora i partnerske neformalne grupe za raseljavanje Drmna u odnosu na novo rukovodstvo MZ Drmno. Mi želimo da nastupimo silom argumenata, a ne argumentima sile.

Molim vas da nama, kao predavačima formalne peticije, pružite formalni i argumentovani odgovor na naš zahtev, u najmanju ruku kako bi saznali ko ga je sastavio i sa kime da nastavimo komunikaciju po ovom pitanju.

Samo po sebi je razumljivo da dopis trećeg pravnog lica, u ovom slučaju novog predsednika MZ Drmno, ne odlaže niti stavlja van snage formalnu i zakonitu peticiju neformalne grupe za raseljavanje Drmna.”

Dana **11.1.2016.** Nikoli Perušiću stiže e-mail od Bratislave Hadži-Paunković: “Prosleđujem Vam zvanični odgovor na Peticiju neformalne grupe građana.

U vezi sa Vašim komentarima da odgovor koji šaljemo nije argumentovan, obaveštavamo Vas da po svim navedenim tačkama odgovora postoje zvanična zavedena dokumenta u Mesnoj zajednici Drmno, kao i u JP „Elektroprivreda Srbije“ (u odgovoru je naznačen broj prijema zvaničnog dokumenta od strane Saveta MZ Drmno u JP EPS, zapisnik sa sastanka održanog 24. septembra 2015. godine), a sve aktivnosti koje je JP „Elektroprivreda Srbije“ sproveda u vezi sa Peticijom i kasnije sa zvaničnim obaveštenjem Mesne zajednice Drmno, kao i u odnosu na eksproprijaciju zemljišta u MZ Drmno, sprovedene su po Zakonu i svim pripisima jer JP „Elektroprivreda Srbije“ isključivo i sprovodi svoje aktivnosti u odnosu na zakonsku regulativu (što je i naznačeno u odgovoru koji Vam je poslat, a sva dokumenta u vezi sa navedenim postoje u zvaničnoj arhivi).

U vezi sa Vašim pitanjem ko sastavlja odgovore, obaveštavamo Vas da je Sektor za odnose s javnošću JP „Elektroprivreda Srbije“ odgovoran za prosleđivanje obaveštenja, informacija i svih odgovora zainteresovanim stranama, a unutrašnja politika JP „Elektroprivreda Srbije“ određuje koji su svi koraci i kojim se službama unutar kompanije Sektor za odnose s javnošću obraća radi dobijanja informacija kako bi svako obaveštenje koje izađe u javnost bilo potpuno verodostojno i istinito, tako da je Sektor za odnose s javnošću JP EPS kanal komunikacije za sve zainteresovane strane.

Što se tiče Vašeg komentara u vezi sa zvaničnim predstavnicima MZ Drmno, obaveštavamo Vas da je obaveštenje koje je JP „Elektroprivreda Srbije“ stiglo od zvaničnih predstavnika MZ Drmno jedini zvanični dokument upućen od strane Saveta Mesne zajednice Drmno (u kojem se zvanični predstavnici MZ Drmno izričito ograđuju od istupanja neformalne grupe građana i istupanja Slađana Perića i Dejana Jovanovića jer predstavljaju neovlašćeni istup, zatim da se ograđuju od predate Peticije i smatraju sporazum sa organizacijom CEKOR nevažećim i poništavaju ga kao da nikada nije ni zaključen), JP „Elektroprivreda Srbije“ smatra zvanično obaveštenje Saveta MZ Drmno validnim i u skladu sa tim će i sprovoditi svoje dalje aktivnosti.

Inače, pomenuta neformalna grupa građana je odustala od predate Peticije i tražila povraćaj iste.

Ponavljamo da JP EPS u potpunosti poštuje sve zakonske regulative, a kao dokaz tome postoje kompletna dokumentacija koja se nalazi u arhivi.”

U prilogu ovog pisma je raniji dopis sa memorandumom i potpisom “Sektor za odnose s javnošću JP EPS”

Dana **11.1.2016.** Nikola Perušić upućuje email gđi Bratislavi Hadži-Paunković: “Cenjena gđo Hadži-Paunković, s obzirom da ste dva puta naveli da sva dokumenta u vezi sa svim aktivnostima koje je JP „Elektroprivreda Srbije“ sproveda u vezi sa Peticijom postoje u zvaničnoj arhivi, molim vas da omogućite CEKOR-u uvid u pomenutu arhivu i dokumente.

Pored toga, želeli bismo i da dobijemo kopiju poslovnika o radu Odeljenja za imovinsko-pravne poslove te Sektora za odnose s javnošću da bismo im se ubuduće obraćali na pravilan način.

Što se suštine ove situacije tiče, jasno je da se novo rukovodstvo MZ Drmno ograđuje i poništava peticiju koju je sakupljalo staro rukovodstvo ove MZ (sakupljana je po domaćinstvima), ali novo rukovodstvo nema pravni način da stavi van snage peticiju koju je skupila neformalna grupa građana (sakupljana je po fizičkim licima). Podsećam vas da je EPS prilikom predaje peticije tražio da navedemo koja lica vrše predavanje peticije i ko predstavlja neformalnu grupu, što ste i konstatovali u formularu QF-00-012 od 16.9.2015. i molimo vas da lica koja nisu bila na predaji peticije ne uzimate kao merodavne jer nemaju veze sa ovom inicijativom - pa ni da je opozovu.

U skladu sa time, očekujemo odgovor JP EPS na suštinsko pitanje – a to je zahtev za raseljavanje sela Drmno - u smislu da li je odgovor JP EPS pozitivan, negativan ili uslovan, te od čega tačno zavisi.

Još jednom se ograđujemo od onih predstavnika MZ Drmno koji su pozivali na nasilne akcije protiv TE-KO i hvala vam što ste uzeli na znanje to naše neslaganje.”

Dana **19.1.2016.** direktorka sektora za odnose sa javnošću EPS Zvezdana Jovanović Popović poštanski upućuje dopis 12.01.21365/2+16: “U odnosu na vaš zahtev o dostavljanju kopije poslovnika o radu Odeljenja za imovinsko-pravne poslove i Sektora za odnose sa javnošću, obaveštavamo vas da JP EPS ne poseduje takav dokument. Za svako obraćanje JP EPS možete da koristite kanale komunikacije kao i u prethodnom periodu putem Sektora za odnose s javnošću budući da je Sektor za odnose s javnošću JP EPS odgovoran za prosleđivanje obaveštenja, informacija i odgovora zainteresovanim stranama.

Podsećamo da je JP EPS nakon predaje predmetne peticije koju je **potpisala trećina od ukupnog broja stanovnika naselja Drmno** (Vidi napomenu, podvula K.P.) . 25. septembra 2015. godine dobilo pismeno obaveštenje od zvaničnih predstavnika Mesne zajednice Drmno (broj prijema zapisnika 1201.37993/3-15), sa sednice održane 24. septembra 2015. godine, u kome se navodi da je peticija neformalne grupe građana sakupljana za drugu svrhu i namenu. U tom pismu se navodi da se Mesna zajednica Drmno ograđuje od istupanja pojedinaca kao predstavnika nezavisne grupe građana i NVO CEKOR, poništava Sporazum o saradnji sa nevladinom organizacijom CEKOR kao da nikada nije ni zaključen jer je zaključen neovlašćeno, kao i da tada predatu peticiju smatra ništavnom jer je istupanje nezavisne grupe građana neovlašćeno, i da obaveštava JP EPS o imenovanju novog predsednika Mesne zajednice Drmno. Budući da se JP EPS uredno odaziva na sve sastanke i zahteve predstavnika mesnih zajednica i opština na kojima posluje, podsećamo Vas da je na zahtev mesnih zajednica ispoštovana ista procedura, tako da je sa predstavnicima mesnih zajednica održan sastanak 20. oktobra 2015. godine u Ministarstvu rudarstva i energetike na kojem su obrađene sve zahtevane teme. Nakon toga održan je i dodatni sastanak izvršnog direktora za tehnička pitanja proizvodnje uglja JP EPS sa predstavnicima mesnih zajednica sa temom rešavanja infrastrukturnih problema, a svi zaključci sa sastanka su u potpunosti ispoštovani.

U vezi sa pitanjima koja se odnose na zahtev za raseljavanje sela Drmno – u smislu da li je odgovor JP EPS pozitivan, negativan ili uslovan, te od čega tačno zavisi, obaveštavamo Vas da JP EPS preuzima sve aktivnosti u skladu sa planskim dokumentom “Prostorni plan područja posebne namene Kostolačkog ugljenog basena”, a koji je javno objavljen (“Sl. Glasnik RS” broj 1/2013 od 4. januara 2013. godine).

Dana **19.1.2016.** Nikola Perušić upućuje e- mail gđi Zvezdani Jovanović Popović: “Zahvaljujem se na Vašem formalnom odgovoru 12.01.21365/2+16 od 19.1.2016.

S obzirom da je MZ Drmno navela da se distancira od neformalne grupe koja je skupljala peticiju, kao i od CEKORa, molim vas da onda to i ispoštujete, tj da se ne osvrćete na njihov dopis.

Naime, MZ Drmno nije vlasna da poništava našu peticiju, a JP EPS nije vlastan da prihvati kršenje Ustava Republike Srbije u članu 56. na osnovu kojeg je predata peticija.

Stoga vas molim da iz svoje argumentacije i odgovora u potpunosti izbacite pozivanje na Mesnu zajednicu Drmno. Pečat MZ se ne nalazi na predatim peticijama i nikakav njihov dopis ne može prejudicirati niti služiti kao osnov za njeno odbacivanje.

Ukoliko EPS ustraje u odbacivanju ovog ustavnog prava podnosioca peticije, bićemo prisiljeni da zatražimo zaštitu domaćih i međunarodnih organa, već narednih dana.

Molimo vas da prihvatite ruku pruženu od strane neformalne grupe i da se vratimo dijalogu.

Ujedno bih vas molio da postignemo i dogovor o matematičkoj terminologiji, jer se u prijašnjem dopisu navodi broj od 368 potpisa, a prema Popisu iz 2011. u Drmnu ima 894 žitelja pa možemo na osnovu JMBG da analiziramo da li je to kao što vi navodite trećina ili pak polovina punoletnih žitelja Drmna, kako to mi procenjujemo.

Na kraju bih vas obavestio da od nas kao podnosioca peticije niko nije zatražio da ga skinemo sa spiska potpisnika, tj da je odustao od peticije.

U skladu sa svime navedenim, očekujemo nastavak dijaloga i vašu reakciju kao Direktora Sektora za odnose sa javnošću.”

Dana **21.1.2016.** direktorka sektora za odnose sa javnošću EPS Zvezdana Jovanović Popović poštanski upućuje dopis 12.01.21365/3+16: “U odnosu na Vaš imejl od 19. januara 2016. godine u kojem se pozivate na Ustav Republike Srbije i član 56. na osnovu kojeg je peticija predata JP EPS, obaveštavamo Vas da JP EPS nije nikakvim zaključkom ili dokumentom odbacilo pomenutu predatu Peticiju neformalne grupe građana. Našim dopisima od 11. januara 2016. godine i od 19. februara obavestili smo Vas da smo, nakon predate peticije neformalne grupe građana, dobili pismeno obaveštenje od mesne zajednice Drmno u kojem se navodi da je peticija neformalne grupe građana sakupljana za drugu svrhu i namenu. U tom pismu se navodi da se Mesna zajednica Drmno ograđuje od istupanja pojedinaca kao predstavnika nezavisne grupe građana i NVO CEKOR, poništava Sporazum o saradnji sa nevladinom organizacijom CEKOR kao da nikada nije ni zaključen jer je zaključen neovlašćeno, kao i da tada predatu peticiju smatra ništavnom jer je istupanje nezavisne grupe građana neovlašćeno. Takođe, obavestili smo vas da JP EPS intenzivno radi na dijalogu i saradnji sa lokalnim zajednicama i odaziva se uredno na sastanke sa predstavnicima mesnih zajednica.

Podsećamo da JP EPS nije vlasno da poništava peticiju niti je to učinjeno nijednim dokumentom u JP EPS, tako da nije jasno zašto se uopšte pozivate na bilo kakvo kršenje Ustava ili odbacivanje peticije od strane JP EPS kada do toga uopšte nije ni došlo.

Sva pitanja i aktivnosti po pitanju raseljavanja stanovnika naselja Drmno se sprovode u skladu sa planskim dokumentom “Prostorni plan područja posebne namene Kostolačkog ugljenog basena” a koji je odobrila Vlada Republike Srbije, tako da Vlada Republike Srbije

jedino može i da ga izmeni čime bi se i aktivnosti JP EPS izmenile u skladu sa odlukom Vlade Republike Srbije.”

Dana **22.1.2016.** Nikola Perušić upućuje e-mailom pismo gđi Zvezdani Jovanović Popović: “Zadovoljstvo mi je što održavamo komunikaciju po pitanju peticije za raseljavanje sela Drmno. U vezi vašeg dopisa 12.01.2016/3-16 od 21.01.2016. želim da vam ukažem: – Ukoliko peticija neformalne grupe za raseljavanje Drmna nije odbačena, a do sada nam nije dat ni supstancijalni odgovor, onda očekujemo da se dijalog nastavi, u sastavu koji je bio i prilikom njene predaje. Molim vas da nam odgovorite da li vam je to prihvatljivo – Dana 11.01.2016. sam u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja uputio zahtev za dobijanje kopije pismenog obaveštenja koje je Mesna zajednica Drmno uputila JP EPS - na koje se pozivate - ali ga još nisam primio. Molim vas da nam dostavite taj dokument na koji se pozivate u vašem odgovoru – Ovom prilikom vam dostavljam dokument od 10.6.2015. koji može da vam pomogne za razumevanje ove situacije. Molimo vas da nam pružite odgovor na pitanje da li je Mesna zajednica Drmno dostavila JP EPS pomenuti dopis i kakva je njegova sudbina, da li je razmatran, da li je novi predsednik MZ tražio proglašenje ništavnog i tog dokumenta? – Istovremeno vam dostavljam na uvid i Sporazum o međusobnoj saradnji u zalaganjima za raseljavanje sela Drmno koji u završnim odredbama predviđa način za njegovo poništenje, što formalno još nije učinjeno, pa mi je neuobičajeno i da se vi na njega pozivate – U tom smislu, vaše uporno nadgornjavanje inicijative naše neformalne grupe sa dopisom mesne zajednice ne smatram dobronamernim i molim vas da od toga odustanete, te da se fokusiramo na supstancijalno pitanje – a to je raseljenje Drmna.”

Kao prateći dokumenti, poslat je ugovor o saradnji Drmno-Cekor i Zahtev za raspisivanje referenduma MZ Drmno.

Dana **27.1.2016.** Nikola Perušić upućuje e-mail gđi Bratislavi Hadži-Popović: “Dostavljam vam današnje saopštenje CEKOR-a u nadi nastavka dobre saradnje, koja se potvrdila i tokom posete EBRD i njihovoj želji da se stvari poboljšaju.

U tom smislu vam dostavljam i kopiju dokumenta Gradske izborne komisije Požarevca. Molim vas da vaši pravници prouče ovaj dokument i iz njega izvuku zaključak da li osoba sa kojom kontaktirate i čije dopise uvažavate ima uopšte zakonito utemeljenje u svom radu.

Nadam se da će vam nakon toga biti lakše, da u funkciji Službenika za kontakt sa zajednicom prema Planu uključivanja zainteresovanih strana na korporativnom nivou EPS prihvatite našu neformalnu grupu za raseljenje Drmna kao faktičkog predstavnika meštana i da u skladu sa tačkom 4. Žalbenog postupka u EPS (poglavlje 5.2) razmotrite uspostavljanje odbora za rešavanja sukoba koji je predviđen za složene situacije na nivou zajednice.

Ovu inicijativu sam spreman da vam u ime neformalne grupe pošaljem i na zvaničnom formularu iz pomenutog dokumenta.”

Kao prateći dokument, poslato je saopštenje Cekora od 27.01.2016. te Odluka Gradske izborne komisija Pozarevac od 6.4.2015.

Dana **9.2.2016.** ovlašćeno lice EPS Zorana Stojković poštanski upućuje kopiju dokumenta dopisa Saveta MZ Drmno upućeno JP EPSu 25.9.2015. potpisano od strane predsednika MZ Drmno Dejana Grujića u kojem se navodi: „U prilogu dopisa dostavljamo Vam primerak zapisnika sa održane sednice Saveta mesne zajednice Drmno od 24.09.2015. godine radi

upoznavanja sa donetim odlukama koje se odnose na obraćanje “Nezavisne grupe građana” i održanog sastanka 22.09.2015. godine u prostorijama Vašeg preduzeća.

Još jednom ističemo da je istupanje Slađana Perića i Dejana Jovanovića neovlašćen istup pojedinaca i da je zloupotrebljena namena prikupljenih potpisa za iniciranje referenduma pri lokalnoj samoupravi Grada Požarevca, zbog čega Vas molimo da nam prikupljene potpise vratite, u koliko su Vam predati prilikom obraćanja Perića i Jovanovića.”

Subotica, 12.2.2016.

Napomena:

Prema Popisu iz 2011 godine, naselje Drmno je imalo 834 stanovnika, od toga 195 starosti 0-19 godina, dakle maloletnih, odnosno oko 630 punoletnih građana. Prema tome, budući da samo punoletni mogu da potpisuju peticiju, procenat onih koji su potpisali peticiju (350) u odnosu na one koji su imali pravo da je potpišu (oko 630) je preko 50% (između 52 i 52 procenta) punoletnih građana.

Napomena:

Ova publikacija predstavlja nezavisno stručno mišljenje njenih autora, zasnovano na anketnom istraživanju. Publikacija je pripremljena uz finansijsku podršku i za potrebe CEKOR-a.

Stavovi izneti u ovoj studiji su lično mišljenje autora nezavisno od stavova i ciljeva koje zastupa CEKOR.